

**UCHWAŁA NR XX/146/2016
RADY GMINY BURZENIN**

z dnia 25 maja 2016 r.

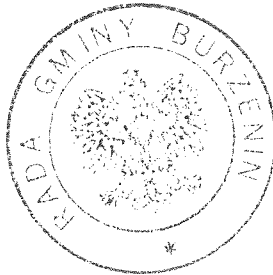
w sprawie przyjęcia i akceptacji koncepcji turystycznej pn.: „Wielki Łuk Doliny Rzeki Warty obszarem atrakcyjnym dla rozwoju gospodarki turystycznej przyjaznej środowisku naturalnemu”.

Na podstawie art.18 ust.1 w zw. z art.7 ust. 1 pkt.10 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 poz. 446) uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się i akceptuje koncepcję turystyczną pn.: „Wielki Łuk Doliny Rzeki Warty obszarem atrakcyjnym dla rozwoju gospodarki turystycznej przyjaznej środowisku naturalnemu”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Burzenin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Małgorzata Płóciennik

Małgorzata Płóciennik

**WIELKI ŁUK DOLINY RZEKI WARTY
OBSZAREM ATRAKCYJNYM DLA ROZWOJU
GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ PRZYJAZNEJ
ŚRODOWISKU NATURALNEMU – KONCEPCJA
TURYSTYCZNA**

2016

Spis treści

Wstęp	1
Obszar funkcjonalny doliny rzeki Warty – produkt turystyczny	2
Diagnoza obszaru doliny rzeki Warty	7
Ogólna charakterystyka obszaru rzeki Warty (zasoby funkcjonalne)	7
Obszar społeczny	7
Bezrobocie	11
Obszar gospodarczy	13
Atrakcyjność inwestycyjna	18
Bezpieczeństwo publiczne	20
Atrakcyjność naturalna	24
Atrakcyjność historyczno – kulturowa	30
Infrastruktura i usługi turystyczne w obszarze rzeki warty (zasoby strukturalne)	43
Infrastruktura transportowa i dostępność komunikacyjna	43
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, ochrona środowiska	55
Baza noclegowo-gastronomiczna	84
Szlaki turystyczne	90
Obiekty sportowe i rekreacyjne	101
Informacja turystyczna i promocja	106
Analiza ruchu turystycznego w regionie	107
Analiza SWOT	115
Strategia rozwoju turystyki	118
Misja i Wizja	118
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	119
Cel strategiczny 1	121
Cel strategiczny 2	124
Cel strategiczny 3	127
Potencjalne źródła finansowania projektów	130
Powiązanie celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu	131
Proces monitorowania i ewaluacji	140
Określenie trwałości projektu	142
Załącznik 1 Lista projektów - harmonogram	143

SPIS TREŚCI

Załącznik 2 Mapka planowanych działań	159
Bibliografia	160
Ilustracje	163

Wstęp

Koncepcja niniejszego dokumentu została przygotowana na zlecenie władz samorządowych położonych nad rzeką Wartą. Jest wynikiem prac podejmowanych w ramach porozumienia podpisanego w 2015 roku przez osiem jednostek samorządowych:

- Gminę Burzenin (powiat sieradzki),
- Gminę Konopnica (powiat wieluński),
- Gminę Osjaków (powiat wieluński),
- Gminę Wierzchlas (powiat wieluński),
- Gminę Pątnów (powiat wieluński),
- Gminę Siemkowice (powiat pajęczański),
- Miasto i Gminę Działoszyn (powiat pajęczański),
- Gminę Sieradz (powiat sieradzki).

Koncepcja pozostaje dokumentem kierunkowym, nakreślającym nadrzędne cele długoterminowe (strategiczne), priorytety rozwoju oraz kierunki działań władz samorządowych skupionych w ramach porozumienia dotyczącego zagospodarowania turystycznego obszaru Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty. W „wizji” określa stan docelowy, do którego należy dążyć w kolejnym okresie planowania, zarysowuje władzom samorządów ramy działań prowadzących do osiągnięcia wyznaczonych celów oraz prezentuje przykłady inicjatyw w ramach każdego strategicznego kierunku rozwoju.

Dokument przedstawia ogólną (cele, kierunki) koncepcję zagospodarowania, wskazując na najważniejsze z punktu widzenia rozwoju tego obszaru działania inwestycyjne, jak również zawiera wykaz konkretnych działań i projektów planowanych do realizacji. Nie zamyka to jednak możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji kolejnych działań zgodnych z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi, jak również możliwościami finansowymi samorządów.

Ponieważ dokument jest narzędziem wskazującym kierunki rozwoju, wyznacza ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami, które opisane zostały w części diagnostycznej.

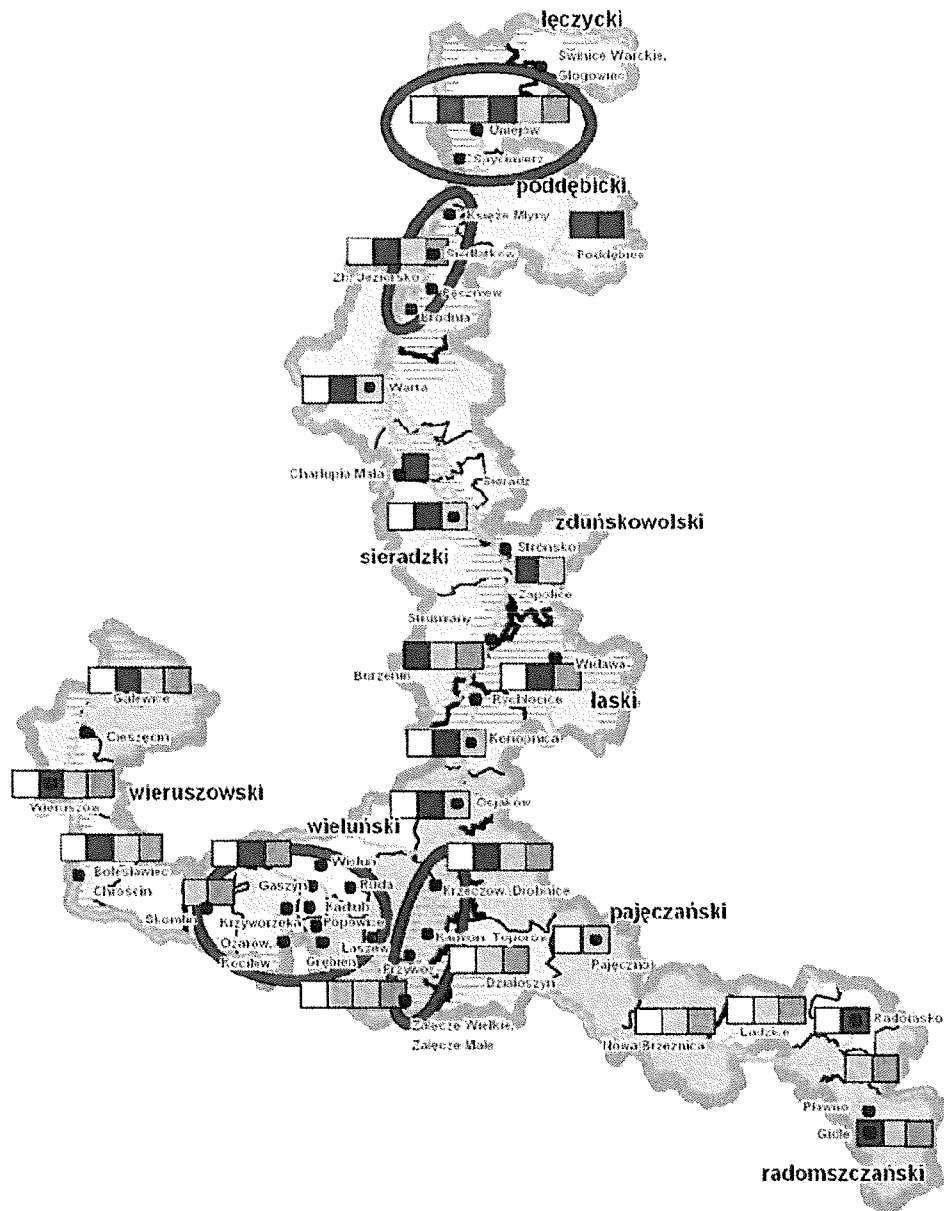
Obszar funkcjonalny doliny rzeki Warty – produkt turystyczny

W województwie łódzkim wyodrębnionych zostało pięć specyficznych obszarów, które ze względu na swój potencjał wewnętrzny, cechy przestrzenne, koncentrację i rozwój specyficznych funkcji gospodarczych oraz występujące powiązania funkcjonalne mogą stać się podstawą budowania silnej przewagi konkurencyjnej całego regionu. Jeden z nich stanowi opisany w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 „Obszar turystyczny dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury”, w tym „**Obszar turystyczny doliny rzeki Warty**” wyróżniający się atrakcyjnymi zasobami przyrodniczymi, jak również kulturowymi, które są podstawą rozwoju turystyki aktywnej, kulturowej oraz uzdrowiskowej. Obszar ten jest w większości objęty systemem obszarów chronionych, do których należą: park krajobrazowy Międzyrzecza Widawki i Warty oraz Załęczański Park Krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, tereny Obszaru NATURA 2000 i rezerwaty przyrody. Jak podkreślono w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, dolina Warty jest obszarem predystynowanym do rozwoju turystyki aktywnej - kajakowej na rzece i jej dopływach, jeździeckiej ze względu na przebieg wyznaczonych tras Łódzkiego Szlaku Konnego, turystyki rowerowej, pieszej i geoturystyki (wykorzystującej unikatowe walory geologiczne Jury Krakowsko-Wieluńskiej sprzed ok. 150 mln lat). Do najważniejszych problemów zidentyfikowanych w Strategii na tym obszarze należą przede wszystkim słabo rozwinięta baza noclegowa i infrastruktura turystyczna oraz niski standard oferowanych usług.¹

¹ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, Łódź 2013, str. 58-59

OBSZAR FUNKCJONALNY DOLINY RZEKI WARTY – PRODUKT TURYSTYCZNY

Rysunek 1 Obszar turystyczny rzeki Warty

FORMY TURYSTYKI

- TURYSTYKA KONFERENCYJNA
- TURYSTYKA KULTUROWA
- TURYSTYKA WODNA
- TURYSTYKA SPORTOWA
- TURYSTYKA UZDROWISKOWA
- TURYSTYKA KONNA

- MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNE
- OBSZARY KONCENTRACJI ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH
- USŁUGI NOCLEGOWE
- WYBRANE OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO OBJĘTE OCHRONĄ / PARK NARODOWY
- WYBRANE OBSZARY CENNE KULTUROWO OBJĘTE OCHRONĄ (POMNIKI HISTORII)
- ZBIORNIKI WODNE, RZĘKI

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

OBSZAR FUNKCJONALNY DOLINY RZEKI WARTY – PRODUKT TURYSTYCZNY

Potencjał związany z turystyczną funkcją regionu dostrzegają i starają się efektywnie wykorzystać z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju lokalne samorządy. Gminy, które zdecydowały się na stworzenie wspólnej koncepcji zagospodarowania obszaru dorzecza rzeki Warty to:

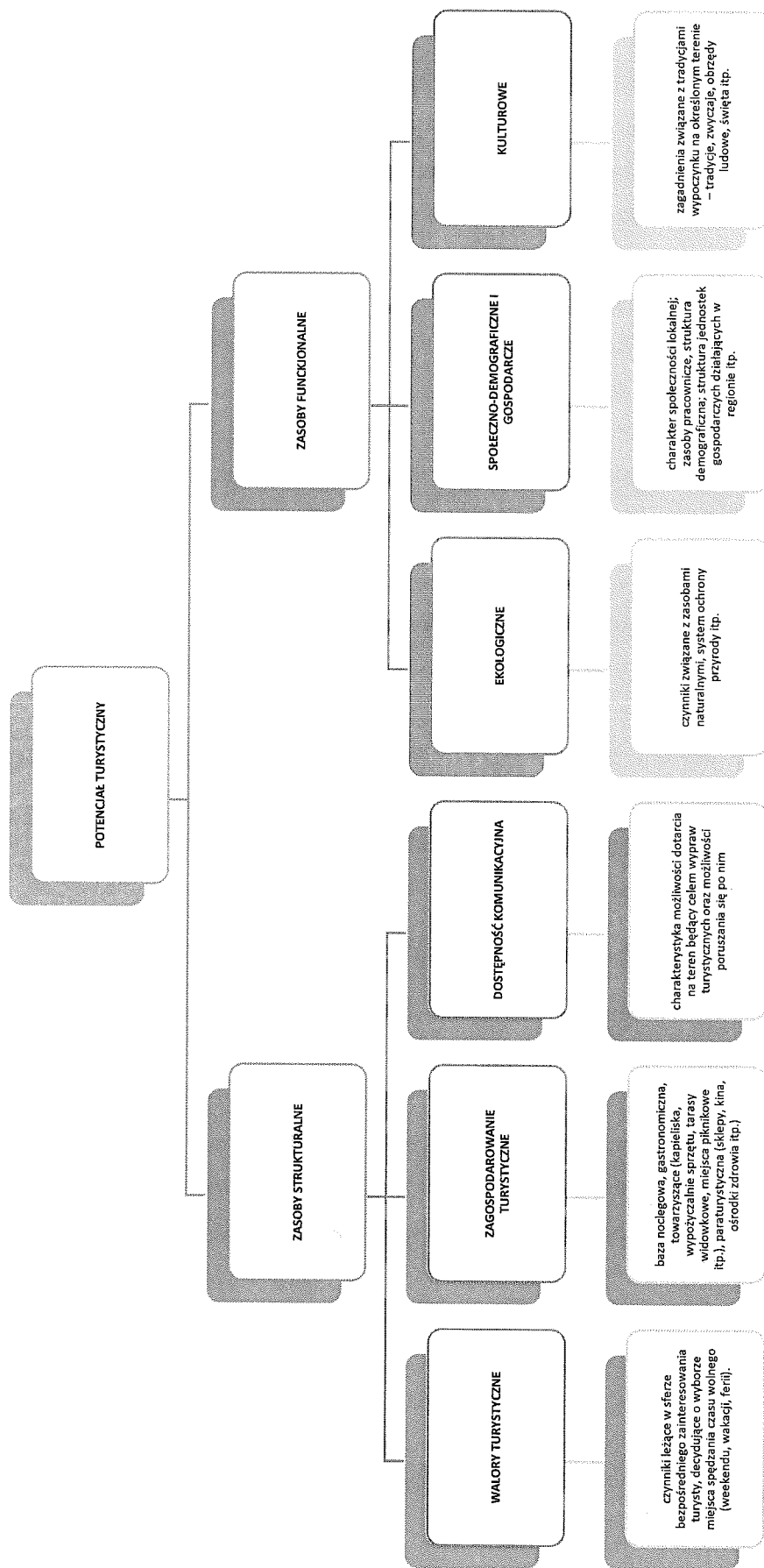
- Gmina Burzenin (powiat sieradzki),
- Gmina Konopnica (powiat wieluński),
- Gmina Osjaków (powiat wieluński),
- Gmina Wierzchlas (powiat wieluński),
- Gmina Pątnów (powiat wieluński),
- Gmina Siemkowice (powiat pajęczański),
- Miasto i Gmina Działoszyn (powiat pajęczański),
- Gmina Sieradz (powiat sieradzki).

Obszar jako produkt turystyczny będzie w niniejszym opracowaniu utożsamiany z podażą turystyczną obszaru, czyli ogółem dóbr i usług turystycznych, jakie mogą nabyć turyści na tym obszarze. Będzie kombinacją cząstkowych produktów turystycznych, tworzących spójną całość. Stąd niezbędne będą odpowiednie działania związane z jego realizacją (budowa infrastruktury, poprawa dostępności komunikacyjnej, rozwój usług dodatkowych itp.), a przede wszystkim efektywne zarządzanie poszczególnymi elementami.

W celu opracowania koncepcji zagospodarowania przeprowadzona została analiza potencjału poszczególnych gmin uwzględniająca zarówno zasoby infrastrukturalne, jak również funkcjonalne warunkujące rozwój poszczególnych segmentów turystyki. Diagnoza zawiera opis tych elementów środowiska geograficznego oraz społecznego i gospodarczego, które mogą mieć istotny wpływ na realizację potencjalnych usług turystycznych. Do zasobów każdego obszaru zaliczyć należy walory i zagospodarowanie turystyczne oraz dostępność komunikacyjną stanowiące o atrakcyjności regionu. Na kolejnej stronie w wersji graficznej zaprezentowano elementy składające się na analizowany w opracowaniu potencjał turystyczny.

OBSZAR FUNKcjONALNY DOLINY RZeki WARTY – PRODUKT TURYSTYCZNY

Rysunek 2 Elementy potencjału turystycznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Produkt turystyczny, J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, PWE, Warszawa 2005

OBSZAR FUNKCJONALNY DOLINY RZEKI WARTY – PRODUKT TURYSTYCZNY

Jedną z instytucji mającą promować wszelkiego rodzaju aktywności w obszarze turystycznym jest **Lokalna Grupa Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty”** (dawniej „Jurajska Kraina Warty”)². Lokalna Grupa Działania powstała w 2007 roku z inicjatywy przedstawicieli sektora gospodarczego, społecznego oraz publicznego z terenu pięciu gmin: Działoszyn, Konopnica, Osjaków, Pątnów, Wierzchlas, będących obecnie partnerami niniejszego projektu. Inspiracją dla inicjatorów były podobieństwa łączące gminy wzdłuż Wielkiego Łuku Warty. Przedstawiciele powyższych Gmin doszli do wniosku, że warto wykorzystać bogate zasoby turystyczno – kulturowo – historyczne gmin powiatu wieluńskiego i pajęczańskiego, a także ich potencjał ludzki. Obecnie obszar Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” obejmuje swoim zasięgiem obszar aż 18 gmin zlokalizowanych w 5 powiatach województwa łódzkiego:

- 6 gmin wiejskich z powiatu pajęczańskiego: Kiełczygłów, Nowa Brzeźnica, Rząśnia, **Siemkowice**, Strzelce Wielkie, Sulmierzyce,
- 5 gmin wiejskich z powiatu bełchatowskiego: Bełchatów, Kleszczów, Kluki, Rusiec, Szczerców,
- 4 gminy wiejskie z terenu powiatu wieluńskiego: **Konopnica, Osjaków, Pątnów i Wierzchlas**,
- 1 gmina wiejska z powiatu radomszczańskiego: Lgota Wielka,
- 2 gminy miejsko-wiejskie z powiatu pajęczańskiego: **Działoszyn** i Pajęczno.

Do głównych celów i przedsięwzięć LGD należy:

- I. Tworzenie potencjału dla rozwoju lokalnej gospodarki i tworzenia miejsc pracy
 1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
- II. Rozwój inicjatyw lokalnych i podniesienie standardu życia mieszkańców
 1. Rozwój infrastruktury na potrzeby turystyki, kultury i rekreacji.
 2. Ochrona obiektów dziedzictwa lokalnego i środowiska.
 3. Budowa i promocja kulturalnej i rekreacyjnej oferty Krainy wielkiego Łuku Warty.

Powyższe cele należy uznać za spójne i wpisujące się w koncepcję zagospodarowania turystycznego niniejszego projektu.

² Informacje dot. LGD podane za: LSR Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” na lata 2014 – 2020, Osjaków 2015

Diagnoza obszaru doliny rzeki Warty

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU RZEKI WARTY (ZASOBY FUNKCJONALNE)

Obszar społeczny

Podstawowym elementem, który będzie miał zasadniczy wpływ na możliwości wykorzystania potencjału turystycznego obszaru rzeki Warty będzie jej obecna sytuacja społeczna. Zarówno liczba mieszkańców, jak i ich wiek oraz aktywność zawodowa to zasoby umożliwiające lub stanowiące barierę w rozwoju sektora usług.

Tabela 1 Stan ludności

JST	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Burzenin	5629	5661	5648	5664	5641	5600
Gmina Konopnica	3837	3898	3882	3888	3883	3911
Gmina Osjaków	4826	4783	4808	4812	4810	4810
Gmina Wierzchlas	6634	6600	6587	6538	6543	6580
Gmina Pątnów	6502	6562	6547	6547	6533	6539
Gmina Siemkowice	4947	4888	4874	4853	4854	4852
Miasto i Gmina Działoszyn	12854	13043	12969	12928	12872	12825
Gmina Sieradz	9970	10197	10313	10318	10400	10387
Razem	55199	55632	55628	55548	55536	55504

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

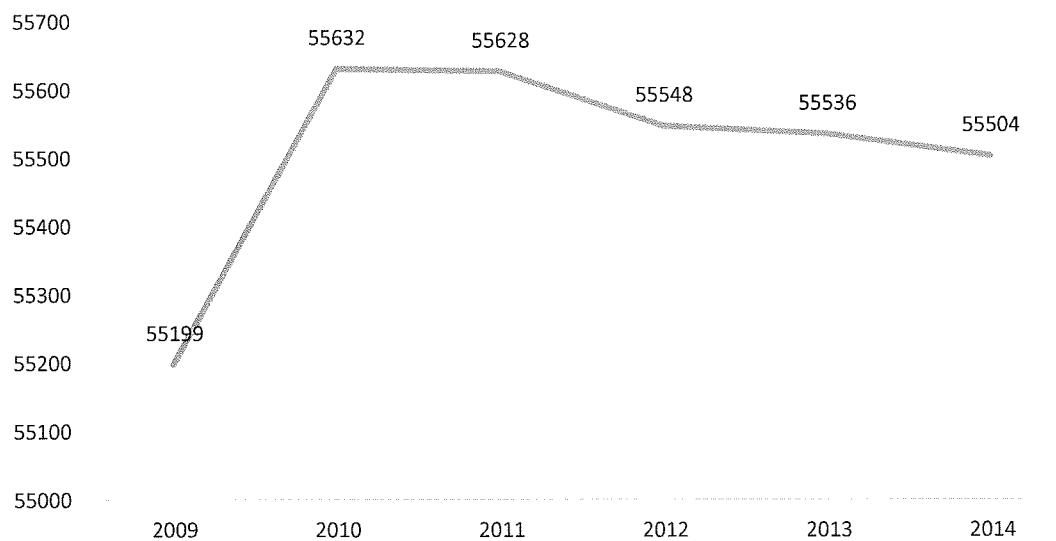
Analizując sytuację demograficzną obszaru widać, że na przestrzeni lat 2009 – 2014 ogólna liczba ludności gmin była najwyższa w roku 2010 (55632 osoby). Od tego czasu odnotowywany jest spadek ogólnej liczby mieszkańców analizowanego obszaru (Wykres 1) i wynosi on 128 osób w stosunku do roku bazowego. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Gminy, w których liczba mieszkańców na przestrzeni lat 2009-2014 spadła to: Gmina Burzenin, Gmina Osjaków, Gmina Wierzchlas, Gmina Siemkowice, Miasto i Gmina Działoszyn. Gminy, w których liczba mieszkańców na przestrzeni lat 2009-2014 wzrosła to: Gmina Konopnica, Gmina Pątnów, Gmina Sieradz.

Największy spadek ludności w porównaniu z rokiem 2010 odnotowano w Gminie Siemkowice (95 osób), a największy wzrost w Gminie Sieradz, tj. 417 osób. W przypadku Gminy Miejsko-Wiejskiej Działoszyn od 2010 roku, w którym Gmina posiadała największą liczbę mieszkańców, odnotowywano ciągły, przybierający na sile, spadek liczby jej mieszkańców. Wynosił on 218 osób w stosunku do roku 2014. Podobnie sytuacja kształtowała się w Gminie Siemkowice-w latach 2009-2014 liczba mieszkańców spadała z roku na rok, choć nie tak systematycznie, jak w Gminie Miejsko-Wiejskiej Działoszyn. W Gminie Sieradz natomiast w latach 2009-2013

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

obserwowano gwałtowny i systematyczny, w porównaniu do pozostałych Gmin, wzrost liczby mieszkańców (430 osób). Fakt ten może świadczyć o zachodzących procesach suburbanizacyjnych obszarów podmiejskich (ekspansja z terenu miasta Sieradz).

Wykres 1 Ogólna liczba ludności analizowanego obszaru

Źródło: Opracowanie własne

W ogólnym ujęciu przyczyną zmniejszającej się liczby mieszkańców opisywanego obszaru są zarówno tendencje migracyjne, jak również ujemny przyrost naturalny. Wpływają na nie zarówno niski standard życia oraz zjawisko bezrobocia.

Tabela 2 Przyrost naturalny

JST	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Burzenin	-1,1	-4,4	-5,8	-3,9	-6,4	-3,7
Gmina Konopnica	-1,0	-5,9	-1,0	-3,4	-6,2	-1,3
Gmina Osjaków	-0,2	-2,9	-0,2	-4,0	-1,7	-2,7
Gmina Wierzchlas	-1,8	-1,1	-2,0	-4,0	-1,2	-3,1
Gmina Pątnów	3,0	4,0	-2,3	-1,1	0,0	-1,1
Gmina Siemkowice	-2,0	-4,5	-0,4	-1,6	1,2	0,4
Miasto i Gmina Działoszyn	0,2	1,4	-0,2	-0,7	-1,6	-1,8
Gmina Sieradz	-0,4	-0,3	1,1	-0,4	-0,5	-1,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych [(stan na dzień 31-12-2014)]

Na przestrzeni analizowanych lat najniższy przyrost naturalny odnotowano w roku 2013 na terenie Gminy Burzenin (-6,4) i należy zaznaczyć, że był on zbliżony do poziomu

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

odnotowanego w Gminie Konopnica (-6,2). W roku 2014 w obu Gminach sytuacja uległa polepszeniu, w przypadku Gminy Konopnica- znacząco, bo o 5,9 jednostki. Gmina Burzenin nadal znajdowała się na pierwszym miejscu jeżeli chodzi o najniższą wartość przyrostu naturalnego. Przyczyną tego niekorzystnego zjawiska jest nie tyle wysoki wskaźnik zgonów, co zmniejszająca się stale liczba urodzeń.

W strukturze ludności (Tabela 3) w latach 2009-2014 na całym opisywanym obszarze niezmiennie najsilniej reprezentowana jest kategoria osób w wieku produkcyjnym, następnie jest to kategoria osób w wieku przedprodukcyjnym (ludność do 17 rż.). W 2014 roku osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 62% ogólnej liczby ludności gmin, a w wieku przedprodukcyjnym 19%. Analizując sytuację w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego zauważalny jest fakt, że w Gminach: Burzenin, Konopnica, Wierzchlas w roku 2014 na drugim miejscu znajdowała się kategoria osób w wieku poprodukcyjnym, gdzie w pozostałych gminach była to kategoria w wieku przedprodukcyjnym. W analizowanym okresie można również zaobserwować stale zwiększający się udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym, zjawisko charakterystyczne dla całej Polski. W przyszłości będzie to generowało nie tylko zwiększoną presję na system emerytalny, ale również konieczność zapewnienia większej liczbie osób specjalistycznej opieki zdrowotnej i opiekuńczej.

Tabela 3 Struktura wiekowa ludności

JST	wiek	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Burzenin	przedprodukcyjny	1114	1097	1070	1053	1019	978
	produkcyjny	3480	3527	3522	3535	3540	3504
	poprodukcyjny	1035	1037	1056	1076	1082	1118
Gmina Konopnica	przedprodukcyjny	700	719	714	707	700	701
	produkcyjny	2334	2375	2350	2347	2331	2347
	poprodukcyjny	803	804	818	834	852	863
Gmina Osjaków	przedprodukcyjny	1015	1002	1005	994	975	969
	produkcyjny	2908	2898	2909	2933	2931	2943
	poprodukcyjny	903	883	894	885	904	898
Gmina Wierzchlas	przedprodukcyjny	1380	1329	1279	1234	1209	1201
	produkcyjny	4088	4074	4069	4062	4067	4111
	poprodukcyjny	1166	1197	1239	1242	1267	1268
Gmina Pątnów	przedprodukcyjny	1495	1481	1435	1402	1371	1338
	produkcyjny	3904	3955	3959	3985	3987	4000
	poprodukcyjny	1103	1126	1153	1160	1175	1201
Gmina Siemkowice	przedprodukcyjny	1083	1044	1033	1013	995	965
	produkcyjny	2966	2957	2943	2925	2926	2947
	poprodukcyjny	898	887	898	915	933	940

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

JST	wiek	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Miasto i Gmina Działoszyn	przedprodukcyjny	2607	2628	2552	2493	2422	2354
	produkcyjny	8138	8289	8222	8205	8175	8167
	poprodukcyjny	2109	2126	2195	2230	2275	2304
Gmina Sieradz	przedprodukcyjny	2155	2192	2156	2146	2138	2096
	produkcyjny	6193	6369	6485	6484	6534	6544
	poprodukcyjny	1622	1636	1672	1688	1728	1747
Razem	przedprodukcyjny	11549	11492	11244	11042	10829	10602
	produkcyjny	34011	34444	34459	34476	34491	34563
	poprodukcyjny	9639	9696	9925	10030	10216	10339
	ogólna liczba ludności	55199	55632	55628	55548	55536	55504

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych [(stan na dzień.....)]

Zmniejszająca się liczba osób młodych w strukturze ludności na analizowanym obszarze może być sygnałem, iż rejon nie jest dla nich atrakcyjny zarówno pod względem zamieszkania, jak i rozwoju zawodowego. Z tabeli 4 można odczytać, że w Gminach Burzenin, Siemkowice oraz w Mieście i Gminie Działoszyn w 2014 roku obserwowane jest **ujemne saldo migracji**, przy czym w Gminach: Siemkowice oraz Działoszyn utrzymuje się ono od 2009 roku. Warto zwrócić uwagę na Gminę Konopnica, w której ujemne saldo migracji utrzymywało się w latach 2009-2011, a w następnych latach uległo gwałtownej zmianie na dodatnie z -12 do 12. Gmina Sieradz natomiast przez wszystkie analizowane lata charakteryzowała się współczynnikiem dodatnim, ale największą zmianę obserwowano na przełomie lat 2011 i 2012, gdzie współczynnik spadł o 81 punktów. Dodatkowo wartości odnotowane w ostatnich latach w większości Gmin mogą być sygnałem, iż na lepsze zaczyna zmieniać się sytuacja społeczno-gospodarcza na tych terenach. Wciąż jednak widać jednak konieczność podejmowania działań, które będą hamowały odpływ ludności i zachęcały do przyjazdu i pozostania nowych osadników.

Tabela 4 Saldo migracji

JST	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Burzenin	2	15	20	1	24	-17
Gmina Konopnica	-16	-1	-12	12	19	3
Gmina Osjaków	49	3	26	1	4	25
Gmina Wierzchlas	3	-8	0	-10	-7	24
Gmina Pątnów	2	-8	0	6	0	-9
Gmina Siemkowice	-9	-13	-12	-6	-7	-10
Miasto i Gmina Działoszyn	-31	-39	-72	-41	-82	-61
Gmina Sieradz	46	82	105	24	50	26

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Sposobem na zatrzymanie negatywnych tendencji demograficznych oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia może stać się próba rozwoju regionu w oparciu o sektor usług turystycznych. Wraz z jego ożywieniem powstawać będą nowe miejsca pracy, zwiększy się dochód gospodarstw domowych oraz pojawi się identyfikacja rejonu jako miejsca ciekawego pod względem turystycznym i rekreacyjnym (zarówno w świadomości mieszkańców jak i osób przyjeżdżających).

Bezrobocie

Analizując sytuację lokalnego rynku pracy widać, że wciąż aktualnym problemem pozostaje bezrobocie. Odnotowana przez GUS stopa bezrobocia wyniosła w 2014 roku:

- w powiecie sieradzkim 12,3% (co stanowiło spadek w porównaniu do roku poprzedniego o 1,6 pp) – 12. miejsce w województwie pod względem najwyższego poziomu bezrobocia,
- w powiecie pajęczańskim – 11,4% (spadek o 2,5 pp) – 14. miejsce,
- w powiecie wieluńskim - 11,3% (spadek o 1,4 pp) – 15. Miejsce.

Stopa zarejestrowanego bezrobocia w powiatach pajęczańskim i wieluńskim jest zbliżona do wartości odnotowanej w województwie (11,8%) i kraju (11,4%). Największy udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców będących w wieku produkcyjnym odnotowano w gminach Burzenin, Konopnica oraz Wierzchlas, zaś najmniejszy w Mieście i Gminie Działoszyn. Ograniczenia lokalnego rynku pracy wynikają ze słabo rozwiniętej, nieznacznie zdywersyfikowanej gospodarki gmin, bazującej na nisko dochodowej produkcji rolnej oraz na prostej działalności usługowej prowadzonej głównie przez mikro- i małe przedsiębiorstwa.

Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych w 2014 r.

JST	Ogółem	Meżczyźni	Kobiety	Udział % w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
Siemkowice	185	105 (57%)	80 (43%)	6,3%
Konopnica	196	99 (51%)	97 (49%)	8,4%
Osjaków	235	120 (51%)	115 (49%)	8,0%

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

JST	Ogółem	Meżczyźni	Kobiety	Udział % w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
Wierzchlas	334	173 (52%)	161 (48%)	8,1%
Burzenin	371	197 (53%)	174 (47%)	10,6%
Sieradz	497	254 (51%)	243 (49%)	7,6%
Miasto i Gmina Działoszyn	501	232 (46%)	269 (54%)	6,1%
Pątnów	256	117 (46%)	139 (54%)	6,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych

Pomimo odnotowanego w ostatnich latach spadku poziomu bezrobocia pozostaje ono wciąż zjawiskiem negatywnym dla mieszkańców regionu (ograniczenie dochodów, możliwości rozwoju). Jednocześnie jest jednak potencjałem, z którego mogą korzystać firmy planujące działalność na danym terenie. Zasoby kadrowe będące istotnym czynnikiem wytwórczym są ważnym elementem ich funkcjonowania. Analizując dane statystyczne³ można zauważyć, iż najliczniejszą grupę w strukturze osób bezrobotnych stanowią ludzie młodzi (do 34 r.ż.) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Pod względem czasu pozostawania bez pracy najliczniejsza była grupa osób niepracujących od 12 – 24 miesięcy (powiat pajęczański) oraz powyżej 2 lat (powiaty: sieradzki i wieluński). Potencjał ten może być zagospodarowany przy odpowiednich inwestycjach zwiększających ich kwalifikacje np. poprzez odpowiednie szkolenia, staże i praktyki. Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w 2014 roku najwięcej zajmowało się wcześniej przetwórstwem przemysłowym i handlem. Wg rankingów zawodów zgłoszonych w ofertach PUP⁴ największą szansę na uzyskanie oferty miały osoby poszukujące pracy w zawodach:

- kierownicy w branży hotelarskiej,
- handlu i innych branżach usługowych;
- sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni oraz pracownicy do spraw finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej.

Do zawodów deficytowych (zapotrzebowanie na rynku pracy jest wyższe niż liczba osób poszukujących) należały m.in.:

³ Województwo Łódzkie 2015. Podregiony, powiaty, gminy.

⁴ Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych za rok 2014

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- pomoc kuchenna,
- ogrodnik,
- pracownik gospodarczy,
- pokojowa,
- pracownik ochrony.

Dane statystyczne wskazują, iż w regionie istnieją podstawowe zasoby kadrowe, które mogą odpowiadać na zapotrzebowanie firm prowadzących działalność w sektorze usług turystycznych oraz branżach pokrewnych (gastronomia, zaopatrzenie, ogrodnicy, ochrona). Rozwój funkcji turystycznej regionu może przyczynić się również do uruchomienia nowych miejsc pracy związanych np. z robotami budowlanymi, jak również obsługą turysty czy marketingiem.

Obszar gospodarczy

Najważniejszym elementem przeciwdziałającym bezrobociu jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Analizując kształt działalności gospodarczej w rejonie rzeki Warty skoncentrowano się na charakterystyce struktury działalności gospodarczej oraz obszarach gospodarczej aktywności.

Informację na temat liczby podmiotów gospodarczych, funkcjonujących na terenie poszczególnych jednostek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Podmioty gospodarcze

JST	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Burzenin	313	339	338	349	365	374
Gmina Konopnica	231	236	228	239	258	253
Gmina Osjaków	354	383	389	392	388	392
Gmina Wierzchlas	380	388	360	380	398	403
Gmina Pątnów	435	464	469	493	504	501
Gmina Siemkowice	212	222	215	232	247	252
Miasto i Gmina Działoszyn	1080	1135	1140	1145	1166	1188
Gmina Sieradz	541	605	621	624	663	696
Razem	3546	3772	3760	3854	3989	4059

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując sytuację na obszarze Gmin można zauważyć tendencję wzrostową w zakresie liczby działających podmiotów gospodarczych. W przeciągu lat 2009-2014 liczba ta wzrosła o 513.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

W ogólnym ujęciu wzrost liczby podmiotów gospodarczych następował systematycznie we wszystkich Gminach. Obserwowany był jedynie niewielki spadek liczby podmiotów w 2011 roku i ponowny wzrost w 2012 roku w Gminach Burzenin, Konopnica, Wierzchlas, Siemkowice. Warto podkreślić, że w 2014 roku najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonowało w Gminach: Działoszyn, Sieradz oraz Pątnów. Przedmiotowy obszar można więc określić jako obszar rozwoju gospodarczego.

Ze względu na charakter prowadzonej działalności na analizowanym obszarze najsilniej reprezentowane są sekcje G,F i C, co prezentuje Tabela 5. W 2014 roku podmioty zajmujące się handlem (G) stanowiły 33% ogólnej liczby działalności zarejestrowanych na obszarze. Drugą najczęściej prowadzoną działalnością było budownictwo (F), zaś trzecią przetwórstwo przemysłowe (C) – stanowiące odpowiednio 16% i 12% ogółu działających na lokalnym rynku podmiotów.

Tabela 7 Podmioty gospodarcze w 2014 roku

Sekcja	Gmina Burzenin	Gmina Konopnica	Gmina Osjałów	Gmina Wierzchlas	Gmina Pątnów	Gmina Siemkowice	Miasto i Gmina Działoszyn	Gmina Sieradz	Razem
A	10	16	13	15	17	18	13	21	123
B	1	1	0	6	1	0	9	3	21
C	26	19	50	62	57	40	152	71	477
D	0	0	0	1	1	3	1	0	6
E	1	0	1	4	1	1	5	5	18
F	82	45	88	65	86	32	121	142	661
G	125	68	114	123	187	82	436	206	1341
H	30	22	14	20	26	20	125	31	288
I	4	6	21	8	9	3	19	15	85
J	3	5	4	3	4	1	13	6	39
K	5	5	5	3	4	4	17	11	54
L	5	2	2	0	2	0	6	17	34
M	12	12	12	16	16	7	54	34	163
N	5	4	7	5	5	1	23	15	65
O	13	8	9	9	11	7	12	17	86
P	11	6	14	13	26	10	40	12	132
Q	8	5	10	13	4	4	37	29	110
R	10	7	10	6	16	5	19	10	83
S i T	23	22	18	31	28	14	86	51	273
U	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	374	253	392	403	501	252	1188	696	4059

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J – Informacja i komunikacja

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja P – Edukacja

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja S – Pozostała działalność usługowa

Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

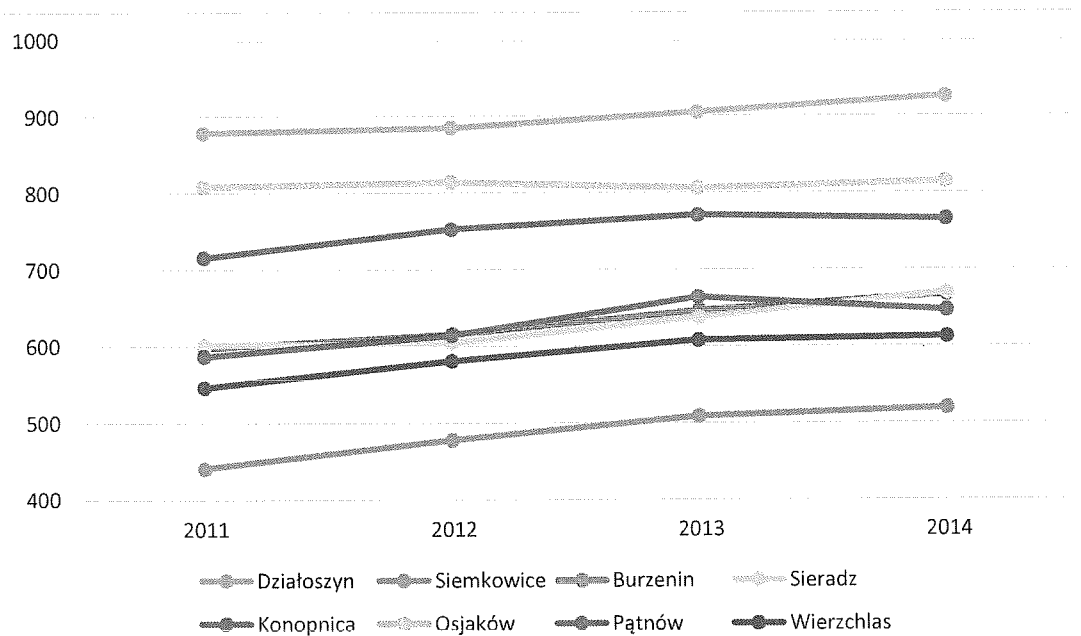
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Biorąc pod uwagę, istotne z punktu widzenia rozwoju turystycznej atrakcyjności regionu, sekcje związane z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) oraz zakwaterowaniem i gastronomią (I) dają się zaobserwować niewielki odsetek działalności prowadzonej w tych profilach. W ogólnym rachunku, na terenie Gmin, działalność w sektorze rozrywki i rekreacji w 2014 roku prowadziło 1,7% wszystkich zarejestrowanych podmiotów, zaś działalność związaną ze świadczeniem usług noclegowych i gastronomicznych 2% ogólnej liczbie podmiotów. W przypadku postawienia na rozwój turystycznej rzeki Warty, istotne będzie zaktywizowanie i promowanie zakładania działalności związanych z tymi sektorami.

Jednym ze wskaźników rozwoju gospodarczego regionu jest poziom aktywizacji gospodarczej podawany w oparciu o ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Definiuje on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej oraz poziom zaufania do sytuacji na rynku. W roku 2014 liczba podmiotów gospodarki zarejestrowanych w REGON wzrosła w badanych gminach w stosunku do roku 2011 średnio o 9%, co świadczy o pozytywnym klimacie dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

Wykres 2 Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Sytuacja finansowa i wydatki gmin

W zestawieniu tabelarycznym poniżej przedstawiono udział najistotniejszych z punktu widzenia koncepcji zagospodarowania turystycznego wydatków jednostek samorządowych. Wynika z niego, iż najistotniejszą kategorią wydatków pozostają od lat koszty związane z gospodarką komunalną i ochroną środowiska oraz kulturą i ochroną lokalnego dziedzictwa narodowego. Świadczy to o rozumieniu przez samorządy wagi zachowania w jak najlepszym stanie lokalnych zasobów naturalnych i kulturowych. Najniższy udział w wydatkach lokalnych samorządów mają natomiast działania związane turystyką oraz kulturą fizyczną i sportem, charakterystyczna jest również tendencja spadkowa w obu tych kategoriach. Niewielki (i dodatkowo zmniejszający się) udział wydatków przeznaczanych na turystykę może znacząco zahamować rozwój tej funkcji regionu, która akcentowana jest w głównych założeniach polityki województwa łódzkiego. Ograniczone środki budżetowe poszczególnych samorządów sprawiają, iż tylko przy wsparciu środków zewnętrznych możliwe będzie kształtowanie przestrzeni turystycznej i rekreacyjnej w pełni wykorzystującej lokalne zasoby.

Udział wydatków budżetowych wg kategorii

JST	Dział 630 - Turystyka						Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska						Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego						Dział 926 - Kultura fizyczna					
	2011		2012		2013		2014		2011		2012		2013		2014		2011		2012		2013		2014	
Działoszyn	6,9%	0,0%	0,0%	0,01%	0,3%	28,97%	23,75%	19,2%	9,7%	2,4%	3,8%	2,4%	2,0%	1,1%	1,7%	1,4%	2,0%	2,0%	1,1%	0,5%	6,7%	0,8%	0,4%	3,3%
Siemkowice	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,45%	1,80%	2,3%	4,0%	0,4%	0,6%	0,6%	0,8%	0,5%	0,5%	0,8%	0,6%	0,8%	0,5%	0,5%	0,7%	0,7%	0,5%	0,4%
Burzenin	0,0%	0,1%	1,8%	0,0%	0,0%	2,58%	3,57%	3,1%	5,0%	4,1%	3,8%	3,4%	8,4%	7,5%	0,7%	0,7%	8,4%	8,4%	7,5%	0,7%	0,7%	0,7%	0,5%	0,6%
Sieradz	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,96%	3,65%	5,4%	6,4%	1,1%	0,9%	1,3%	1,6%	6,6%	5,3%	1,1%	1,6%	1,6%	6,6%	4,0%	0,7%	0,6%	0,7%	1,0%
Konopnica	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	6,54%	17,78%	12,5%	16,3%	2,4%	2,3%	2,6%	1,5%	4,0%	0,7%	0,6%	1,5%	1,5%	4,0%	0,7%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%
Czajków	0,1%	0,0%	0,0%	0,04%	0,01%	5,01%	4,07%	6,5%	7,7%	6,4%	3,2%	2,8%	4,0%	3,0%	0,6%	0,5%	4,0%	4,0%	3,0%	0,6%	0,5%	0,5%	0,6%	0,6%
Pątnów	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,10%	1,89%	3,1%	2,0%	0,7%	0,7%	0,9%	0,8%	1,1%	4,8%	0,2%	0,9%	0,8%	1,1%	1,1%	4,8%	0,2%	0,2%	0,2%
Wierzbias	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	35,41%	3,22%	5,7%	16,9%	1,1%	1,5%	1,6%	1,5%	0,3%	0,4%	0,5%	1,6%	1,5%	0,3%	0,3%	0,4%	0,5%	0,4%	0,4%

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Atrakcyjność inwestycyjna⁵

Województwo łódzkie należy do atrakcyjnych województw w Polsce. Świadczy o tym uzyskana w rankingu Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ) wysoka ocena potencjalnej atrakcyjności inwestycyjna PAI_2 dla gospodarki narodowej. Również efekty inwestycji mierzone wskaźnikiem rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej wskazują na istnienie w tym województwie korzystnych ogólnych warunków dla prowadzenia biznesu, **ze szczególnym uwzględnieniem handlu i turystyki z gastronomią.**

W raporcie dotyczącym atrakcyjności inwestycyjnej województwa wskazano region Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty jest jako obszar posiadający oceny ponadprzeciętne dla poszczególnych sekcji PKD:

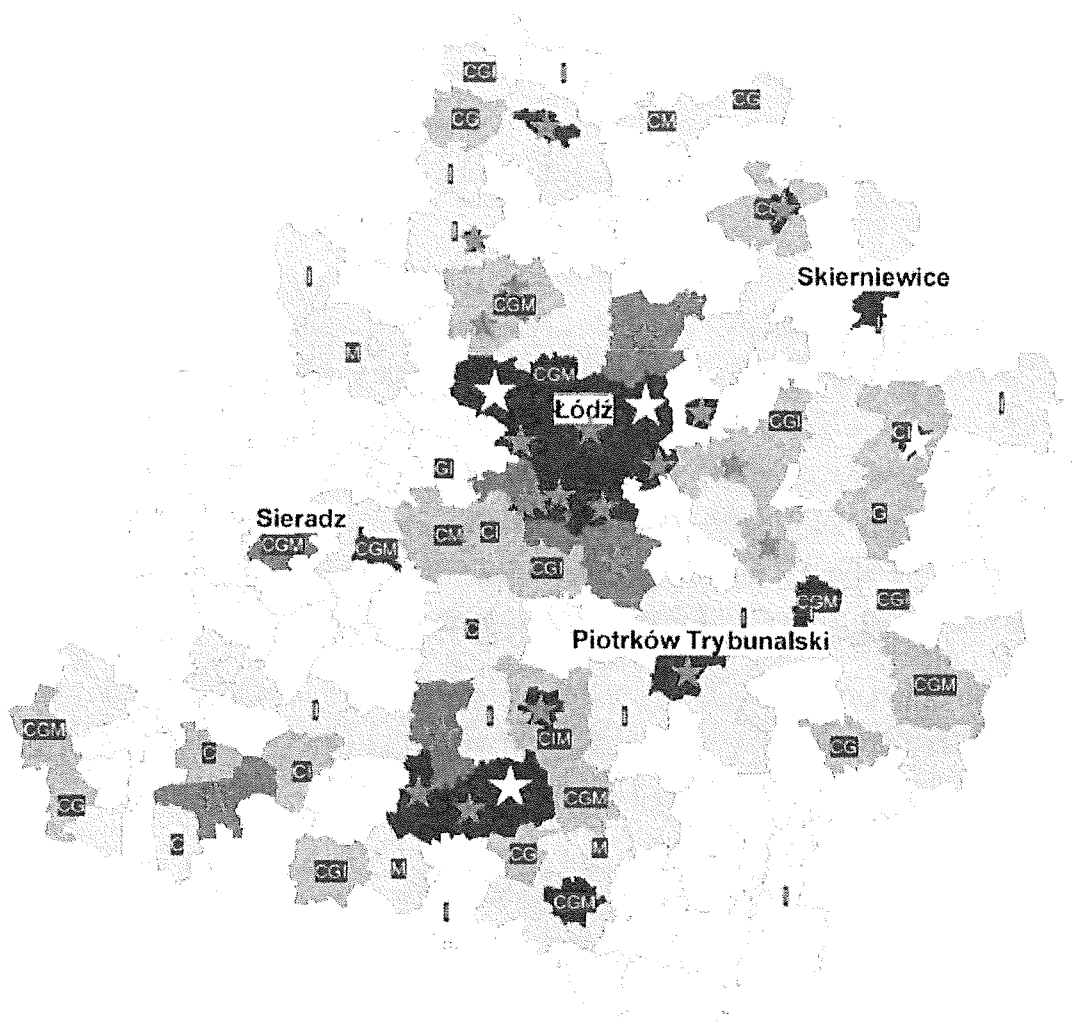
- przemysł przetwórczy (Osjaków, Działoszyn),
- handel i naprawy (Działoszyn),
- zakwaterowanie i gastronomia (Działoszyn, Osjaków, Konopnica).

Działalność związana z tymi sektorami może stanowić o rozwoju gospodarczym regionu. Szczególnie w przypadku działalności związanej z obsługą ruchu turystycznego stanowiącej dla wielu gospodarstw dodatkowe źródło dochodów.

⁵ Na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015. Województwo Łódzkie, SGH, Warszawa 2015*

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 3 Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin woj. łódzkiego z uwzględnieniem sekcji

POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMIN dla gospodarki narodowej w 2014

- A
- B
- C
- D
- E
- F

Najwyższa ocena dla wszystkich sekcji wg PKD C, G, I, M

★ Oceny ponadprzeciętne dla wszystkich sekcji wg PKD C, G, I, M

Oceny ponadprzeciętne dla poszczególnych sekcji wg PKD C, G, I, M

- C Przemysł przetwórczy
- G Handel i naprawy
- I Zakwaterowanie i gastronomia
- M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015. Województwo Łódzkie, SGH, Warszawa 2015

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Bezpieczeństwo publiczne

W związku z planowanym rozwojem funkcji rekreacyjno- turystycznej rejonu rzeki Warty, istotny element analizy stanowią kwestie związane z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego. Pod uwagę wzięte zostały obszary zarówno ochrony zdrowia, jak i bezpieczeństwa obywateli zapewnianego przez obecność policji, straży pożarnej oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

W rejonie rzeki Warty pojawiają się okresowo istotne zagrożenia powodziowe. Największe odpływy notowane są w czasie roztopów wiosennych (powodzie roztopowe), przy czym w zlewni Warty wysoki stan wód ma miejsce najczęściej już na przełomie lutego i marca. Na obszarze województwa łódzkiego przyczynami powodzi mogą być także intensywne opady atmosferyczne (powodzie opadowe), zatory lodowe, jak również awarie zbiorników wodnych. Na podstawie przeprowadzonych analiz i studiów oraz dokumentów planistycznych w województwie łódzkim można, ze względu na zagrożenie powodziowe, wytypować kilka obszarów, z których najważniejsze to m.in. leżące wzdłuż rzeki Warty:

- południowa część powiatu pączęńskiego - gminy: **Siemkowice, Działoszyn**, Pajęczno, Nowa Brzeźnica,
- –wschodnia część powiatu wieluńskiego - gminy: **Pątnów, Wierzchnas, Osjaków, Konopnica**, –miasto Sieradz oraz
- wschodnia część powiatu sieradzkiego - gminy: Burzenin, **Sieradz**, Warta.

Główną przyczynę stanowi spływ wód powodziowych ze zurbanizowanego województwa śląskiego i urbanizującego się subregionu częstochowsko – zawierciańskiego. W przypadku wystąpienia zagrożenia powodziowego na obszarze województwa istotną rolę w ochronie ludności oraz zmniejszeniu strat spowodowanych przez żywioł, odgrywa system ostrzegania i alarmowania ludności. Na terenie województwa łódzkiego działa wojewódzki system wczesnego ostrzegania o zagrożeniach oraz wojewódzki system wykrywania i alarmowania. Wchodzące w skład systemu elementy zapewniają m.in. ostrzeganie i alarmowanie ludności o zagrożeniach oraz informowanie o zasadach zachowania się przed i w trakcie ich wystąpienia, a także zapewniają powiadamianie właściwych organów administracji publicznej o powstałych zagrożeniach. Aktualne komunikaty i ostrzeżenia meteorologiczne z IMGW przekazywane są

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

przez lokalne media oraz umieszczane na bieżąco na stronie internetowej WCZK oraz IMGW⁶. Na kolejnej ilustracji zaprezentowano mapę zagrożenia powodziowego występującego na omawianym obszarze.

Opiekę medyczną zapewniają mieszkańcom oraz przyjezdnym zlokalizowane na terenie poszczególnych gmin publiczne oraz niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz szpitale powiatowe w Pajęcznie, Wieluniu i szpital wojewódzki w Sieradzu.⁷ Są one położone w odległości (ok. 10 – 30 km)⁸ zapewniającej w razie nieszczęśliwych wypadków możliwość uzyskania szybkiej pomocy. Jest to szczególnie ważne w przypadku tworzenia ofert turystycznych skierowanych do osób zainteresowanych wypoczynkiem aktywnym, w tym do odbiorców zainteresowanych wypoczynkiem rodzinnym.

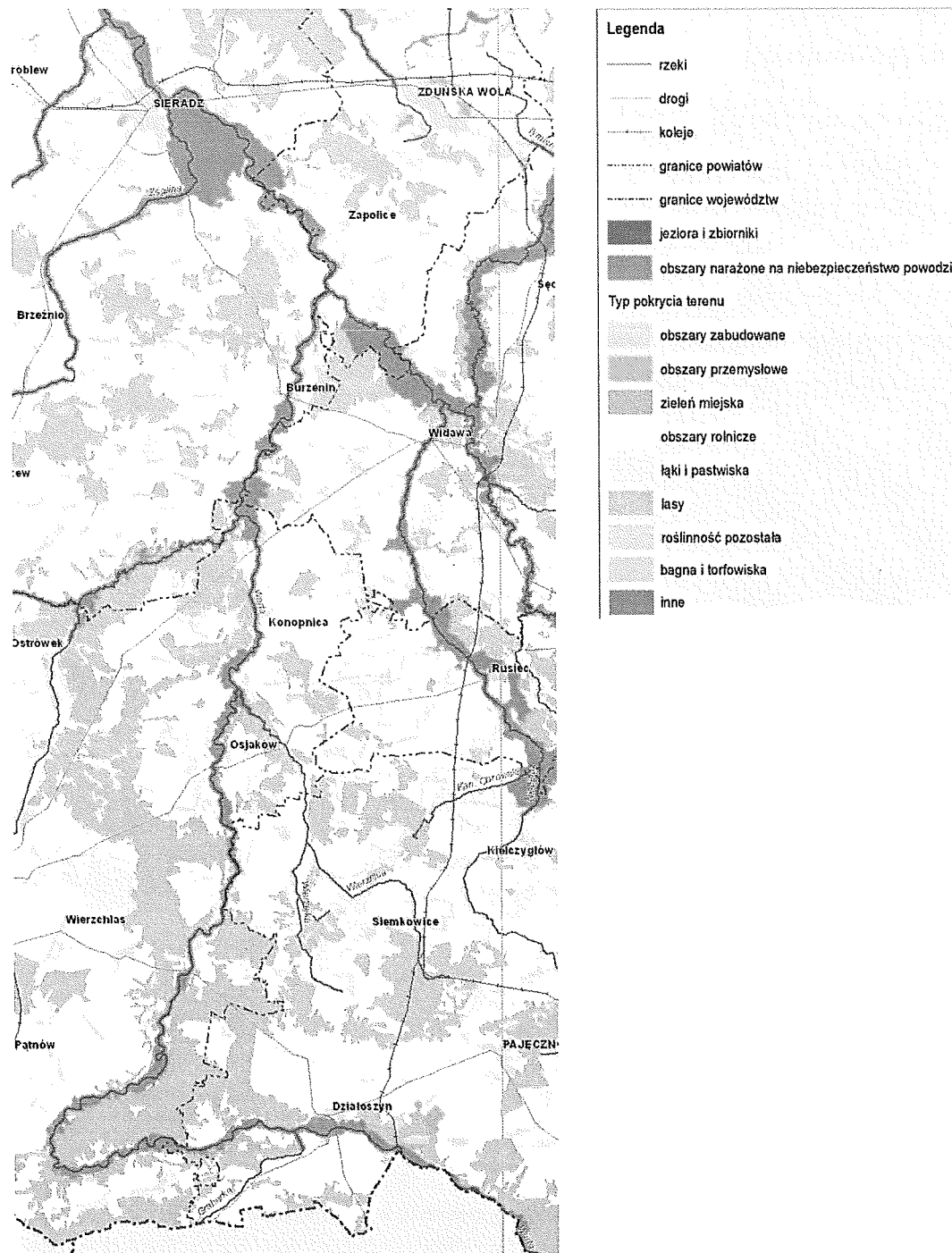
⁶ Za: Plan operacyjny ochrony przed powodzią dla województwa łódzkiego, Łódź 2010

⁷ Za: <http://www.szpitale.lodzkie.eu/>

⁸ Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Pajęcznie – 10 km od centrum gminy Działoszyn, 10 km od centrum gminy Siemkowice; Szpital Wojewódzki im. Prymasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Sieradzu – 22 km – od centrum gminy Burzenin; Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wieluniu – 19 km od centrum gminy Pątnów, 16 km od gminy Wierzchnas, 17 km od gminy Osjaków, 29 km od gminy Konopnica.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 4 Mapa zagrożenia powodziowego

Źródło: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej (www.kzgw.gov.pl)

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Analizując dane dotyczące poziomu bezpieczeństwa należy również uwzględnić statystyki policyjne ilustrujące sytuację poszczególnych obszarów pod względem ilości oraz rodzaju popełnianych przestępstw. Ilość popełnionych i stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przestępstw w podziale na poszczególne powiaty przedstawiono w wersji tabelarycznej poniżej.

Tabela 8 Ilość popełnionych i stwierdzonych przestępstw w podziale na poszczególne powiaty

Powiat	Ilość przestępstw ogółem	Przestępstwa kryminalne	Przestępstwa gospodarcze	Przestępstwa drogowe	Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	Przestępstwa przeciwko mieniu
wieluński	1 353	826	224	218	34	621
pajęczański	522	303	47	130	12	201
sieradzki	2 210	1 191	587	349	36	1 059
woj. łódzkie	51 927	37 009	7 323	5 604	1 396	30 530

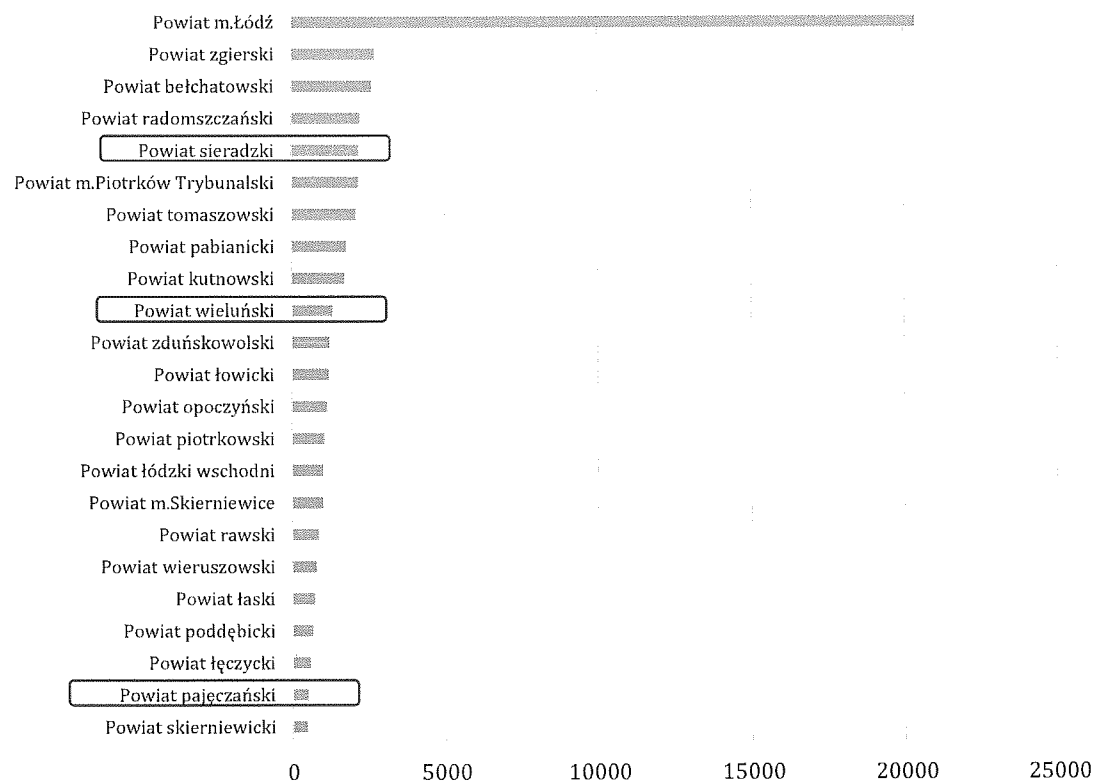
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank danych lokalnych.

Należy podkreślić, iż na tle województwa w omawianym regionie daje się zauważyć wysoki poziom bezpieczeństwa - powiat pajęczański znajduje się na 2. miejscu wśród najbezpieczniejszych obszarów w województwie, zaś powiaty wieluński i pajęczański zajmują kolejno 14. i 19 miejsce.

Mając jednak na uwadze dalszą dbałość o bezpieczeństwo zarówno mieszkańców, jak również turystów oraz poszczególnych obiektów turystyczno-sportowych należy uwzględnić np. rozwój systemu monitoringu wizyjnego w miejscach najbardziej newralgicznych.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 5 Powiaty wg liczby popełnionych przestępstw w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Atrakcyjność naturalna

Stanowiąc jedną z głównych atrakcji regionu specyficzne walory przyrodnicze terenów położonych w dolinie rzeki Warty przyczyniły się do objęcia ich różnymi formami ochrony. Do najważniejszych, również ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, należą **Załęczański Park Krajobrazowy (ZPK)** oraz **Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki (PKMWiW)**.

Załęczański Park Krajobrazowy jest położony na pograniczu pasa wyżyn i nizin. Obejmuje rejon przełomu Warty przez Wyżynę Wieluńską w krawędziowej strefie Jury Krakowsko – Wieluńskiej. Ponad 65% powierzchni leży w powiecie wieluńskim, a fragmenty wychodzą również na teren woj. opolskiego i śląskiego. Na terenie województwa łódzkiego są to przede

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

wszystkim tereny leżące w zakolu rzeki Warty, tzw. Łuk Załęczański, oraz przełom Działoszyński (powiat pajęczański) i Krzeczowski (gmina Wierzchlas). Naturalne koryto rzeki zatacza tzw. Wielki Łuk Warty, w którym płynie ona w głęboko wciętej, bo od 30 do 60 m, dolinie i tworzy przełomy. ZPK został powołany w celu ochrony jurajskiego krajobrazu Wyżyny Wieluńskiej i odcinka rzeki Warty, określanego jako najpiękniejszy i najbardziej zróżnicowany przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu. Jego powierzchnia wynosi 14750 ha, a strefa ochronna, tzw. otulina 12010 ha. Około 53 % obszaru stanowią lasy 34% grunty orne, 10% użytki zielone i wody, 3% tereny osadnicze. Obszar posiada charakterystyczną budowę geologiczną. Wapienne podłoże terenu ukształtowało się w jurze ok. 190–140 mln lat temu ze szczątków organicznych morskich zwierząt (amoniów, gąbek, ślimaków, jeżowców). Obszar jest bogaty w liczne zjawiska krasowe i formy rzeźby krasowej tj. jaskinie, studnie, kotły oraz leje krasowe. ZPK został objęty programem Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w celu ochrony 13 rodzajów siedlisk przyrodniczych, ponad 100 zbiorowisk roślinnych z ciekawymi gatunkami wapieniolubnymi i ośmiu gatunków kręgowców. O różnorodności biotopu Parku świadczy występowanie 39 gatunków roślin naczyniowych podlegających ochronie (25 objętych ścisłą ochroną). Ponadto w Parku występuje ok. 30 gatunków roślin rzadkich w skali kraju lub regionu, górskich oraz występujących na granicy zasięgów geograficznych. Bogactwo fauny potwierdza występowanie m.in. 16 gatunków chronionych bezkręgowców oraz gatunków ginących w innych rejonach ryb litofilnych, takich jak brzana, świnka i kleń. Warto również zaznaczyć, że ZPK jest wyjątkowym w kraju miejscem hibernacji wielu gatunków nietoperzy. Na terenie Parku w granicach powiatu wieluńskiego znajduje się użytek ekologiczny Wronia Woda oraz 12 pomników przyrody. Poza terenem powiatu wieluńskiego, znajdują się trzy rezerваты przyrody: geologiczny Węże oraz rezerваты leśne tj. Dąbrowa w Niżankowicach oraz rezerwat ścisły Bukowa Góra. O walorach Parku stanowi także krajobraz kulturowy, liczne stanowiska archeologiczne oraz tradycyjne budownictwo wiejskie takie jak np. młyny, przydrożne kapliczki.⁹

⁹ <http://www.wsiodle.lodzkie.pl/pl-def/poi/3273263/>

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 6 . Załęczański Park Krajobrazowy z lotu ptaka

Źródło: <http://www.wsiodle.lodzkie.pl/pl-def/poi/3273263/>

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki leży na pograniczu powiatów: sieradzkiego, zduńskowolskiego, łaskiego i wieluńskiego. Obejmuje gminy: Burzenin, Konopnica, Sieradz, Ostrówek, Zduńska Wola, Widawa, Zapolice. Jego powierzchnia wynosi 25330 ha. Przedmiotem ochrony Parku jest krajobraz naturalnych dolin rzecznych Warty i jej lewobrzeżnego dopływu Oleśnicy z systemem stref przystokowych oraz towarzysząca tym obszarom szata roślinna. Na jego obszarze dostrzegalny jest stosunkowo niewielki wpływ działalności człowieka, dzięki czemu stan naturalny został w większej części niezmieniony. Obszar Parku wyróżnia urozmaicona rzeźba terenu, zwłaszcza malownicze przełomy rzeki Warty, gdzie wysokości względne stoków dochodzą do 45 metrów, a na powierzchni ukazują się stare utwory wapienne. W strefach przystokowych widoczny jest wypływ wód podziemnych na powierzchnię w postaci licznych wysięków, młak, wycieków i źródeł warstwowo - przelewowych. Najatrakcyjniejsze strefy widokowe na terenie powiatu wieluńskiego występują w okolicach Konopnicy i Strobina. W okolicach Konopnicy dolina Warty urozmaicona jest głębokimi parowami śródpolnych strug, a w pobliżu Burzenina (tzw. Góry Wapienne) wychodniami skał wapiennych. Lasy w Parku stanowią mniej niż 25% ogólnej powierzchni. Występują tu głównie sztucznie wprowadzone zbiorowiska borowe. PKMWiW jest terenem atrakcyjnym także pod względem botanicznym. Szczególnie bogata jest flora łąkowa, bagienna i wodna. Występuje tu ok. 60 gatunków roślin chronionych, w tym 30 całkowicie. Rośliny rzadkie w skali kraju stanowią 20% całej flory.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Naturalne koryta rzek, strumienie, starorzecza, torfowiska i tereny podmokłe dają schronienie dla wielu, często rzadkich, gatunków zwierząt. Wielokrotne badanie prowadzone na przedmiotowym obszarze, głównie w okolicach rzeki Warty, stwierdziły występowanie: 2 gatunków minogów, 34 gatunków ryb, 12 gatunków płazów (gdzie na obszarze kraju występuje ich 18), 140 gatunków ptaków, z czego 127 uznano za lęgowe oraz 42 gatunków ssaków (w tym 12 gatunków to nietoperze). Na terenie Parku znajdują się także rezerваты leśne Korzeń, Winnica, Hołda, Grabica, 17 pomników przyrody oraz użytek ekologiczny „Szynkielów”. Teren jest także bogaty pod względem kulturowym. Charakterystyczne budownictwo drewniane w Konopnicy i Rychodołach oraz zabytkowe założenia dworskie w Konopnicy, Wielgach i Rychłocicach są tego najlepszym dowodem.

Kolejną formą ochrony zlokalizowaną na obszarze rzeki Warty jest **Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu**. Obejmuje on tereny gminy Sieradz, gdzie zajmuje 5 128 ha. Na jego terenie występują kompleksy łąk z oczkami wodnymi oraz roślinnością szuwarową i wodną. W granicach OCHK znajduje się zbiornik Jeziorsko i położony na jego terenie rezerwat ornitologiczny Jeziorsko. OCHK stanowi korytarz ekologiczny łączący tereny położone nad Nerem i Bzurą w Pradolinie Warszawsko-Berlińskiej z Parkiem Krajobrazowym Międzyrzecza Warty i Widawki.

Ponadto na przedmiotowym obszarze badań zlokalizowane są trzy zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- **Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Góry Wapienne"** w gminie Burzenin. W całości położony w granicach Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Zajmuje powierzchnię 3,64 ha. Obejmuje część doliny rzeki Warty, gdzie są widoczne odsłonięte górnio jurajskie wapienie i margle. Stanowisko to jest cenne przede wszystkim ze względu na występowanie tu muraw kserotermicznych oraz muraw psammofilnych. Poza tym w południowej części Zespołu znajdują się okazy jałowca pospolitego.
- **Osjakowski Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy** w gminach Osjaków, Burzenin, Konopnica i Siemkowice. Zajmuje obszar 2 492,00 ha. Na jego terenie istnieje 230 gatunków, z czego 145 to gatunki lęgowe. Niezwykle bogata i różnorodna jest szata roślinna. Występuje ponad 1000 gatunków roślin naczyniowych tworzących około 200

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

zbiorowisk. Obszar stanowi połączenie pomiędzy Parkiem Krajobrazowym Międzyrzecza Warty i Widawki a otuliną Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.¹⁰

- **Działoszyński zespół przyrodniczo- krajobrazowy** w gminie Działoszyn. Zajmuje powierzchnie 299,00 ha, a przedmiotem jego ochrony jest krajobraz przyrodniczo-kulturowy.

Na opisywanym obszarze znajdują się poniżej wymienione rezerwaty przyrody. Należą do nich:

- **Rezerwat „Półboru”** (56,83 ha) utworzony w celu zachowania zbiorowisk leśnych dąbrowy świetlistej i fragmentów grądu oraz stanowisk roślin chronionych. Jest miejscem występowania około 300 gatunków roślin naczyniowych. Należą do nich przede wszystkim: Bodziszek czerwony, Bukwica zwyczajna, Konwalia majowa, Kokoryczka wonna i wielokwiatową oraz Przytulia Schultesa.
- **Rezerwat „Hołda”** (71,24 ha) utworzony w celu ochrony ze względów naukowych i dydaktycznych dobrze zachowanych, naturalnych lasów niżowych, charakterystycznych dla Nizin Środkowopolskich. Znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Ze względu na bogatą rzeźbę terenu rezerwat jest urozmaicony pod względem siedliskowym.
- **Rezerwat „Mokry Las”** (14,59 ha) utworzony w celu ochrony fragmentu grądu niskiego z udziałem jodły pospolitej. Teren stanowi lokalną ostoję gatunków fauny i flory, które związane są z siedliskami niskich torfowisk i łągów oraz wilgotnych grądów.¹¹ Drzewostan rezerwatu jest dość urozmaicony. Wśród wielu gatunków dominuje brzoza, o czym zadecydowały warunki siedliskowe, jedynie w północno - wschodniej części rezerwatu występuje drzewostan sosnowy z domieszką dębu szypułkowego, jodły, brzozy brodawkowatej. Wiek niektórych okazów sosny, dębu szacowany jest na 180 lat.

Rezerwat „Węże” (20,74 ha) utworzony w celu ochrony wzgórz wapiennych z systemie krasowym i osadów krasowych zawierających szczątki zwierząt kopalnych oraz ochrona charakterystycznej nawapiennej roślinności naskalne i muraw kserotermicznych. Do licznie występujących zjawisk krasowych należą między innymi.

¹⁰ http://www.kp.org.pl/naszawisla/pdf/analiza_przyrody_dol_gornej_warty.pdf

¹¹ <http://www.wielun.lodz.lasy.gov.pl/rezerwaty-przyrody#.Vqilp5rhCt8>

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

jaskinie (np. Jaskinia Niespodzianka, Zanokcica, Stalagmitowa, Za Kratą, Draba, Mała, Profesora Samsonowicza).

Rezerwat Dąbrowa w Niżankowicach (100,73 ha) to leśny rezerwat utworzony w celu ochrony naturalnej, kwaśnej dąbrowy trzcinkowej i dąbrowy świetlistej wraz z rzadkimi gatunkami roślin.

Tabela 9 Formy ochrony przyrody na analizowanym obszarze

FORMA OCHRONY	GMINA W PRZEDMIOTOWYM OBSZARZE
Park krajobrazowy:	
Załęczański Park Krajobrazowy	Działoszyn, Wierzchlas, Pątnów
Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki	Konopnica, Burzenin, Sieradz
Obszar chronionego krajobrazu:	
Nadwarciański obszar chronionego krajobrazu	Sieradz
Obszar NATURA 2000:	
Załęczański Łuk Warty	Działoszyn, Pątnów, Wierzchlas
Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy:	
Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Góry Wapienne"	Burzenin
Osjakowski Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy	Osjaków, Siemkowice, Konopnica
Działoszyński zespół przyrodniczo-krajobrazowy	Działoszyn
Rezerwaty:	
Półboru	Sieradz
Hołda	Konopnica
Mokry Las	Siemkowice
Węże	Działoszyn
Dąbrowa w Niżankowicach	Działoszyn

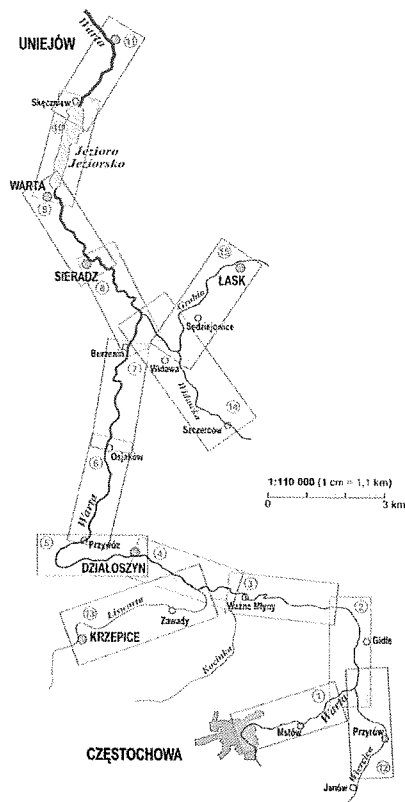
Źródło: Opracowanie własne

Należy podkreślić, iż rzeka Warta jest ważnym punktem na mapie turystyki wodnej. Najpopularniejszą formą rekreacji są spływy kajakowe. Dla amatorów wędrówek kajakowych najciekawszy odcinek zaczyna się w okolicach Częstochowy, gdzie rzeka ma swój pierwszy przełom, przedzierając się w kierunku wschodnim przez jurajskie krawędzie Wyżyn Częstochowskiej i Wieluńskiej, wznoszące się w wąskiej dolinie nawet do 70 metrów ponad lustro wody. Wartą kajakarze wpływają bezpośrednio aż na zbiornik Jeziorsko.¹²

¹² Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, Łódź 2010

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 7 Szlak kajakowy rzeki Warty

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

Atrakcyjność historyczno – kulturowa

Diagnostując atrakcyjność turystyczną terenów położonych w dolinie Warty należy pamiętać o ich bogatej historii oraz dziedzictwie kulturowym. Ważny ich element stanowią zabytki wpisane do rejestru zabytków, które zostały wymienione w poniższej tabeli. Należą do nich głównie obiekty sakralne i architektoniczne oraz wiele miejsc pamięci historycznej.

Tabela 10 Zabytki wpisane do rejestru zabytków na terenie Gmin

Powiat	Gmina	Zabytki wpisane do rejestru zabytków
pajęczański	Działoszyn	<p>Działoszyn</p> <ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. śś. Marii i Magdaleny, XVIII/XIX, nr rej.: 646 z 30.08.1967 - dzwonnica, nr rej.: 647 z 30.08.1967 - pałac, XVIII, XX, nr rej.: 248 z 30.08.1967

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Powiat	Gmina	Zabytki wpisane do rejestru zabytków
		- elektrownia wodna, drewn., nr rej.: 347 z 06.10.1986
	Siemkowice	<p>Radoszewice</p> <ul style="list-style-type: none"> - zespół dworski, k. XVIII: <ul style="list-style-type: none"> - dwór, nr rej.: 650 z 31.08.1967 - park, nr rej.: 295 z 08.02.1979 <p>Siemkowice</p> <ul style="list-style-type: none"> - wieża kościoła par., XV, nr rej.: 565-XIV-68 z 9.01.1951 oraz 251 z 31.08.1967 - dwór obronny, k. XVII, nr rej.: 651 z 31.08.1967 - park, nr rej.: P-XIV-1 z 21.12.1946
sieradzki	Burzenin	<p>Burzenin</p> <ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. św. Krzyża, drewn., 1642/1917, nr rej.: 805 z 28.12.1967 <p>Niechmirów</p> <ul style="list-style-type: none"> - oficyna dworska, XVIII/XIX, nr rej.: 291 z 28.12.1967 - park, XVIII/XIX, nr rej.: 835 z 28.12.1967 - dawna kaplica dworska, ob. kaplica p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP i Bł. Wincentego Kadłubka, 1876 r., nr rej. A/61 z 19.09.2008 <p>Witów</p> <ul style="list-style-type: none"> - pałac, poł. XVII, nr rej.: 15 z 30.06.1978 (07.03.2001 dec. zmieniająca przedmiot ochrony) <p>Wolnica Niechmirowska</p> <ul style="list-style-type: none"> - relikwiarz dworu, pocz. XIX, nr rej.: 869 z 28.12.1967
	Sieradz	<p>Biskupice</p> <ul style="list-style-type: none"> - pałac, pocz. XX, nr rej.: 288/A z 18.01.1977 - spichlerz, 1 poł. XIX, nr rej.: 801 z 28.12.1967 <p>Chojne</p> <ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. św. Anny, XVI-XX, nr rej.: 387 z 01.06.1967 - zespół dworski, XVII, pocz. XIX: <ul style="list-style-type: none"> - dwór, nr rej.: 386 z 01.06.1967 - park (z zadrzewieniem wokół kościoła), nr rej.: 358 z 09.08.1988 <p>Dąbrowa Wielka</p> <ul style="list-style-type: none"> - kościół par. p.w. św. Michała Archanioła, drewn., pocz. XVIII, nr rej.: 808 z 28.12.1967 - zespół dworski, 2 poł. XVIII, 1 poł. XIX: <ul style="list-style-type: none"> - dwór, nr rej.: 809 z 27.12.1967 - park, nr rej.: 370 z 31.12.1990

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Powiat	Gmina	Zabytki wpisane do rejestru zabytków
		<p>Dzierlin - dwór, XVIII-XX, nr rej.: 812 z 28.12.1967</p> <p>Kłocko - kaplica, ob. kościół paraf. p.w. św. Walentego, drewn., ok. 1756, nr rej.: 833 z 28.12.1967</p> <p>Kuśnie - kaplica dworska, XVIII, nr rej.: 825 z 28.12.1967</p> <p>Męcka Wola - oficyna dworska, 1 poł. XIX, nr rej.: 832 z 28.12.1967 - park, 1 poł. XIX, nr rej.: 64/P-VIII-10 z 8.11.1949 oraz 833 z 28.12.1967</p> <p>Męka Księża - kościół par. p.w. św. Wojciecha, drewn.-mur., XVII, XIX, nr rej.: 834 z 28.12.1967</p> <p>Podłężyce - park dworski z aleją dojazdową, poł. XIX, nr rej.: 164/P-XIII-34 z 8.10.1948 oraz 414/A z 03.12.1996</p> <p>Woźniki - zajazd, 1 poł. XIX, nr rej.: 298 z 28.12.1967</p>
wieluński	Konopnica	<p>Konopnica - kościół par. p.w. św. Rocha, 1642, nr rej.: 941 z 30.12.1967 - dwór, 1 poł. XIX, nr rej.: 942 z 30.12.1967 - spichlerz dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: /943 z 30.12.1967 - młyn wodno-elektryczny, k. XIX, nr rej.: 340 z 06.10.1986</p> <p>Rychłocice - kościół fil. p.w. Zwiastowania NMP, drewn., 1770, nr rej.: 954 z 30.12.1967 - dwór, 1 poł. XIX, nr rej.: 955 z 30.12.1967 - spichrz dworski, pocz. XIX, nr rej.: 956 z 30.12.1967</p>
	Osjaków ¹³	<p>- stanowiska archeologiczne: Dębina 2 cmentarzysko – nr 115/A z 19.10.1970; Felinów 1 cmentarzysko – nr 117/A z dn. 20.11.1970; Krzętle 1 cmentarzysko kurhanowe – nr 128/A z dn. 15.07.1966;</p>

¹³ Dane z UG Osjaków

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Powiat	Gmina	Zabytki wpisane do rejestru zabytków
		<p>Lesisko 1 kurhan – nr 145/A z dn. 19.10.1970; Osjaków 3 obiekt wielokulturowy 0- nr 146/A z dn. 10.12.1970 - strefa konserwatorskiej ochrony układu rozplanowania „B” – teren historycznego układu osadniczego wsi Osjaków - kościół p.w. św. Kazimierza Królewicza w Osjakowie, nr rej. A/214 z dn. 26.03.2015</p>
	Pątnów	<p>Grębień - kościół fil. p.w. św. Trójcy, drewn., XV/ XVI rozbud. 1900-1904, , nr rej.: 938 z 30.12.1967 - dom, drewn., XVIII, nr rej.: 591-XIV-71 z 19.11.1953</p> <p>Kamionka - ruiny dworu obronnego, XVI, nr rej.: 616-XIV-73 z 16.02.1958 oraz 303 z 30.12.1967</p> <p>Kępowizna - młyn wodno-elektryczny (nr 4), 1914, nr rej.: 345 z 06.10.1986</p> <p>Popowice - kościół fil. p.w. Wszystkich Świętych, drewn., pocz. XVI, nr rej.: 950 z 30.12.1967</p>
	Wierzchlas	<p>Kamion - kaplica rzym.-kat, drewn., 2 poł. XVIII, nr rej.: 412/A z 10.09.1996</p> <p>Kochlew - młyn wodno-elektryczny, 1928, nr rej.: 341 z 06.10.1986</p> <p>Łaszew - kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela, drewn., XVI, nr rej.: 947 z 30.12.1967</p> <p>Mierzyce - kościół par. p.w. św. Katarzyny, 1837-39, nr rej.: 948 z 30.12.1967</p> <p>Wierzchlas - kościół par. p.w. św. Mikołaja, k. XIV, XVIII, XIX, nr rej.: 973 z 30.12.1967</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego” (stan na 01.05.2015 r.)

Najwięcej zabytków zachowało się na terenie Gminy Sieradz, ale także Gmin: Siemkowice, Burzenin, Konopnica, Pątnów.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Jeśli chodzi o **gminy należące do powiatu pajęczańskiego**, zabytkowym i ciekawym architektonicznie obiektem jest kościół **w Działoszynie** pochodzący z końca XVIII wieku zbudowany w stylu barokowym. Na uwagę zasługuje także dawny dwór obronny/pałac w Działoszynie. Do XVIII wieku obiekt ten posiadał cechy obronne, następnie został przebudowany na renesansowy pałac, Istniejąca dziś nowożytna rezydencja powstała około 1600 roku. Budynek powstał na planie prostokąta. Fundamenty wykonane są z kamienia, a ściany z cegły i kamienia. Budynek był bogato zdobiony- stronę południową i północną posiadała manierystyczne szczyty, natomiast na parterze we wschodniej, frontowej elewacji istniała dekoracja z motywem delfinów. Wysunięty przed bryłą ryzalit powstał dopiero podczas przebudowy budynku. Obecnie w pałacu ulokowały się: Regionalne Centrum Rozwoju i Turystyki, muzeum regionalne, biblioteka powiatowa. Park jest miejscem o znaczeniu ponadlokalnym- odbywają się tu, oprócz wydarzeń gminnych, również wydarzenia na skalę powiatu.

Rysunek 8 Pałac w Działoszynie

Źródło: www.commons.wikimedia.org

W Gminie Siemkowice uwagę miłośników architektury może przyciągać **dwór w Radoszewicach**. Jest to dwór barokowy pochodzący z XVIII wieku, zbudowany przez Niemojewskich, przebudowany na przełomie XIX/XX wieku i po 1945 roku. Siedmioosiową elewację frontową zdobi wysunięty przed lico piętrowy portyk z czterema kolumnami. Jest on zwieńczony spłaszczonym frontonem, od strony ogrodowej znajduje się balkon. Na uwagę zasługuje tzw. dach polski, czyli dach czterospadowy, łamany, zaopatrzone w doświetlające

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

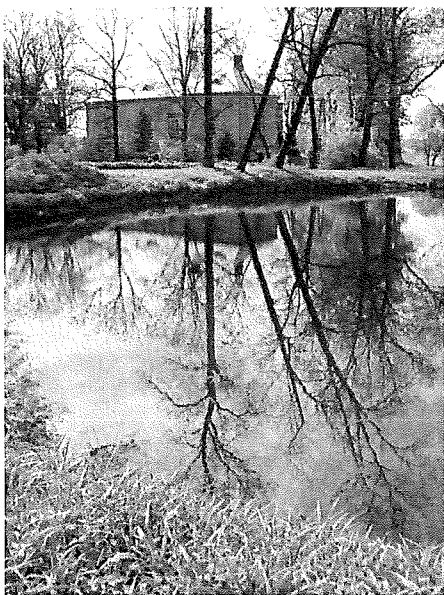
lukarny. Dookoła dworu rozciąga się niegdyś piękny a dziś zniszczony park, w którym odnaleźć można liczne okazy drzew pomnikowych, w tym głównie lipy drobnolistne i dęby szypułkowe. W runie króluje zawilec. Park jest miejscem gniazdowania wielu gatunków ptaków. Dwór mieszczący po II wojnie światowej szkołę podstawową jest obecnie własnością prywatną i trwa jego remont.

Będąc w Siemkowicach warto zobaczyć również murowany dwór obronny stojący na sztucznej wyspie otoczonej fosą. Dwór ten, posiadający niegdyś niewątpliwe walory obronne został wzniesiony w XVI lub XVII stuleciu, w miejscu i z wykorzystaniem elementów starszej budowli.

Rysunek 9 Dwór obronny w Siemkowicach

Źródło: UG Siemkowice

W obecnym kształcie na dwór składają 4 pomieszczenia różnej wielkości oraz alkierz dobudowany do południowo - wschodniego naroża.

W północno - wschodniej części zachowały się grube, romańskie mury z kamienia polnego, będące pozostałością istniejącej tu starszej budowli a więc - kamiennej wieży obronnej. Dwór nosi ślady przebudów w stylu renesansowym i barokowym. Zachowały się renesansowe obramienia okienne, cztery kamienne barokowe portale, nadproża wsparte na krokwach oraz - w jednej z izb - profilowana belka sosrębu z datą 1692. Po pożarze w 1945 r. budowla ta została odrestaurowana w latach 1951-53 (stąd m.in. nowe stropy i dachy), do połowy lat 90. była siedzibą

Gminnego Ośrodka Kultury.

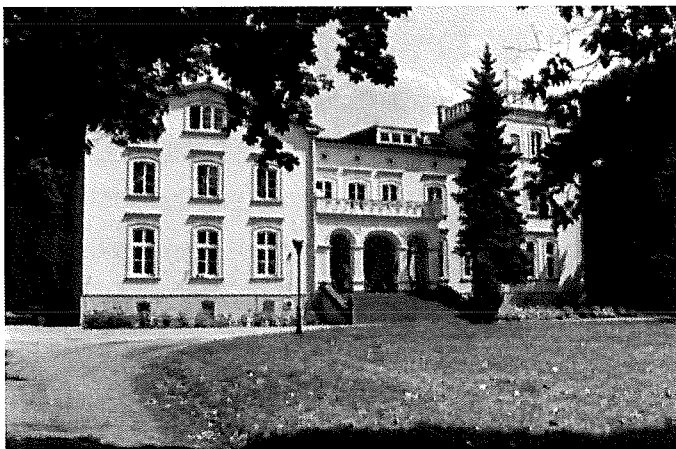
Cennymi obiektami architektonicznymi znajdującymi się na obszarze charakteryzowanych gmin należących do powiatu sieradzkiego są kościoły i kaplice dworskie położone w miejscowościach Burzenin, Niechmirów, Chojne, Dąbrowa Wielka, Kłocko, Kuśnie, Męka Księża. Architekturę świecką reprezentują pałace i zespoły dworsko-parkowe w Witowie, Wolnicy Niechmirowskiej, Chojnach, Dąbrowie Wielkiej, Dzierlinie, Męckiej Woli oraz Podłęzycach.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Klasykistyczny dwór w Dąbrowie Wielkiej (gm. Sieradz) pochodzi z przełomu XVII i XIX wieku. Niegdyś był to drewniany dwór obronny, obecnie jest to parterowa, murowana budowla. Od frontu znajduje się ganek z trójkątnym szczytem wspartym na czterech kolumnach, a przeciwną stronę budynku zdobi ryzalit z facjatką. Układ wnętrza budowli jest dwutraktowy. Zachowane zostały sklepione kolebkowo piwnice. Zachował się również park z II połowy XIX wieku. Dwór jest położony na terenach dawnego PGR-u.

Równie cennym obiektem jest zespół dworski w Witowie (gm. Burzenin). Część rezydencjonalna składa się z dworu i parku otoczonego ogrodzeniem. Dwór został wzniesiony w połowie XIX wieku prawdopodobnie na murach budowli z XVII lub XVI wieku. Jest to dwukondygnacyjna, podpiwniczona budowla nakryta dwuspadowym dachem. U wejścia znajduje się parterowy ganek, a nad nim balkon. Obecnie jest to siedziba Domu Pomocy Społecznej.

Rysunek 10 Dwór w Witowie (gmina Burzenin)

Źródło: <http://www.ugburzenin.pl/art/sport/270>

Należy zaznaczyć, że ziemia sieradzka należy do najbardziej charakterystycznych subregionów etnograficznych w województwie łódzkim. Jest odrębna kulturowo oraz aktywna w dokumentowaniu i kultywowaniu dziedzictwa przodków. Na wsi sieradzkiej podtrzymywane są tradycje noszenia stroju, twórczości, rękodzieła ludowego (tj. haft ludowy) oraz dawnej obrzędowości. Żywym przykładem kultywowania tradycji jest działalność Zespołu Obrzędowego Chojne (gmina Sieradz), o uznanej nie tylko w kraju renomie, który uprawia folklor muzyczny - taneczny. Podkreślenia wymaga fakt, iż Charłupia Mała oraz Chojne to

uznane ośrodki pątnicze związane z kultem maryjnym. Pierwszy w skali regionu, drugi zaś lokalnej.

Powiat wieluński rozślawiają przede wszystkim drewniane obiekty sakralne budowane w tzw. stylu wieluńskim. Pochodzą w większości z XVI w. i są klasycznymi przykładami dawnej sztuki budowlanej powstającej z dala od najważniejszych miast. We wnętrzach niektórych z nich, przede wszystkim w Grębieniu (gm. Pątnów), zachowały się wspaniałe renesansowe malowidła. Równie cenny pod względem architektonicznym, bo wybudowany w stylu wieluńskim kościół znajduje się w Popowicach. Wiązania dachowe kościoła zachowały się w pierwotnym stanie i reprezentują typ storczykowy z kratownicą. Kruchta południowa od nawy oddzielona jest późnogotyckimi, ornamentowymi drzwiami. Podobne znajdują się w kościele w Grębieniu.

Rysunek 11 Kościół w Grębieniu (gmina Pątnów)

Źródło: www.kosciolydrewniane.pl

Charakterystycznym miejscem na mapie gminy Pątnów jest również miejscowość Dzietrzniki, w której znajdują się „Dolina i źródło objawienia”. Jest to miejsce, w którym jak wierzą mieszkańcy w XIX w. w koronach sosen objawiła się Matka Boska. Miejsce to do niedawna było istotnym elementem na trasie pielgrzymek zmierzających przez Dzietrzniki na Jasną Górę w Częstochowie.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Na obszarze powiatu wieluńskiego uwagę turystyczną zwraca również dwór w Ożarowie, w którym mieści się obecnie Muzeum Wnętrz Dworskich. Architektura dworu została oparta o późnobarokowe założenia budownictwa dworskiego. Dwór ma konstrukcję zrębową osadzoną na kamiennie-ceglanym fundamencie. Dwór jest zwieńczony dachem łamanym polskim krytym gontem. Bliższe analogie dwór w Ożarowie wykazuje z nieistniejącym już dworem w Czarnożyłach, zwłaszcza dotyczy to alkierzy zwieńczonych baniastymi kopułami.

Atrakcją turystyczną będzie również Dwór w Rychłowicach pochodzący z pierwszej połowy XIX w. Klasycystyczny dwór rodziny Nekandów-Trepków z lat 1820–1830, znajduje się w malowniczym otoczeniu parku, w pobliżu murowany spichlerz z I poł. XIX w. Obecnie posiadłość jest dzierżawiony przez potomków byłych właścicieli. Dwór położony jest na wysokiej nadwarciańskiej skarpie, która poza efektami wizualnymi pełni również funkcję ochronną przed wylaniem rzeki. Zabytek właśnie od strony ogrodu (zachodniej) prezentuje się najokazalej.

Rysunek 12 Dwór w Rychłowicach

Źródło: <http://www.turystyka.wielun.pl/>

Założenie dworsko-folwarczno-parkowe mieści się na obszarze Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, a obok po zachodniej stronie przepływa rzeka Warta. W otoczeniu zabytku zachowały się również dawne zabudowania gospodarcze: gorzelnia, Dawny dom gorzelnianego oraz neogotycki spichlerz wzniesiony ok. 1830 r. W ogrodzie przed budynkiem znajduje się wiele okazałych drzew – niektóre z nich są objęte ochroną prawną – są

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

pomnikami przyrody. Wśród nich najwięcej jest topoli czarnych jest także okazały rozłożysty dąb szypułkowy oraz cis pospolity. Za ogrodzeniem założenia dworsko-parkowego znajduje się uroczy, drewniany kościół z 1918 r. oraz zabytkowa drewniana dzwonnica o konstrukcji słupowej.

Na terenie Gminy Wierzchnas znajduje się kilka zabytkowych obiektów sakralnych, m.in. kaplica rzym.-kat., drewniana z 2 poł. XVIII w miejscowości Kamion. W miejscowości Kochlew, na prawym brzegu Warty położony jest drewniany młyn wodno – elektryczny. Historia młyna sięga XV w. Położony nad Wartą wykorzystywał siłę wody tej dużej rzeki. Ten najstarszy młyn nie przetrwał do czasów współczesnych, a na jego miejscu wybudowano w XIX w. kolejny, który spłonął. Współczesny drewniany młyn wodny wzniesiono w 1928 r. Z dawnych elementów zachował się kanał młyński.

Rysunek 13 Młyn w Kochlewie

Źródło: <http://www.map4u.pl>

Powiat wieluński to wreszcie samo miasto Wieluń. Założone w XIII w. zachowało do dzisiaj czytelny układ urbanistyczny, a także fragmenty murów miejskich, które jako miasto należące do polskich monarchów otaczały dawny gród. Dla historii naszego kraju bardzo ważnym zabytkiem są ruiny kolegiaty wieluńskiej, zachowane jako pomnik zniszczenia miasta we wrześniu 1939 r. przez hitlerowskie Niemcy.

Zaplecze infrastrukturalne i oferta kulturalna

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

W gminach zlokalizowanych na opisywanym obszarze funkcjonują lokalne ośrodki/ centra kultury integrujące poszczególne środowiska mieszkańców regionu. W ośrodkach tych organizowane są liczne działania mające na celu rozwój kulturalny gmin oraz ich mieszkańców. Działają tam ludowe zespoły pieśni i tańca, kapele ludowe oraz koła zainteresowań (np. plastyczne, muzyczne czy taneczne). GOK są również współorganizatorami wydarzeń i imprez o charakterze ponadregionalnym. Podejmowane działania mające służyć upowszechnianiu kultury często wspierane są przez lokalne media, które pełnią nie tylko funkcję informacyjną, ale także integrującą lokalną społeczność.

Wiodącą instytucją kulturalną **w gminie Działoszyn** jest Miejsko-Gminny Dom Kultury. Oferuje on szeroką gamę imprez muzycznych, folklorystycznych, plastycznych, teatralnych, wystaw fotograficznych. W gminie działa również Powiatowe Regionalne Centrum Rozwoju i Turystyki z siedzibą Działoszynie, które mieści się w odremontowanym pałacu z XVII wieku. Wśród imprez kulturalnych organizowanych przez Centrum wymienić należy: koncerty regionalnych zespołów, konkursy plastyczne, recytatorskie, literackie, wystawy fotograficzne, obrazów oraz inne ważne imprezy regionalne takie jak dożynki czy powiatowe turnieje wiedzy pożarniczej, matematycznej i inne. W obiekcie Regionalnego Centrum Rozwoju i Turystyki znajduje się Muzeum Regionalne w Działoszynie, przybliżające realia wiejskiego życia na przełomie wieków. Istotną rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywa również Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Działoszynie wraz ze swoimi filiami w Raciszynie i Trębaczowie. Biblioteka nie ogranicza swojej działalności tylko do wypożyczania książek, lecz organizuje również wieczorki poetyckie, wystawy prac plastycznych oraz fotografii.¹⁴

Na terenie **Gminy Burzenin** działalność kulturalną prowadzi Gminny Dom Kultury, a także Gminna Biblioteka Publiczna w Burzeninie wraz z filiami w Niechmirowie i Szczawnie. Biblioteki prowadzą głównie działalność informacyjną i kulturalno-oświatową organizując np.: spotkania dotyczące aktualnych rocznic literackich, konkursy plastyczne czy spotkania z pisarzami. Unikalnym zwyczajem w Gminie jest targ odbywający się w każdą środę i sobotę na rynku w Burzeninie. Początki targu sięgają roku 1419 kiedy Władysław Jagiełło zatwierdził prawa miejskie Burzenina. Od tej chwili nieprzerwanie, w każdą środę i sobotę na rynku gromadzą się kupcy i mieszkańcy Gminy.¹⁵

¹⁴ Za: informacja UMiG Działoszyn

¹⁵ Za: Strategia Rozwoju Gminy Burzenin na lata 2013 -2020

Życie kulturalne **Gminy Osjaków** animowane jest poprzez Gminny Ośrodek Kultury, Gminną Bibliotekę Publiczną zlokalizowane w miejscowości Osjaków oraz Filię Biblioteczną w Czernicach. Pod patronatem GOK działają zespoły folklorystyczne, zespoły pieśni ludowej, koła zainteresowań, klub seniora. Na terenie Gminy działają aktywnie lokalni artyści, gawędziarze, którzy wraz z wyrobami regionalnymi tworzą niepowtarzalny charakter Gminy. Corocznie organizowane są również Dni Osjakowa oraz Święto Chrzanu. Święto Chrzanu jest świętem cyklicznym promującym tym samym chrzan jako produkt regionalny. Warto dodać, że w 2007 roku „Chrzan znad Środkowej Warty w laskach”, znalazł się na Liście Produktów Tradycyjnych. Rok później znalazły się na tej liście również: „Chrzan nadwarciański po staropolsku” i „Obrowska zupa chrzanowa”. W ramach prowadzonej działalności Gminny Ośrodek Kultury oprócz zadań statutowych prowadzi Punkt Informacji Turystycznej, wypożyczalnię sprzętu turystycznego oraz punkt monitorowania turysty.¹⁶

Większość zadań kulturalnych **gminy Konopnica** realizuje Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna. Centrum corocznie przygotowuje imprezy kulturalne, także we współpracy z organizacjami społecznymi. Wydarzenia odwołują się do lokalnego dziedzictwa kulturowego gminy, jak również wpisują się w kalendarz turystyczny regionu.¹⁷

W gminie Siemkowice istotną rolę w kultywowaniu lokalnych tradycji odgrywa Izba Kultury Ludowej im. Marii Marchewkowej, poetki ludowej z Siemkowic. Można tam zobaczyć zgromadzone eksponaty wyposażenia domowego dawnej wsi. Na terenie gminy funkcjonuje również Gminna Biblioteka Publiczna. Gmina posiada bogatą tradycję muzyczną: od 100 lat działalność z dużym powodzeniem prowadzi pod batutą Pana Stanisława Rysia Orkiestra Dęta w Siemkowicach, funkcjonuje również zespół ludowy Lipniczanie. Przy współpracy sołectw z Urzędem Gminy organizowane są Dożynkowe Biesiady Sołeckie, na których można skosztować tradycyjnych potraw i kupić prace rękodzieła od lokalnych twórców.

Na terenie **Gminy Wierzchlas** działalność kulturalną prowadzi Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchlesie. Siedziba biblioteki mieści się w Wierzchlesie z filiami w Mierzycach i Kraszkowicach. Podobnie przedstawia się sytuacja **w gminie Pątnów**, gdzie funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Jednostka gromadzi, opracowuje, obsługuje i udostępnia czytelnikom książki i informacje ze wszystkich dziedzin wiedzy. Niezbyt bogatą w zakresie instytucjonalnych placówek kultury i sztuki jest również **Gmina Sieradz**. Poza gminną

¹⁶ Za: Strategia Rozwoju Gminy Osjaków na lata 2016 - 2020

¹⁷ Za: <http://www.konopnica.pl/>

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

biblioteką publiczną zlokalizowaną w Charłupi Małej wraz z filiami (w Chojnem, Grabowcu, Biskupicach i Dąbrowie Wielkiej) nie posiada ona innych obiektów tego typu. Funkcję ośrodków kultury pełnią szkoły wiejskie i remizy strażackie. Punktem centralnym dla gminy jest miasto Sieradz, oferujące obiekty z zakresu kultury i sztuki. Obszarem działań w zakresie kultury i sztuki ludowej wyróżniającym gminę na tle regionu jest hafciarstwo ludowe. Liczącym się w skali regionu ośrodkiem haftu ludowego jest miejscowość Chojne.¹⁸

W analizie zaplecza działalności kulturalnej poszczególnych gmin nie można pominąć znaczenia lokalnych organizacji pozarządowych, w tym licznych i prężnie działających kół gospodyń wiejskich oraz ochotniczych straży pożarnych. Kultuwując tradycje regionu (w zakresie kulturowym, kulinarnym, rękodzieła ludowego itp.) stanowią one istotny potencjał społeczny skupiony w poszczególnych miejscowościach mający do dyspozycji zaplecze w postaci świetlic wiejskich i strażnic.

Kalendarium imprez w regionie

Gdzie	Co i kiedy
czerwiec	
Osjaków	Przeгляд Folkloru Ziemi Wieluńskiej
Wieluń	Dni Wielunia
Działoszyn	Nadwarciańskie Noce Świętojańskie
Burzenin	Sobótki w Jarocicach
Osjaków	Dni Osjakowa
Konopnica	Noc Świętojańska
Siemkowice	I Święto Chrzanu w Radoszewicach
lipiec	
Działoszyn	Dni Działoszyna
sierpień/wrzesień	
Osjaków	Wojewódzkie Święto Chrzanu
Burzenin	Piknik Integracyjny Zamoście
Burzenin	Jarmark dożynkowy

¹⁸ Za: Strategia Rozwoju Gminy Sieradz do 2020 R.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

INFRASTRUKTURA I USŁUGI TURYSTYCZNE W OBSZARZE RZEKI WARTY (ZASOBY STRUKTURALNE)

Infrastruktura transportowa i dostępność komunikacyjna

Układ drogowy to istotny element stanowiący o rozwoju danego regionu i jego powiązaniach z innymi ośrodkami. Główne szlaki umożliwiające połączenia komunikacyjne to droga ekspresowa S8 oraz DK 12/14 i DK 42 łączące się bezpośrednio z autostradą A1/DK 1. Czas dojazdu z Łodzi do obszarów położonych w Wielkim Łuku Doliny Rzeki Warty waha się od 1h do 1,5 h, z Poznania – od 3h do 3,5 h, zaś z Warszawy wynosi ok 2 h. Dla osób ceniących aktywny wypoczynek jest on bardzo konkurencyjny w stosunku do trasy np. Łódź – Krutyń (warmińsko-mazurskie), który wynosi odpowiednio: z Łodzi – 4h, z Poznania – 6h, zaś z Warszawy 4h.

Rysunek 14 Główne drogi na obszarze Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Biorąc pod uwagę dostępność obszaru Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty poniżej przedstawiono informacje dotyczące podstawowej infrastruktury drogowej występującej na obszarze poszczególnych gmin partnerskich.

Gmina Burzenin położona jest w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego (na południe od Sieradza). W Gminie nie występują drogi o statusie krajowym. Przez Burzenin nie przebiega również infrastruktura kolejowa, najbliższa stacja kolejowa PKP znajduje się w Widawie lub nieco dalej w Sieradzu. Przewozy osób realizowane są przez komunikację PKS i transport prywatny. Istnieją połączenia autobusowe z Sieradzem, Widawą, Złoczewem, Piotrkowem Trybunalskim oraz z Łodzią (bezpośrednie połączenie ze stolicą województwa jest utrudnione, gdyż odbywają się głównie w okresie letnim).

Na układ drogowy Gminy Burzenin składają się:

1. droga wojewódzka nr 480 relacji Sieradz –Burzenin-Widawa o długości 8,7 km łącząca Sieradz i Szczerców,
2. drogi powiatowe, o łącznej długości 54,8 km:
 - droga powiatowa nr 1704E relacji Burzenin –Szynkielów,
 - droga powiatowa nr 1705E relacji Burzenin –Złoczew –Zwierzyniec –Chajew –Gruszczyce,
 - droga powiatowa nr 1708E relacji Wiechucice –Bobrowniki –Witów –Zapole –Brzeźnio –Brąszewice –Włocin,
 - droga powiatowa nr 1715E relacji Huta Szklana –Niechmirów,
 - droga powiatowa nr 1716E relacji Złoczew –Niechmirów,
 - droga powiatowa nr 1717E relacji Gronówek –Bładaczew,
 - droga powiatowa nr 1718E relacji Gronów –Stolec –Janów,
 - droga powiatowa nr 1725E relacji Sieradz –Lipno.¹⁹
3. Drogi gminne o łącznej długości 53,7 km:
 - droga gminna nr 114060E relacji Łuszczyn –gr. gminy Złoczew –Gronów,
 - droga gminna nr 114201E relacji Redzeń Pierwszy –Tyczyn,

¹⁹ Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Burzenin, str. 27

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- droga gminna nr 114202E relacji Ligota –Kępica –Redzeń Drugi –gr. gminy Sieradz–Stoczki,
- droga gminna nr 114203E relacji Wola Będkowska –Świerki –droga powiatowa nr 1705E,
- droga gminna nr 114204E relacji Sęk –gr. gminy Brzeźnio –Pyszków,
- droga gminna nr 114205E relacji Prażmów –Strzałki –Zarośle –Kolonia Majaczewice –droga powiatowa Nr 1704E,
- droga gminna nr 114206E relacji Kopanina –Sambórz –Witów,
- droga gminna nr 114207E relacji Strumiany –gr. gminy Widawa –Siemiechów,
- droga gminna nr 114208E relacji Strumiany –gr. gminy Widawa –Wielka Wieś,
- droga gminna nr 114209E relacji Lipno –Ręszew –Wolnica Grabowska,
- droga gminna nr 114210E relacji Ręszew–Kamilew –Grabówka –Gronów
- droga gminna nr 114211E relacji Strzałki Sękowskie –Wola Majaczewice –Szczawno,
- droga gminna nr 114212E relacji Kamionka –Nieczuj –Waszkowskie –Jarocice –gr. Gminy Konopnica –Mała Wieś,
- droga gminna nr 114213E relacji Kamionka –Niechmirów Kolonia,
- droga gminna nr 117352E relacji Żabieniec –gr. gminy Konopnica –Niechmirów,
- droga gminna nr 119004E relacji Korzeń –gr. gminy Widawa –Antonin –Strumiany,
- drogi gminne – ulice w miejscowościach Burzenin, Strumiany, Witów .²⁰

Gmina Osjaków posiada w swojej ewidencji drogę krajową, drogi powiatowe oraz 56,7 km dróg gminnych. W skład dróg gminnych (nieewidencjonowanych) wchodzi również drogi będące podstawowymi ciągami komunikacyjnymi dla mieszkańców Gminy, a które w myśl ustawy o drogach publicznych z dn. 21 marca 1985 r. stanowią tzw. drogi wewnętrzne. Ich długość wynosi ok. 100 km, w tym o nawierzchni asfaltowej 13,82 km oraz 11,15 km o nawierzchni destruktywnej, pozostałe posiadają nawierzchnię tłuczniovą lub gruntową. Tak rozbudowana sieć drogowa wyróżnia Gminę Osjaków na tle pozostałych gmin powiatu wieluńskiego. Jednak wyłącznie 30,47 km (19,4%) wszystkich dróg gminnych posiada nawierzchnię bitumiczną,

²⁰ Ibidem, str. 27-28

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

17,28km nawierzchnię destrukcyjną, zaś 109,25 km (69,6%) tylko gruntową (wzmocnioną żwirem, kruszywem, lub naturalną z gruntu rodzimego).

Przebieg dróg zaliczonych do kategorii dróg gminnych określony został w uchwale Nr XIX/131/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu z dnia 17 grudnia 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych i zakładowych oraz uchwale Nr XXII/107/2012 Rady Gminy w Osjakowie z dnia 21 września 2012 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych. Na terenie Gminy Osjaków systematycznie prowadzone są inwestycje mające na celu poprawę infrastruktury drogowej.

Komunikacja zbiorowa w Gminie Osjaków realizowana jest przez spółkę PKS. Na terenie Gminy nie ma dworca autobusowego. Głównym węzłem komunikacyjnym jest miejscowość Osjaków. Przystanki autobusowe znajdują się także w innych miejscowościach Gminy. Realizowane przez PKS usługi komunikacyjne zapewniają mieszkańcom połączenia z istotnymi ośrodkami miejskimi tj.: Łodzią, Warszawą, Wieluniem, Sieradzem, Bełchatowem, Widawą, Wrocławiem oraz innymi miejscowościami leżącymi na terenie powiatu wieluńskiego oraz powiatów sąsiednich.

Na infrastrukturę drogową w Gminie Osjaków składa się sieć następujących dróg:

1. Droga krajowa nr 74 o długości 17 km, relacji Piotrków Trybunalski – Bełchatów – Wieluń – Wrocław,
2. Drogi powiatowe o łącznej długości 37,9 km, posiadające nawierzchnię bitumiczną:
 - droga powiatowa nr 4526E relacji Kuźnica Strobińska - Dąbrówki Kobyłańskie – Oborów,
 - droga powiatowa nr 4529E relacji Krzeczów – Osjaków - Huta Czernicka - Skrzynno – Emanuelina,
 - droga powiatowa nr 4530E relacji Osjaków - Nowa Wieś,
 - droga powiatowa nr 4536E relacji Rychłowice - Osjaków - Siemkowice – Pajęczno,
3. Drogi gminne o łącznej długości 56,7 km
 - droga gminna 117202E relacji (Starzenice) – gr. gm. Wieluń – Józefina
 - droga gminna 117203E relacji (Jodłowiec) – gr. gm. Wieluń – Żychta
 - droga gminna 117252E relacji (Wierzchlas) – gr. gm. Wierzchlas – Nowiny
 - droga gminna 117301E relacji Borki Walkowskie – Kurnica
 - droga gminna 117302E relacji Czernice – gr. gm. Konopnica – (Bębnow)

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- droga gminna 117303E relacji Chorzyna – Krzętle – gr. gm. Konopnica
- droga gminna 117304E relacji Dolina Czernicka – Jasień
- droga gminna 117305E relacji Nowa Wieś – Józefina – Raducki Folwark
- droga gminna 117306E relacji Kolonia Raducka – Raduczyce
- droga gminna 117307E relacji Zofia (dr.pow.nr4536E) – gr.gm. Siemkowice
- droga gminna 117308E relacji Zofia (dr. kraj. Nr74) – Gabrielów (dr.pow.nr4536E)
- droga gminna 117309E relacji Zofia – Kuźnica Ługowska – gr.gm. Kiełczygów
- droga gminna 117310E relacji Kuźnica Strobińska – Kuźnica Ługowska – gr. gm. Siemkowice
- droga gminna 117311E relacji Raduczyce – Szyszczyna – Drobnice (Stara Wieś)
- droga gminna 117312E relacji Dębina – gr. gm. Konopnica(Bębnów)
- droga gminna 117357E relacji Krzętle – gr. gm. Konopnica
- droga gminna 117407E relacji Czernice (Bielany) - gr. gm. Ostrówek(Dymek)
- droga gminna 117408E relacji Czernice – gr.gm. Ostrówek (kol. Dębiec)
- droga gminna 117409E relacji Dąbrowice – Piskornik gr. gm. Ostrówek

Na obszarze **Gminy Wierzchlas** przebiegają różnorodne rodzaje dróg, co stanowi ważny argument, pozwalający stymulować jej dalszy gospodarczy rozwój²¹. Łącznie obszar dróg zajmuje powierzchnię 249,2885 ha co stanowi 2,10 % ogólnej powierzchni gminy.

Dobrze jest rozwinięta komunikacja publiczna poprzez sieć komunikacji autobusowej, obsługiwanej głównie przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS), zwłaszcza PKS Wieluń. Dzięki niej można bezpośrednio dotrzeć do każdego sołectwa Gminy oraz do miejscowości sąsiednich takich jak między innymi: Wieluń, Działoszyn czy Pajęczno. Połączenia krajowe (międzyregionalne) i międzynarodowe realizowane są poprzez dworce autobusowe w Wieluniu i Łodzi oraz w innych pobliskich miastach wojewódzkich np. w Opolu.

Na układ drogowy Gminy Wierzchlas składają się:

1. Drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 486 relacji Wieluń – Wierzchlas – Działoszyn posiadająca nawierzchnię bitumiczną.

²¹ Źródło: Plan rozwoju lokalnego Gminy Wierzchlas

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

2. Drogi powiatowe:

- droga powiatowa nr 3525E relacji Radoszewice – Zmysłona – Kochlew – Krzczów,
- droga powiatowa nr 4518E relacji Olewin – Wierzchlas – Przycłapy,
- droga powiatowa nr 4519E relacji Kamionka – Pątnów – Jajczaki – DP 4523E,
- droga powiatowa nr 4523E relacji Ruda – Mierzyce – Kamion – Niżankowice – DW 486,
- droga powiatowa nr 4524 relacji Mierzyce – Przywóz – Toporów,
- droga powiatowa nr 4525E relacji Pątnów – Łaszew Rządowy – Mierzyce,
- droga powiatowa nr 4527 E relacji Krzczów – Ożegów – Dylów Szlachecki – Pajęczno,
- droga powiatowa nr 4529E relacji Emanuelina – Skrzywno – Osjaków – Krzczów.

3. Drogi gminne:

- droga gminna nr 117251E relacji Olewin – Wierzchlas,
- droga gminna nr 117207E relacji Sieniec – Wierzchlas,
- droga gminna nr 117252E relacji Wierzchlas – Drobnice,
- droga gminna nr 117253E relacji Kraszkowice – Łykowe,
- droga gminna nr 117254E relacji Kraszkowice – Modlin,
- droga gminna nr 117255E relacji Kochlew – Strugi,
- droga gminna nr 117256E relacji Wierzchlas – Kraszkowice,
- droga gminna nr 117257E relacji Kraszkowice – Mierzyce,
- droga gminna nr 117258E relacji Toporów – Jesiona – Opatów,
- droga gminna nr 117259E relacji Krzczów – Toporów,
- droga gminna nr 117522E relacji Wierzchlas – Wieluń,
- droga gminna nr 117260E relacji Mierzyce – Jajczaki,
- droga gminna nr 117261E relacji Strugi – Łaszew Rządowy,
- droga gminna nr 117262E relacji Łaszew Rządowy – Przywóz,
- droga gminna nr 117263E relacji Przywóz – Bobrowniki,
- droga gminna nr 117264E relacji Ogroble – Wiesagi,
- droga gminna nr 117159E relacji Bukowce – Bobrowniki,
- droga gminna nr 117265E relacji Kamion – Niżankowice,

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- droga gminna nr 109053E relacji Laski – Mokre.

Przez terytorium **Gminy Pątnów** przebiega sieć dróg zarówno o znaczeniu krajowym, powiatowym, jak i gminnym. W Gminie dobrze funkcjonuje komunikacja zbiorowa, w której największe znaczenie posiada **kolej** - węzeł kolejowy Poznań-Katowice z **przystankiem dla pasażerów w Pątnowie i w Dzietznikach**. Komunikacja kolejowa w gminie stanowi jedną z możliwości dojazdów do pracy i nauki dla mieszkańców. Część pasażerów, z terenów bardziej oddalonych, dojeżdża do przystanków rowerem lub samochodem prywatnym, a następnie kontynuuje podróż pociągiem. Komunikacja autobusowa PKS odgrywa co raz mniejszą rolę, ze względu na rosnącą liczbę samochodów prywatnych, a także uruchamianie prywatnych linii obsługiwanych mikrobusami, które są w stanie kursować częściej niż duże autobusy. Na terenie gminy wprowadzono od września 2015 roku 5 linii regularnych, z których korzystają głównie dzieci i młodzież szkolna. Ponadto przez Gminę prowadzą linie regularne przewoźników krajowych i zagranicznych. Transport uczniów do szkół podstawowych i gimnazjów zapewniają szkoły we własnym zakresie²².

Na układ drogowy Gminy Pątnów składają się:

1. drogi krajowe:
 - droga krajowa nr DK 43 relacji Wieluń- Częstochowa,
 - droga krajowa nr DK 45 relacji Wieluń – Praszka,
2. drogi powiatowe:
 - droga powiatowa nr 4516E relacji Popowice – Pątnów,
 - droga powiatowa nr 4517E relacji Morzykobyła – Grębień – do DK45,
 - droga powiatowa nr 4519E relacji Kamionka – kol. Pątnów – Jajczaki,
 - droga powiatowa nr 4520E relacji od drogi 4519E – do Pątnowa,
 - droga powiatowa nr 4521E relacji Dzietzniki – Załęcze Małe – Gętkowizna (woj. Śląskie),
 - droga powiatowa nr 4522E relacji Załęcze – Działoszyn,
 - droga powiatowa nr 4525E Pątnów – Łaszew Rządowy – Mierzyce,
 - droga powiatowa nr 4528E od drogi 4521E – Kałuże – Dalachów,

²²Źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Pątnów, s. 26.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

3. drogi gminne:

- droga gminna nr 117151E relacji Parcela Kamionka – gr. gm. Wieluń – (Rychłowice),
- droga gminna nr 117152E relacji Popowice – Józefów – dr. Gm. 117156E,
- droga gminna nr 117153E relacji Popowice – Pątnów,
- droga gminna nr 117154E relacji Pątnów – Kolonia Bieniec,
- droga gminna nr 117155E relacji Bieniec – Parcela Bieniec,
- droga gminna nr 117156E relacji (Wierzbie) – gr. woj. opolskiego – Budziaki – Dzietrzniki,
- droga gminna nr 117157E relacji Bieniec – Syberia – Kępowizna,
- droga gminna nr 117158E relacji Bieniec – Kępowizna – dr. pow. nr 4521E,
- droga gminna nr 117159E relacji Bukowce – gr. gm. Wierzchlas – (Bobrowniki),
- droga gminna nr 117160E relacji Kałuże – Grabowszczyzna – Kluski – dr.gm.117164E,
- droga gminna nr 117161E relacji (Dałachów) gr. woj. opolskiego – Grabowszczyzna – Załącze Wielkie,
- droga gminna nr 117162E relacji Cieśle – Gligi – gr. gm. Działoszyn (Szczepany),
- droga gminna nr 117163E relacji Załącze Małe – Zamłynie - Stara Wieś,
- droga gminna nr 117163Es relacji Załącze Małe – Cisowa –Zamłynie,
- droga gminna nr 117164E relacji Załącze Wielkie – gr. woj. opolskiego (Parzymiechy),
- droga gminna nr 117165E relacji Bieniec Mały – Parcela Nowa,
- droga gminna nr 117166E relacji Parcela Stara – do dr. pow. 4525E,
- droga gminna nr 117166Es relacji Parcela Stara – do P. Siurdybana,
- droga gminna nr 117167E relacji Załącze Małe - Stara Wieś – droga do rzeki,
- droga gminna nr 117205E relacji (Kadłub) - gr. gm. Wieluń – Kamionka,
- droga gminna nr 117264E relacji (Ogroble) - gr. gm. Wierzchlas – Bukowce – Załącze Wielkie.

Przez **Gminę Siemkowice** przebiega sieć dróg na którą składają się drogi gminne oraz drogi powiatowe. Układ linii autobusowych i komunikacja samochodowa indywidualna stanowią podstawowe systemy transportowe przewozów pasażerskich w gminie. Część dróg cechują

niskie parametry techniczne i zły stan nawierzchni. Obecnie mamy do czynienia z gwałtownym rozwojem motoryzacji. Konsekwencją tego jest: stały wzrost natężenia ruchu, powstanie nowych obszarów będących w zasięgu uciążliwości hałasu, wzrost populacji zamieszkałych przy głównych drogach i ulicach, wzrost uciążliwości hałasu na terenach wypoczynkowych.

Na układ drogowy Gminy Siemkowice składają się:

1. droga powiatowa nr 4527E relacji Krzeczów – Ożegnów – Pajęczno,
2. droga powiatowa nr 3501E relacji Działoszyn – Kiełczygłów,
3. droga powiatowa nr 4536E relacji Rychłocice – Osjaków – Siemkowice - Pajęczno,
4. droga powiatowa nr 3504E relacji Mazaniec – Kiełczygłów,
5. droga powiatowa nr 3508E relacji od drogi pow. 4536E - Lipnik,
6. droga powiatowa nr 3525E relacji Radoszewice – Krzeczów,
7. droga powiatowa nr 3503E relacji od drogi krajowej 42 – Sadowiec Wrzosey,
8. droga gminna nr 109051E relacji Ożegów – gr. gm. Kiełczygłów – (Chorzew),
9. droga gminna nr 109052E Radoszewice – gr. gm. Kiełczygłów – (Lipie),
10. droga gminna nr 109053E relacji Radoszewice – Laski – gr. m. Wierzchlas – gr. gm. Wierzchlas – Mokre – gr. gm. Działoszyn – (Szczyty),
11. droga gminna nr 109054E relacji Bugaj Radoszewski – Laski – Mazaniec,
12. droga gminna nr 109155E relacji Siemkowice – Ignaców – Ożegów,
13. droga gminna nr 109156E relacji Bugaj Lipnicki – Siemkowice,
14. droga gminna nr 109102E relacji (Kiełczygłówek) – gr. gm. Kiełczygłów – Delfina – Kolonia Lipnik,
15. droga gminna nr 109109E relacji (Kuszyna) – gr. gm. Osjaków – Radoszewice.

Uwarunkowania komunikacyjne wynikają z położenia gminy w stosunku do sieci dróg powiatowych i gminnych, a także z rozmieszczenia w obrębie gminy głównych generatorów ruchu tj. obszarów zabudowy mieszkaniowej, miejsc pracy i usług. Dodatkowymi uwarunkowaniami są stan techniczny i układ przestrzenny istniejącej sieci dróg na obszarze gminy.²³

Miasto i Gmina Działoszyn posiadają dostatecznie gęstą sieć drogowo-uliczną, która może zabezpieczyć powiązania wewnętrzne, a także w większości zewnętrzne. Mankamentem

²³ Za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siemkowice, str. 29

natomiast są ciągle jeszcze bardzo słabe parametry techniczne tych dróg. Na terenie gminy występuje również brak jednorodności nawierzchni na poszczególnych ciągach komunikacyjnych. Należy podkreślić, iż niedostateczne i niestety malejące, relatywnie do potrzeb, środki finansowe na utrzymanie dróg (problem ogólnokrajowy), przy wzrastającym natężeniu ruchu, przyczyniają się do pogarszania stanu dróg i ulic na obszarze miasta i gminy. Innym zjawiskiem, które utrudnia podróżowanie, jest nagminne, obustronne obudowywanie dróg, które w kontekście utrzymującego się wzrostu motoryzacji może stanowić problem bezpieczeństwa ruchu i mieszkańców. Układ uliczny miasta natomiast charakteryzuje się brakiem specjalizacji ciągów ulicznych - większość ulic pełni wiele funkcji, od prowadzenia ruchu tranzytowego przez miasto, poprzez funkcje ulic zbiorczych i lokalnych, aż do bezpośredniej obsługi przyległych terenów. W latach 2011-2014 na terenie Gminy dokonano szeregu inwestycji mających na celu poprawę infrastruktury drogowej. Pomimo podejmowanych robót drogowych i prac modernizacyjnych wiele dróg na terenach zabudowanych nie posiada nadal nawierzchni uszlachetnionej i chodników. Poza tym w centrum Działoszyna, a także w okolicach miejsc atrakcyjnych turystycznie, sprzyjających rekreacji i uprawianiu sportu niedostateczna jest liczba miejsc parkingowych. Brak jest również sieci ścieżek rowerowych i pieszych zapewniających dostęp mieszkańców i turystów do najważniejszych atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych, historycznych oraz kulturowych zlokalizowanych w obszarze Krainy Wielkiego Łuku Warty.

Komunikację publiczną zapewnia komunikacja autobusowa PKS-u oraz przewozy autobusowe, tzw. szkolne²⁴. Poprzez drogi krajowe i wojewódzkie Gmina Działoszyń skomunikowana jest z siecią krajowych dróg szybkiego ruchu i autostradą. Droga krajowa 42 prowadzi (przez Pajęczno i Nową Brzeźnicę) do trasy szybkiego ruchu E75, i będącego obecnie w budowie odcinka autostrady A1 między Łodzią, a Częstochową, Katowicami. Droga wojewódzka 486 prowadzi (przez Wieluń) do drogi ekspresowej S8 (E67) łączącej Wrocław z Łodzią i Warszawą.

Na układ drogowy Miasta i Gminy Działoszyń składają się:

1. droga krajowa nr 42 relacji Nowa Brzeźnica – Kruplin – Działoszyń – Raciszyn-Parzymiechy,
2. drogi wojewódzkie:
 - droga wojewódzka nr 491 relacji Działoszyń - Częstochowa,

²⁴ Ibidem.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- droga wojewódzka nr 486 relacji Wieluń - Działoszyn,
3. drogi powiatowe:
- droga powiatowa nr 4522E relacji Załęcze Małe - Działoszyn,
 - droga powiatowa nr 4523E relacji Ruda do drogi wojewódzkiej 486,
 - droga powiatowa nr 3501E - Działoszyn - Kiełczygłów,
 - droga powiatowa nr 3502E - Raciszyn - Zalesiaki,
 - droga powiatowa nr 3503E - od drogi krajowej 42 Sadowiec,
 - ul. Zamkowa, ul. Bankowa i ul. Ożegowska.
4. Drogi gminne na terenie gminy Działoszyn:
- droga gminna nr 109001E relacji Działoszyn ul. Cmentarna - gminne składowisko odpadów,
 - droga gminna nr 109002E Raciszyn, ul. Wschodnia, ul. Przemysłowa,
 - droga gminna nr 109003E Raciszyn, ul. Polna,
 - droga gminna nr 109004E Raciszyn, ul. Ogrodowa,
 - droga gminna nr 109005E Raciszyn, droga krajowa Nr 42 - cmentarz,
 - droga gminna nr 109006E Szczyty, ul. Niżankowska - Szczyty Las,
 - droga gminna nr 109007E Szczyty, ul. Nowowiejska,
 - droga gminna nr 109008E Szczyty, ul. Leśna - droga wojewódzka Nr 486,
 - droga gminna nr 109009E Szczyty, do drogi powiatowej Nr 3501E - Sadowiec Wrzosi- Trębaczew,
 - droga gminna nr 109010E Trębaczew, ul. Traktorowa, ul. Spacerowa, ul. Zagrodowa,
 - droga gminna nr 109011E Trębaczew, ul. Ogrodowa - granica gminy Pajęczno Wydrzynów,
 - droga gminna nr 109012E Trębaczew, ul. Szkolna,
 - droga gminna nr 109013E Sadowiec Niwa - droga powiatowa Nr 3501E - Błaszkwizna,
 - droga gminna nr 109014E Sadowiec - Sadowiec Niwa,
 - droga gminna nr 109015E Sadowiec Pieńki - granica gminy Siemkowice,
 - droga gminna nr 109016E droga krajowa Nr 42 - Zalesiaki Łąki,
 - droga gminna nr 109017E Zalesiaki - Zalesiaki Łąki,

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- droga gminna nr 109018E droga przez Sęsów,
- droga gminna nr 109019E Bobrowniki – Bugaj,
- droga gminna nr 109020E Lisowice Kolonia – Patoki Małe,
- droga gminna nr 109021E Draby I – Węże – Draby II,
- droga gminna nr 109022E Kiedosy – Jarkowizna – Młynki,
- droga gminna nr 109023E droga przez Lisowice,
- droga gminna nr 109024E Nizankowice – granica gminy Wierzchlas,
- droga gminna nr 109025E droga przez Zalesiaki Pieńki,
- droga gminna nr 109026E Trębaczew, ul. Kolejowa – oczyszczalnia ścieków,
- droga gminna nr 109027E Działoszyn, ul. Sadowska – Posmykowizna,
- droga gminna nr 109028E Działoszyn, ul. Usługowa, ul. Ogrodowa,
- droga gminna nr 109029E Działoszyn, ul. Mickiewicza, ul. Dmowskiego,
- droga gminna nr 109030E Działoszyn, ul. Kruppy,
- droga gminna nr 109031E Działoszyn, ul. Grota Roweckiego – Cementownia „Warta” S.A.,
- droga gminna nr 109032E Działoszyn, ul. Zamkowa,
- droga gminna nr 109174E (Niwiska Dolne) – granica gminy Pajęczno – Grądy²⁵.

Przez wschodnią część Gminy Działoszyn w układzie północno-południowym przebiega magistrała kolejowa tzw. „węglowa” relacji Śląsk - Porty, która na obszarze gminy posiada stację towarową w miejscowości Trębaczew oraz system bocznicowy do Cementowni „Warta” S.A. W 2009 roku wstrzymano ruch pociągów osobowych na odcinku Herby Nowe - Chorzew Siemkowice i przez stację przejeżdżają obecnie tylko składy towarowe. Mimo bezkolizyjnych (w większości) przejazdów drogowych, kolej ta stanowi pewną barierę terenową w obsłudze terenów na wschód od kolei.

Podstawowym elementem systemu transportowego **Gminy Sieradz** jest układ drogowy, który zapewnia zarówno powiązania zewnętrzne w skali regionu i kraju jak i powiązania wewnętrzne

²⁵ Za: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego MiG Działoszyn, s. 72-75

gminnej sieci osadniczej. Sieć drogową tworzą drogi publiczne: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Drogi krajowe i wojewódzkie pełnią funkcję w powiązaniach zewnętrznych, w tym również z miastem Sieradzem. Natomiast drogi powiatowe i gminne zapewniają podstawową obsługę zagospodarowania obszaru gminy, w tym zabudowy wsi. Sieradz znajduje się również w pobliżu trasy ekspresowej S-8 relacji regionalnej Wrocław - Łódź, która przebiega przez północno-środkową część gminy Sieradz. Na terenie gminy zlokalizowane są dwa węzły: „Sieradz – Południe” (wprowadza ruch z Sieradza w kierunku południowym a za pośrednictwem obwodnicy południowo – zachodniej w kierunku zachodnim do Poznania) i „Sieradz – Wschód” (podstawowy węzeł wjazdowy (wyjazdowy) do Sieradza od strony Łodzi).²⁶ W granicach gminy funkcjonuje 11 dróg powiatowych (o łącznej długości ok 53 km) i 16 dróg gminnych (o łącznej długości ok 47 km). Większość z tych dróg posiada niskie parametry techniczne, nawierzchnie szczególnie dróg gminnych są zróżnicowane (w większości nieutwardzone). Ponadto, przez wschodni obszar gminy (miejscowości Grabowiec, Męcka Wola, Ludwików) przebiega linia kolejowa znaczenia krajowego relacji: **Łódź (Warszawa) – Sieradz – Kalisz – Ostrów Wielkopolski (Wrocław, Poznań)**. Zapewnia ona powiązania zewnętrzne w skali regionalnej i krajowej poprzez dworzec w Sieradzu oraz obsługę ruchu lokalnego poprzez stacje Sieradz-Męka i Męcka Wola. Niektóre miejscowości w strefie podmiejskiej Sieradza obsługiwane są poprzez linie autobusowe komunikacji miejskiej Sieradza (wsie Chałupia Mała, Kłocko, Bogumiłów, Chojne). Pozostały obszar gminy obsługiwany jest liniami autobusowymi PKS oraz liniami prywatnymi, prowadzonymi głównie drogami krajowymi i wojewódzkimi

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, ochrona środowiska

Porządkowanie gospodarki ściekowej, jak również gospodarka odpadami jest zadaniem własnym gminy, zatem to na samorządzie spoczywa odpowiedzialność za realizację zadań w tym zakresie. Jest to zadanie szczególnie istotne ze względu na konieczność ochrony potencjału naturalnego jaki stanowi dla lokalnych samorządów rzeka Warta. Od 1990 roku jakość wód w Polsce ulega stopniowej poprawie m.in. dzięki inwestycjom współfinansowanym

²⁶ Za: Strategia Rozwoju Gminy Sieradz do 2021 r. Załącznik nr 1 – diagnoza stanu istniejącego charakterystyka i diagnoza stanu rozwoju gminy Sieradz, s. 10

ze środków Unii Europejskiej i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Mimo to inwestowanie w infrastrukturę wodno-ściekową w naszym kraju oraz poprawa zarządzania gospodarką wodno-ściekową są nadal bardzo istotne. Inwestycje wodno-ściekowe pozwalają nie tylko na szybszy rozwój społeczno-gospodarczy, ale również dają możliwość wypełnienia wymogów dyrektyw wspólnotowych, istotnych dla życia i zdrowia ludzi. Rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej bezpośrednio i pośrednio przyczynia się do osiągnięcia wymogów wynikających z dyrektyw środowiskowych UE.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (na dn. 31.12.2014 roku) długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji **Gminy Burzenin** wynosiła 121,6 km²⁷. Woda produkowana w ramach wodociągu jest dobrej jakości, zarówno pod względem bakteriologicznym jak i fizyko-chemicznym. Woda dostarczana jest ze studni głębinowych. Ujęcia głębinowe znajdują się w miejscowościach: Burzenin (2 studnie) i Grabówka (2 studnie). Na terenie gminy funkcjonują cztery oczyszczalnie ścieków (biologiczne oraz mechaniczno-biologiczna) znajdujące się w Burzeninie, Niechmirowie, Witowie (Dom Pomocy Społecznej) oraz w Wolnicy Niechmirowskiej. Znaczny teren Gminy nie jest skanalizowany, co z kolei wiąże się z tym, iż gospodarstwa indywidualne gromadzą nieczystości ciekłe w przydomowych oczyszczalniach ścieków i szambach bezodpływowych skąd co jakiś czas są odbierane przez specjalistyczne podmioty świadczące usługi asenizacyjne. W analizowanym okresie długość sieci kanalizacyjnej nie uległa zmianie i wynosiła 5,2 km, natomiast stopniowo wzrastała ilość podłączonych do niej gospodarstw oraz ilość osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (obecnie do sieci przyłączonych jest ok. 200 gospodarstw domowych). W Gminie realizowano projekt pn. „Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Burzenin”. W ramach projektu zrealizowano następujące inwestycje: wykonanie studni nr 2 na terenie stacji uzdatniania wody w Grabówce, wodociąg w Majaczewicach o dł. 2 226 mb, wodociągi w Woli Będkowskiej, w Redzeniu II, w Krępicy oraz w Ligocie o dł. 4 970 mb, wymiana odcinka wodociągu w Burzeninie o dł. 133 mb, budowa 169 przydomowych oczyszczalni ścieków, zakup ciągnika z beczką asenizacyjną²⁸.

²⁷ GUS, Bank danych lokalnych.

²⁸ Strategia rozwoju Gminy Burzenin na lata 2013 – 2020, Luty 2013, s. 31-32.

Powierzchnia **Gminy Osjaków** jest w 100% zwodociągowana. Długość sieci wodociągowej wynosi 124,63 km, zaś liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych w 2014 roku – 1 383 szt. Z sieci wodociągowej korzysta 4 710 mieszkańców, co stanowi 98% ogółu ludności Gminy²⁹.

Najdłuższa sieć wodociągowa – 56,14 km zaopatrywana jest przez SUW w Osjakowie. SUW w Chorzynie zaopatruje w wodę 37,49 km sieci wodociągowej, a SUW w Drobnicach – 28,1 km. Dodatkowo funkcjonuje ok. 2,9 km odcinek stacji SUW Ostrówek. Woda produkowana w ramach wodociągów jest dobrej jakości, zarówno pod względem bakteriologicznym oraz fizyko-chemicznym. Próbkę wody w zakresie badanych wskaźników spełniają wymagania rozporządzenia Ministra zdrowia z dnia 29 marca 2007r. (dz. U. Nr 61, poz. 417 z późn. zm.) w sprawie wody przeznaczonej do picia.³⁰ Spośród 10 gmin powiatu wieluńskiego gmina Osjaków zajmuje drugie miejsce pod względem długości czynnej sieci wodociągowej (121,73 km) oraz czwarte pod względem długości sieci kanalizacyjnej (12,5 km).

Głównymi ujęciami, z których woda dostarczana jest do gospodarstw domowych są:

- ujęcie Stacji Uzdatniania Wody Osjaków- zaopatruje około 71% wszystkich odbiorców w Gminie. Zaopatrywane są z niego głównie miejscowości: Osjaków , Felinów, Dębina, Skaleniec, Walków, Borki Walkowskie, Raduczyce, Nowa Wieś, Kolonia Raducka, Raducki Folwark, Stanisławów, Józefina, Czernice, Jesień, Dolina Czernicka, Kolonia Dąbrowice. Maksymalny pobór ujęcia wynosi 100,0 m³/h;
- ujęcie Stacji Uzdatniania Wody Chorzyna - zaopatruje głównie mieszkańców miejscowości: Chorzyna, Kuźnica Strobińska, Krzętle, Kuźnica Ługowska, Zofia i Gabrielów. Maksymalny pobór ujęcia wynosi 46,6 m³/h;
- ujęcie Stacji Uzdatniania Wody Drobnice - zaopatruje głównie mieszkańców wsi Drobnice. Maksymalny pobór ujęcia wynosi 39,8 m³/h.

Wszystkie trzy wymienione wyżej stacje uzdatniania połączone są w jeden system, który umożliwia uzupełnianie ewentualnych braków w dostawie wody.

W północno-zachodniej części miejscowości Osjaków znajduje się biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków. Oprócz kanalizacji zbiorczej oczyszczalnia obsługuje także pozostałą część Gminy w zakresie ścieków dowożonych. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Warty. W ostatnich latach można odnotować blisko dwukrotny wzrost ilości oczyszczonych

²⁹ Dane Urzędu Gminy Osjaków

³⁰za: Dane Urząd Gminy Osjaków

ścieków. W Gminie Osjaków do oczyszczania ścieków stosuje się wyłącznie metody biologiczne z podwyższoną ilością biogenów³¹. W przypadku braku dostępu do kanalizacji zbiorowej najpowszechniej stosowanym rozwiązaniem jest odprowadzanie ścieków do zbiorników bezodpływowych, tzw. „szamb” lub wykorzystywanie przydomowych oczyszczalni ścieków. Na terenie Gminy funkcjonują obecnie 124 takie oczyszczalnie.

Gmina Osjaków realizuje inwestycje mające na celu poprawę gospodarki wodno - kanalizacyjnej w Gminie. Potrzeby w tym zakresie są bardzo duże. Systemem kanalizacji sanitarnej objęta jest tylko miejscowość Osjaków. Ze względu na rozproszoną zabudowę na terenie gminy, a tym samym znaczne koszty budowy sieci kanalizacji sanitarnej, w 2014 r. w ramach projektu wybudowano 105 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków, które przekazano do użytkowania poszczególnym właścicielom nieruchomości. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej będzie jednym z priorytetowych zadań dla władz samorządowych gminy. Systematycznie podejmowane są działania polegające na budowie niewielkich odcinków sieci kanalizacji sanitarnej w Osjakowie i budowie sieci wodociągowej na nowych terenach, które są przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę.

W Gminie Konopnica, zgodnie z danymi według Głównego Urzędu Statystycznego (na dzień 31.12.2014 r.) długość czynnej wodociągowej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji Gminy wynosiła 92,4 km. W ujęciu procentowym oznacza to, iż ponad 93% ogółu ludności korzysta z sieci wodociągowej. Z powyższego wynika, iż dostęp do sieci wodociągowej jest powszechny, natomiast gorzej przedstawia się sytuacja dostępu do sieci kanalizacyjnej. Powołując się na Bank Danych Lokalnych prowadzony przez GUS (na dzień 31.12.2014 r.) długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi jedynie 10,8 km, co oznacza, iż jedynie 19,7% ogółu ludności korzysta z kanalizacji. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Konopnica wskazano, że Gmina w najbliższych latach przeprowadzi inwestycję budowy oczyszczalni ścieków we wsi Rychłowice oraz budowy sieci kanalizacyjnej. Na pozostałym obszarze, z uwagi na duże rozproszenie zabudowań brak jest ekonomicznych przesłanek do budowy kolejnych oczyszczalni, gdyż bardziej opłacalnym rozwiązaniem będzie budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników bezodpływowych.

W Gminie znajdują się dwie stacje wodociągowe w miejscowościach Rychłowice oraz Konopnica, będące głównym źródłem zaopatrzenia Gminy w wodę do celów bytowo-

³¹za: Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Osjaków na lata 2007-2013, str. 26

gospodarczych. Ocenia się, że istniejąca sieć wodociągowa jest wystarczająca dla zabezpieczenia obecnych potrzeb mieszkańców gminy. Również ujęcia wody dysponują rezerwami wystarczającymi na najbliższe lata. W celu zaspokajania rosnących potrzeb wynikających z założonego rozwoju przestrzennego gminy, nastąpi modernizacja i rozbudowa istniejących źródeł wody oraz sieci wodociągowej.

Z kolei brak jest układów kanalizacji sanitarnej w wiejskich jednostkach osadniczych, poza miejscowością Konopnica. Ścieki bytowo-gospodarcze z budynków indywidualnych odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, tzw. szamb. Ilość wywożonych ścieków raczej nie odpowiada ilości zużywanej wody. Istnieją także sporadyczne przypadki odprowadzania ścieków sanitarnych z gospodarstw oraz zespołów mieszkaniowych w sposób niekontrolowany do lokalnych rowów i cieków powierzchniowych mogąc tym samym stanowić sanitarne zagrożenie otoczenia. W samej Konopnicy, w północno-zachodniej jej części, poniżej mostu drogowego nad Wartą istnieje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych składająca się ze studzienki z kratą koszową, piaskownikiem pionowym, kontenerowej biologicznej oczyszczalni ścieków typu BLOKON, punktu zlewnego dowożonych ścieków oraz zbiornika do gromadzenia osadu nadmiernego. Oczyszczalnia ścieków w 2004 r. została rozbudowana do wydajności 206 m³/d, została też zmodernizowana i jej działanie jest sprawne.

Gmina Wierzchlas zgodnie z danymi Urzędu Gminy Wierzchlas na terenie Gminy znajdują się 2 373 budynki, wraz z zabudowa letniskową, które zostały w 100% zwodociągowane. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż w sieć wodociągowa wyposażone są wszystkie miejscowości w gminie. Na obszarze Gminy Wierzchlas funkcjonuje 8 źródeł zaopatrzenia w wodę³²:

1. Ujęcie Broników – pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych dla potrzeb wodociągu wiejskiego z utworów górn jurajskich udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 11 czerwca 2013 r. na czas określony, tj. do dnia 11 czerwca 2033 r.
2. Ujęcie Jajczaki - pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych dla potrzeb wodociągu wiejskiego z utworów jurajskich na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 11 czerwca 2013 r. na czas określony, tj. do dnia 11 czerwca 2033 r.

³² Program Ochrony Środowiska Gminy Wierzchlas Na Lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021, s. 120-122

3. Ujęcie Kamion – pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych dla potrzeb wodociągu wiejskiego z utworów jurajskich na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 11 czerwca 2013 r. na czas określony, tj. do dnia 11 czerwca 2033 r.
4. Ujęcie Kraszkowice – pozwolenia wodnoprawnego dla Gminy Wierzchlas na szczególne korzystanie z wód polegające na poborze wód podziemnych udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. na czas określony, tj. do dnia 30 listopada 2031 r.
5. Ujęcie Łaszew Rządowy – pozwolenia wodnoprawnego dla Gminy Wierzchlas na szczególne korzystanie z wód polegające na poborze wód podziemnych udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. na czas określony, tj. do dnia 30 listopada 2031 r.
6. Ujęcie Mierzyce – pozwolenia wodnoprawnego dla Gminy Wierzchlas na szczególne korzystanie z wód polegające na poborze wód podziemnych udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. na czas określony, tj. do dnia 30 listopada 2031 r.
7. Ujęcie Przywóz – pozwolenia wodnoprawnego dla Gminy Wierzchlas na szczególne korzystanie z wód polegające na poborze wód podziemnych udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. na czas określony, tj. do dnia 30 listopada 2031 r.
8. Ujęcie Wierzchlas – pozwolenia wodnoprawnego dla Gminy Wierzchlas na szczególne korzystanie z wód polegające na poborze wód podziemnych udzielono na podstawie decyzji Starosty Wieluńskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. na czas określony, tj. do dnia 30 listopada 2031 r.

Rozproszenie zabudowy na terenie Gminy Wierzchlas oraz całego powiatu wieluńskiego powoduje, iż gęstość sieci wodociągowej jest niższa od średnich wartości charakteryzujących dany obszar, jednakże dostępność mieszkańców do sieci wodociągowej jest na terenie analizowanej gminy najkorzystniejsza. W opracowanym Programie Ochrony Środowiska Gminy Wierzchlas na lata 2014-2017 stwierdzono, iż istniejące źródła zaopatrzenia, a także przepustowość głównych rurociągów umożliwią dalszy rozwój osadnictwa na terenie przedmiotowej Gminy. Rozbudowa sieci wodociągowej na nowe tereny powinna być prowadzona wcześniej w stosunku do zabudowy kubaturowej.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Sieć kanalizacyjna funkcjonuje w Gminie od 2011 roku. Obecnie skanalizowane są 2 miejscowości, Kraszkowice oraz Krzeczów, w którym zlokalizowano oczyszczalnię ścieków. W 2016 r. zakończą się prace projektowe celem podłączenia kolejnych miejscowości do sieci, tzn. miejscowości Wierzchlas oraz Przycłapy. Łączna długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2015 roku wyniosła 21,87 km, z tego 18,34 km stanowi kanalizacja grawitacyjna a 3,53 km – kanalizacja tłoczna. Odnotowano 181 podłączeń do budynków mieszkalnych, zbiorowego zamieszkania oraz użyteczności publicznej, co oznacza, że na koniec 2015 roku z sieci korzystało około 600 osób (czyli 9 % ogółu ludności).

Gospodarka ściekowa w pozostałych miejscowościach Gminy oparta jest o zbieranie nieczystości w zbiornikach oraz wybieraniu ich przewożeniu przez uprawnione podmioty do oczyszczalni ścieków. W Gminie funkcjonują również przydomowe oczyszczalnie ścieków, w 2015 roku odnotowano ich 84.

Gmina Pątnów posiada 99,8 km magistralnej sieci wodociągowej, z której korzysta prawie 6 tys mieszkańców gminy. Ponadto, na terenie gminy znajdują się dwie stacje uzdatniające i zaopatrujące dany obszar w wodę. Znajdują się one w miejscowościach Pątnów oraz Załęcze Wielkie. Jedynie pojedyncze zabudowania na omawianym terenie nie posiadają bezpośredniego przyłącza do sieci wodociągowej, jednakże dla Gminy została opracowana dokumentacja techniczna, która pozwoli na dokończenie inwestycji polegającej na zwodociągowaniu całości gminy.

W porównaniu z siecią wodociągowa znacznie gorzej przedstawia się dostęp do sieci kanalizacyjnej, gdyż w Gminie Pątnów nie funkcjonuje sieć kanalizacyjna. Na terenie Gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków, której właścicielem jest Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Nadwarciański Gród” w Załęczu Wielkim. Ścieki na terenie Gminy są przede wszystkim gromadzone w zbiornikach bezodpływowych. Niektóre gospodarstwa domowe posiadają przydomowe oczyszczalnie ścieków. W 2011 roku w ramach Programu Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 na terenie gminy Pątnów zrealizowano 164 projekty przydomowych oczyszczalni ścieków.³³ Konieczna jest budowa systemu kanalizacyjnego w gminie. Znaczna powierzchnia gminy, rozproszona zabudowa i przede wszystkim ukształtowanie terenu, Strategia Rozwoju Gminy Pątnów na lata 2015 – 2022 14 w znacznym stopniu utrudniają budowę kanalizacji sanitarnej. Jeżeli sytuacja finansowa się poprawi planuje

³³ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Pątnów, s. 28

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

się zaprojektowanie oczyszczalni ścieków w miejscowości Pątnów oraz kanalizacji sanitarnej w miejscowości Pątnów, Grębień, Dietrzynki, Popowice, Bieniec i Kamionka.

Na terenie Gminy Siemkowice, zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2014 r. długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 115,8 km, a z instalacji korzystało 99,4% ogółu mieszkańców Gminy. Na terenie Gminy zlokalizowane są trzy stacje wodociągowe:

- Radoszewice,
- Siemkowice,
- Ożegów – Mokre,

które w pełni zaspokajają potrzeby mieszkańców Gminy.

Gmina Siemkowice nie posiada na swoim terenie oczyszczalni ścieków. Przy Szkołach Podstawowych w Siemkowicach i Radoszewicach funkcjonują oczyszczalnie ścieków (bioclare) które zaspokajają potrzeby placówek oświatowych. Obydwie mają przepustowość 13 m³ na dobę. W wyniku procesów oczyszczania ścieków powstają osady ściekowe, które są odpadem wymagającym oddzielnego ujęcia w systemie gospodarki odpadami, z racji powszechności wytwarzania, wzrastającej rokrocznie masy oraz niekorzystnych parametrów fizycznych, chemicznych i biologicznych. Osady ściekowe powstające w komunalnych oczyszczalniach ścieków klasyfikowane są w strumieniu odpadów z grupy 19.³⁴

Jedną z głównych form unieszkodliwiania odpadów jest ich składowanie. Składowiska odpadów powinny być odpowiednio do tego przygotowane – wyposażone w membrany zabezpieczające przed przenikaniem osadów do gleb i warstwy wód podziemnych. Osady z gminnych oczyszczalni trafiają na do oczyszczalni ścieków przy Spółdzielni Dostawców Mleka w Wieluniu. Ścieki powstające na terenie gminy są przede wszystkim gromadzone w zbiornikach bezodpływowych – liczba zbiorników wynosi 554 (dane UG w Siemkowicach) i wywożone do oczyszczalni w Osjakowie lub kierowane do lokalnych cieków wodnych, rowów melioracyjnych lub wylewane na pola. Większość zbiorników (szamb) ma ograniczoną szczelność – mają na ogół przepuszczalne (nie wybetonowane) dna.

Zgodnie z danymi wskazanymi przez GUS, na dzień 31.12.2014 r. na terenie Gminy Siemkowice brak jest sieci kanalizacyjnej. Wody deszczowe z ulic odpływają do przydrożnych rowów a następnie do pobliskich cieków. Brak jest również przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

³⁴ Plan Gospodarki odpadami Gminy Siemkowice 2005, s. 9

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Miasto i Gmina Działoszyn³⁵ są zwodociągowane w 100%. Długość sieci wodociągowej wynosi 79,8 km, z czego sieć wodociągowa w mieście Działoszyn wynosi 22,3 km. Woda pobierana jest w siedmiu punktach zlokalizowanych na obszarze gminy, ze studni głębinowych. Sieć wodociągowa nie posiada stacji uzdatniania wody ze względu na dobry stan czystości wydobywanych wód.

Tabela 11. Punkty poboru wody i ich wydajność

Punktu pobory wody w latach 2012-2015	Wydajność (m ³ /rok)
Hydrofornia Działoszyn	415 735
Hydrofornia Bobrowniki	21 229
Hydrofornia Trębaczew	136 889
Hydrofornia Szczyty	49 153
Hydrofornia Zalesiaki	152 933
Hydrofornia Raciszyn	52 638
Hydrofornia Niżankowice	10 877

Źródło: Zakład Komunalny w Działoszynie

Zużycie wody na jednego mieszkańca jest prawie sześciokrotnie większe na obszarze wiejskim Działoszyna niż w mieście. W roku 2014 na obszarze wiejskim wynosi 293,7 m³, zaś w mieście 50,8 m³.

Miasto i Gmina Działoszyn posiada jedynie częściowo rozbudowany system odprowadzania i neutralizowania ścieków sanitarnych. Aktualnie na terenie gminy działają 3 oczyszczalnie ścieków:

- Działoszyn – mechaniczno-biologiczna o przepustowości Q=2000 m³/dobę oczyszczająca ścieki z Działoszyna skanalizowanego w 90% oraz ścieki dowożone taborem asenizacyjnym z innych miejscowości.
- Trębaczew - mechaniczno-biologiczna o przepustowości Q=890 m³/dobę obsługująca Trębaczew skanalizowany w 80% oraz ścieki dowożone z terenów nieskanalizowanych.
- Cementownia „Warta” S.A. – mechaniczno-biologiczna o przepustowości Q=300 m³/dobę obsługująca Kombinat Cementowo-Wapienniczy, pracująca w układzie

³⁵ Dane UG Działoszyn

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

zamkniętym z wykorzystaniem oczyszczonych ścieków do celów technologicznych do stopnia nie przekraczającego warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego.

W gminie Działoszyn obecnie skanalizowane są jedynie największe miejscowości: Działoszyn, Zalesiaki, Raciszyn, Kol. Lisowice, Szczyty, Trębaczew, Posmykowizna i Sadowiec Wrzosa. W miejscowościach tych dostępnych jest łącznie 2 293 przyłączy kanalizacyjnych do sieci. Kanalizację deszczową posiada częściowo Miasto Działoszyn, Szczyty, Trębaczew, Raciszyn i Kolonia Lisowice. Planuje się skanalizowanie miejscowości: Kapituła, Sęsów i Bobrowniki, ścieki odprowadzane będą do istniejącej kontenerowej oczyszczalni ścieków w Bobrownikach, co jest zgodne z aktualnie obowiązującą koncepcją. Jednakże ostatecznie o powyższym zdecydują możliwości ekonomiczne i pozyskiwania środków zewnętrznych.

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców **gminy Sieradz** odbywa się w oparciu o ujęcia wód podziemnych zlokalizowane w miejscowościach: Dąbrowa Wielka, Stawiszcze, Charłupia Mała, Ruda, Rzechta, Bogumiłów oraz zlokalizowane poza obrębem gminy w Sieradz Męka, Sieradz Miasto oraz w miejscowości Baszków (gmina Warta). Gmina jest całkowicie zwodociągowana. Kanalizacja sanitarna występuje jedynie we wsi Dzigorzew, jej długość wynosi około 2 km. Ścieki odprowadzane są do miejskiej oczyszczalni ścieków w Sieradzu. Przykładowe oczyszczalnie ścieków funkcjonują przy Przetwórstwie owocowo - warzywnym w Męckiej Woli, Zajeździe „Pół Boru” w Stawiszczach i Domu Pomocy Społecznej w Biskupicach. Na pozostałym terenie gminy ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych. Koncepcja kanalizacji gminy zakłada włączenie sołectw: Dzigorzew, Dzierlin, Charłupia Mała, Kłocko, Jezioro do projektowanego systemu miasta Sieradza. Dla pozostałych miejscowości zaprojektowano niezależne ciągi kanalizacyjne, odprowadzające ścieki do projektowanych oczyszczalni w: Podłęzycach, Rudzie, Chojnym, Kowalach, Dąbrowie Wielkiej, Czartkach, Dąbrówce i Suchej.³⁶

Na podstawie danych GUS (na dzień 31.12.2014 r.) długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w Gminie Sieradz wynosiła 134,6 km, a z instalacji korzystało 84,9% ludności Gminy. Jednocześnie długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 110,7 km, z instalacji kanalizacyjnej korzystało 37,7% ogółu mieszkańców.

³⁶ Strategia Rozwoju Gminy Sieradz do 2020 r. załącznik nr 1 - diagnoza stanu istniejącego charakterystyka i diagnoza stanu rozwoju Gminy Sieradz, s. 11

Gospodarka odpadami

Od 2012 r. **Gmina Burzenin** rozpoczęła wdrażanie ustawy z dnia 1 lipca 2011r. dotyczącej nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Rada Gminy Burzenin co roku uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy. Również na potrzeby Gminy opracowano Plan Gospodarki Odpadami oraz Gminny Program Usuwania Azbestu.

Szacunkowa ilość odpadów przypadających na jednego mieszkańca w 2008 roku wynosi 122 kg. Systemowi zorganizowanej zbiórki odpadów podlega 95,3% mieszkańców Gminy, co wynika z licznych projektów dotyczących ekologii realizowanych na terenie Gminy oraz zbiórki odpadów. W Burzeninie, Witowie, Strumianach oraz Waszkowskiem prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Dodatkowe pojemniki na odpady plastikowe typu PET znajdują się w następujących miejscowościach: Wola Będkowska, Strzałki, Ligota, Prażmów, Niechmirów, Kamionka, Szczawno, Wolnica Niechmirowska, Gronów, Brzeźnica. W związku z tym, iż na terenie Burzenina nie ma gminnego składowiska odpadów, odpady z pozostałych miejscowości gromadzone są w sposób nieselektywny, a następnie wywożone przez specjalistyczne firmy na sąsiednie składowiska.

Na podstawie Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Burzenin za rok 2014, w roku 2014 poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z terenu Gminy wyniósł 20,2%, a poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania wyniósł 33,97%, co oznaczało spełnienie zakładanych wartości.

W Gminie Osjaków aktem prawnym normującym ramy prawne gospodarowania odpadami komunalnymi jest „Regulamin o utrzymaniu czystości i porządku na terenie Gminy Osjaków” uchwalony na podstawie znowelizowanej ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Na podstawie tej ustawy od dnia 1 lipca 2013r. gmina organizuje odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz tworzy warunki niezbędne do utrzymania czystości i porządku na swoim terenie. Zgodnie z ustawą i aktami prawa miejscowego, właściciele nieruchomości obowiązani są do prowadzenia selektywnego zbierania odpadów. Nowym systemem zarządzania gospodarką odpadami komunalnym, zgodnie z podjętymi uchwałami Rady Gminy Osjaków, obecnie objęte są nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy. W ramach tego systemu właściciele tych nieruchomości uzyskali możliwość selektywnego zbierania odpadów „u źródła”, czyli bezpośrednio z

nieruchomości. Natomiast od właścicieli, zarządców nieruchomości nie zamieszkałych, np. instytucji, firm, szkół, domków letniskowych i innych, na których wytwarzane są odpady komunalne odpady odbierane są na podstawie indywidualnych umów zawartych z podmiotami uprawnionymi do zbierania odpadów komunalnych. Drugi filar selektywnej zbiórki odpadów stanowi gminny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, który zlokalizowany jest w Osjakowie, przy istniejącej oczyszczalni ścieków (ul. Wesołe Kąty).

W Gminie Osjaków opracowano również Program Usuwania Azbestu³⁷, którego głównym celem jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy do końca 2032 roku. Działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest są współfinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Od 2012 roku gmina co roku realizuje Program usuwania azbestu. Na przestrzeni 3 lat odebrano od właścicieli nieruchomości 7% ogólnej masy azbestu znajdującego się na terenie gminy. Rozpoczęcie i prowadzenie akcji usuwania i unieszkodliwiania materiałów zawierających azbest poprawia jakość środowiska i zmniejsza ryzyko narażenia ludności na substancje kancerogenne, czyli substancje zwiększające ryzyko rozwoju nowotworów (czynniki rakotwórcze). Wśród usuwanych wyrobów zawierających azbest najczęściej znajdował się eternit z pokryć dachowych.

W Gminie Konopnica gospodarka komunalna uregulowana została w drodze Uchwał Rady Gminy Konopnica, stanowiące akty prawa miejscowego, m.in. regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Konopnica. W drodze przetargu został wyłoniony wykonawca zajmujący się odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych. Obecnie odpady komunalne odbierane są z gospodarstw domowych i segregowane, do czego Gmina przywiązuje dużą wagę. Na obszarze Gminy prowadzone są akcje informacyjne mające na celu zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwiązywanie problemu odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych. Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania odpadów Komunalnych, na który każdy mieszkaniec Gminy mający podpisaną deklarację oraz uiszczający opłatę ma prawo we własnym zakresie dostarczyć odpady komunalne, które nie są związane z nieprzemysłową działalnością człowieka powstające w gospodarstwach domowych i które nie mieszczą się w normatywnych

³⁷ Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Osjaków, Warszawa 2012

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

pojemnikach. Ponadto, cyklicznie organizowane są zbiórki odpadów wielkogabarytowych i elektrycznych śmieci.

Co więcej, Gmina opracowała dokument w postaci „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Konopnica na lata 2015-2018”, w którym ujęte zostały cele i zadania oraz ramy prawne, a także tezy wynikające z programu krajowego w odniesieniu do zagadnień gospodarowania azbestem na obszarze ww. Gminy.

W Gminie Wierzchlas Uchwałą nr XVII/117/2004 Rady Gminy z dnia 29 października 2009 r. przyjęto Plan Gospodarki Odpadami, zgodnie z którym system zbierania odpadów komunalnych na terenie ww. Gminy nie odbiega od systemów stosowanych w innych Gminach w Polsce i polega na zbieraniu do odpowiednich pojemników odpadów oraz ich dalszemu deponowaniu na składowisku. Od 1 lipca 2013 r. każdy właściciel nieruchomości zobowiązany jest do gromadzenia odpadów komunalnych. W związku z tym na terenie Gminy Wierzchlas prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych, która obejmuje właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych. W ramach nowego systemu właściciele nieruchomości uzyskali możliwość zbierania odpadów „u źródła” (bezpośrednio na terenie nieruchomości). Odbiorem odpadów „u źródła” zostały objęte następujące frakcje odpadów: zmieszane odpady komunalne, selektywnie zbierane odpady suche, selektywnie zbierana stłuczka szklana. Odbiorem i zagospodarowaniem odpadów zajmuje się zewnętrzna firma wyłoniona w drodze przetargu. W miejscowości Krzeczów zorganizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych - PSZOK, który przyjmuje odpady komunalne wytworzone w gospodarstwach domowych przez mieszkańców Gminy Wierzchlas, natomiast nie są przyjmowane odpady powstające w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej. Do PSZOK-u mieszkańcy oddawać mogą następujące rodzaje odpadów komunalnych: papier i tektura, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady ulegające biodegradacji, przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe i zużyte opony. Ponadto w gminie raz w roku organizowana jest zbiórka uliczna odpadów wielkogabarytowych. Podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, jest obowiązany do przekazywania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych. Gmina Wierzchlas należy do Rejonu II gdzie istnieje tylko jedna instalacja RIPOK w zakresie MBP w Dylowie A, oraz jedna

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

instalacja RIPOK w zakresie przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów – kompostowania w Woli Kruszyńskiej. Poniżej w zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano dane dot. ilości odpadów z terenu Gminy zebranych w latach 2014 – 2015. Wynika z niego, iż wzrasta ilość odpadów zmieszanych oraz wielkogabarytowych, zmalała natomiast ilość odpadów nieulegających biodegradacji.

Tabela 12 Gospodarka odpadami – Gmina Wierzchlas

Rodzaj odpadu	2014 rok (Mg)	2015 rok (Mg)
Zmieszane odpady komunalne	483,9	584,66
Opakowania szklane	111,9	102,04
Opakowania z tworzyw sztucznych	2,8	-
Odpady wielkogabarytowe	12,1	21,52
Zużyte baterie i akumulatory	0,08	0,13
Zmieszane odpady opakowaniowe	86,6	85,18
Inne odpady nieulegające biodegradacji	28,2	21,36
Zmieszane odpady z budowy, remontów	15,4	11,94
Zużyte opony	2,6	1,78
Odpady ulegające biodegradacji	3,7	1,04

Źródło: UG Wierzchlas

Na obszarze Gminy Wierzchlas nie ma obecnie oraz nie uwzględnia się w planach budowy składowiska odpadów oraz innych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Jedyne istniejące w Gminie Wierzchlas składowisko odpadów w Kraszkowicach w 2007 r. decyzją Starostwa Powiatowego w Wieluniu zostało wskazane do zamknięcia, gdyż nie spełniało ono wymogów ustawy o odpadach i było już wypełnione w sposób uniemożliwiający dalszą eksploatację. Po zakończonej eksploatacji teren składowiska wymagał rekultywacji i ponownego zagospodarowania. Jesienią 2009 roku wykonano prace rekultywacyjne, w wyniku czego odpady komunalne pokryto warstwami o właściwościach izolacyjno – rekultywacyjnych, a następnie dokonano odtworzenia warstwy gleby na powierzchni zrekultywowanego składowiska, co było konieczne dla odtworzenia roślinności. Obecnie na zrekultywowanym składowisku posiana jest trawa i posadzona roślinność.

Z Rocznej Analizy systemu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Wierzchlas za rok 2015 wynika, że dzięki podjętym działaniom przygotowawczym oraz kampanii

informatycznej 100% właściciele nieruchomości złożyło deklarację o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, z czego 98,9% zadeklarowało selektywne gromadzenie odpadów komunalnych a jedynie 1,1% nieselektywne gromadzenie odpadów komunalnych.

Gospodarka odpadami w **Gminie Pątnów** prowadzona jest zgodnie między innymi z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012 na lata 2012-2017. Od 2010 roku można było zaobserwować niekorzystny wzrost wytwarzanych odpadów na jednego mieszkańca. W 2011 roku wartość wzrosła o 10%, w porównaniu do roku ubiegłego. Wskaźnik ten był jednak niższy od średniej w powiecie (95%) i województwie (145%). Gmina w latach ubiegłych zlikwidowała duże dzikie wysypisko na terenie lasu w miejscowości Załęcze Małe. Selektywna Zbiórka i odbiór odpadów prowadzona jest przez zewnętrzną firmę wyłanianą w ramach przetargu. Od 1 lipca 2013 roku odbiorem odpadów zajmuje się firma EKO-REGION z siedzibą w Bełchatowie. Według danych z 2015 roku 98,6% mieszkańców segreguje wytwarzane na swojej posesji odpady komunalne. Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła za 2014 r. wynosił 24,58%. Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych za 2014 r. wynosił 61,36%.

Na terenie Gminy Siemkowice funkcjonuje zorganizowany system zbiórki odpadów. Zbiórka odpadów przez mieszkańców gminy odbywa się poprzez gromadzenie ich w pojemnikach 120, 180, 240, 770 oraz 1100 litrów. Wywóz odpadów zmieszanych gromadzonych w workach odbywa się przy użyciu samochodów - śmieciarek. Częstotliwość wywozu 1 raz w miesiącu. Odpady gromadzone są w pojemniki należące do dwóch firm prowadzących działalność na terenie gminy Siemkowice tj. EKO-REGION Bełchatów oraz RETHMANN Recycling sp. z o.o. Zakład w Radomsku. Odpady są wywożone na składowisko odpadów Dylów „A” na terenie gminy Pajęczno.

W gminie nie funkcjonuje system selektywnej zbiórki, w którym mieszkańcy „u źródła” wydzielają takie odpady użytkowe jak: szkło, tworzywa sztuczne, metale i makulatura. Nie ma dostępnych danych, na podstawie których można określić ilość odzyskanych surowców wtórnych (makulatury, tworzyw sztucznych, szkła oraz metali). Jedynie w Siemkowicach,

Lipniku i Radoszewicach znajdują się gniazda do selektywnej zbiórki odpadów ustawione przez firmę EKO – REGION złożone z 3 pojemników każde.³⁸

Na obszarze **Miasta i Gminy Działoszyn** gospodarka komunalna, w postaci gospodarki odpadami do 2007 r. opierała się o działające wysypisko śmieci, na które wywożone były odpady stałe przez Komunalny Zakład Budżetowy. W momencie zamknięcia powyższego składowiska śmieci odpowiedzialność za gospodarkę odpadami z terenu Gminy do czerwca 2013 r. objęła Firma Eko-region z Bełchatowa, a od lipca 2013 r. działalność taką prowadzi firma REMONDIS sp. z o.o., której oddział znajduje się w Częstochowie. W 2013 r. przeprowadzono rekultywację zamkniętego w 2007 r. w Działoszynie składowiska i od 2014 r. na jego terenie działania Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. W punkcie tym bezpłatnie przyjmowane są posegregowane odpady w postaci opon, przeterminowanych chemikaliów oraz opakowań po chemikaliach, odpady budowlane i rozbiórkowe, meble i inne odpady wielogabarytowe.

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie **Gminy Sieradz** jest zgodna z uregulowaniami prawnymi, m.in. z nową ustawą o odpadach. Odpady powstają przede wszystkim w gospodarstwach domowych oraz na terenach nieruchomości niezamieszkałych, jak np. obiekty użyteczności publicznej oraz infrastruktury. W Analizie stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Sieradz za rok 2014 wykazano, iż poprzez podjęcie stosownych uchwał obniżono między innymi opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi na nieruchomościach zamieszkałych przez 5 i więcej osób z wyłączeniem budynków wielolokalowych. Odpady komunalne z terenu Gminy Sieradz odbierane są w postaci zmieszanej i selektywnej i są przekazywane wyłącznie do regionalnych instalacji przekształcania odpadów komunalnych. Selektywna zbiórka odpadów stanowi podstawowy element systemu gospodarki odpadami w Gminie Sieradz i odbywa się w „systemie workowym”. Na terenie Gminy Sieradz wydziela się również odpady w postaci zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego, zużyte baterie i akumulatory czy też odpady wielkogabarytowe. Ponadto, na obszarze Gminy funkcjonują również punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych.

³⁸ Program Ochrony Środowiska Gminy Siemkowice, s. 42

Ochrona środowiska

Gmina Burzenin położona jest poza szlakami przewozu materiałów niebezpiecznych, nie przebiegają przez jej teren rurociągi paliw płynnych ani gazociąg. Według Wojewódzkiego Planu Zarządzania Kryzysowego z 2011 r. Gmina znajduje się na terenie zagrożonym powodzią (rzeka Warta). Na terenie Gminy nie ma zakładów przemysłowych stanowiących istotne źródła zanieczyszczenia powietrza. Brak jest również dróg krajowych. Ruch na drodze wojewódzkiej, drogach powiatowych i gminnych w niewielkim stopniu może stanowić zagrożenie dla czystości powietrza. Zwiększonego stopnia zanieczyszczeń można spodziewać się w okresie grzewczym w szczególności w ośrodkach o skoncentrowanej zabudowie (emisja pyłów i gazów ze spalania w piecach domowych). Stan powietrza w Gminie jest dobry. W 2003 r. przeprowadzono badania stanu powietrza dla całej strefy sieradzkiej, która sklasyfikowana została pod względem ochrony zdrowia w kategorii A (poziom stężenie nieprzekraczający wartości dopuszczalnej) i B (poziom stężenie powyżej wartości dopuszczalnej, lecz nieprzekraczający wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji), zaś pod kątem ochrony roślin w kategorii A. Brak zakładów przemysłowych oraz sieci dróg krajowych ulokowanych na terenie gminy sprawia, iż mieszkańcy nie są narażeni na zbyt wysoki poziom hałasu. Na terenie Gminy nie występuje zagrożenie promieniowaniem jonizującym. Jedynymi źródłami promieniowania jonizującego są stacje telefonii cyfrowej zlokalizowane w centrum Gminy³⁹.

W Gminie Osjaków ze względu na rozproszoną zabudowę mieszkaniową, wybudowanie zbiorczej sieci kanalizacyjnej we wszystkich miejscowościach jest utrudnione. Układ kanalizacji sanitarnej został rozbudowany w miejscowości Osjaków, który zakończony jest biologiczno-mechaniczną oczyszczalnią ścieków. W 2013 r. oczyszczalnia ścieków została oddana do użytku po rozbudowie i przebudowie, zwiększając przepustowość $Q_d = 150 \text{ m}^3/\text{dobę}$ do przepustowości $Q_d = 400 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Parametry ścieków oczyszczonych nie przekraczają warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym na odprowadzanie ścieków komunalnych do rzeki Warty.⁴⁰ Biorąc pod uwagę stan zanieczyszczenia środowiska, należy stwierdzić, iż warunki aerosanitarne na terenie Gminy Osjaków są zadowalające. Ze względu na rolniczy charakter Gminy głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest tzw. niska emisja, która obejmuje zanieczyszczenia pochodzące z kotłowni obiektów produkcyjnych, usługowych oraz gospodarstw indywidualnych. Istotnym źródłem zanieczyszczeń w Gminie jest nasilony

³⁹ Strategia rozwoju Gminy Burzenin na lata 2013 – 2020, Luty 2013, s. 34

⁴⁰ Dane UG Osjaków

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

ruch komunikacyjny na drodze krajowej nr 74, w którym duży udział mają pojazdy ciężkie. Emisja ta ma charakter liniowy. Stan powietrza w Gminie ulega systematycznej poprawie do czego w dużej mierze przyczyniają się działania związane z wymianą uciążliwych kotłowni węglowych na rzecz tych opalanych gazem czy też lekkim olejem opałowym. Zagrożenie uciążliwym hałasem dotyczy mieszkańców domów położonych w pobliżu drogi krajowej nr 74 oraz dróg powiatowych. Przekroczenie dopuszczalnych wartości wskaźnika hałasu stwierdzono na odcinku drogi krajowej Wieluń – Osjaków⁴¹. Ruch prowadzony na pozostałych drogach jest niewielki i nie powoduje przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu. Źródło emisji ponadnormatywnego hałasu może stanowić działalność prowadzona na terenach produkcyjno - usługowych i terenach eksploatacji powierzchniowej. Gmina Osjaków nie prowadzi monitoringu w tym zakresie.

Wody podziemne narażone są na zanieczyszczenia wynikające głównie z infiltracji zanieczyszczeń. Wody w utworach jurajskich na terenie Gminy sklasyfikowane zostały jako wody o zadowalającej klasie czystości.

Na uwagę zasługuje fakt rosnącej świadomości ekologicznej władz Gminy i jej mieszkańców. Urząd Gminy organizuje liczne programy ekologiczno - informacyjne. Istotne jest także zaangażowanie placówek oświatowych, podmiotów gospodarczych oraz przedstawicieli lokalnej społeczności w organizowanie happeningów ekologicznych, akcji proekologicznych takich jak Dni Ziemi, Sprzątanie Świata.

Działalność proekologiczną w Gminie Osjaków wspiera również Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi poprzez dofinansowanie programów w zakresie edukacji szkolnej

Obszar Gminy Konopnica położony jest w granicach Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki i należy do ważnego przyrodniczo obszaru węzłowego, stanowiącego istotny element systemu ekologicznego województwa łódzkiego. Z uwagi na niski stopień uprzemysłowienia Gminy oraz położenie na terenie parku krajobrazowego, liczba źródeł stanowiących zagrożenie dla środowiska jest ograniczona, co powoduje, iż stan środowiska jest jednym z największych atutów Gminy. W ostatnim czasie w południowej części Gminy Konopnica zrealizowano inwestycję, zaliczaną do przedsięwzięć o znaczącym oddziaływaniu na środowisko, dla której obligatoryjnie należało sporządzić raport o oddziaływaniu na

⁴¹ Mapy akustyczne dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów. Województwo Łódzkie, GDDKiA, Kielce 2012

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

środowisko, polegającą na budowie nowej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia relacji Broszęcín-Ostrów Wielkopolski.

Z uwagi na obecność rzeki Warty oraz jej dopływu rzeki Oleśnicy, na terenie Gminy istnieje zagrożenie przeciwpowodziowe, w szczególności w rejonie miejscowości Mała Wieś. Mając powyższe na uwadze, niezbędne jest wybudowanie dla wsi wałów przeciwpowodziowych⁴².

Stan sanitarny wód powierzchniowych nie jest dobry, zaś biorąc pod uwagę wymagania jakim powinny odpowiadać z uwagi na środowisko życia ryb w warunkach naturalnych wypada negatywnie.

Główne czynniki wpływające na stan wód rzeki Warty to w szczególności liczba bakterii coli, barwa, zasadowość ogólna, żelazo, mangan. W przypadku rzeczki Oleśnicy za zły stan wód przede wszystkim odpowiedzialna jest obecność bakterii coli, barwa, azotany, kadm, rtęć i żelazo.⁴³

Głównym zagrożeniem oraz źródłem niezbyt dobrego stanu wód powierzchniowych na terenie Gminy są nieoczyszczone lub oczyszczone tylko częściowo ścieki odprowadzane do rzek i rowów melioracyjnych lub wylewane na pola. Również stan wód podziemnych nie jest zadowalający, co wynika przede wszystkim z charakteru zagospodarowania pokrywającego je terenu, właściwości fizykochemicznych oraz charakteru ognisk zanieczyszczeń. Odpowiedzialnym za taki stan wód jest fakt, iż na obszarze Gminy Konopnica tereny wiejskie nie zostały skanalizowane, co powoduje, iż głównym źródłem zanieczyszczeń są obejścia gospodarskie posiadające obory, chlewy, kurniki, gnojówki, szamba oraz śmietniki. Powszechnym sposobem pozbywania się ścieków jest odprowadzanie ich na własne pola jako nawóz organiczny, co w konsekwencji powoduje iż do wód podziemnych wprowadzane są podwyższone ilości amoniaku, chlorków, sodu, potasu czy azotanów. Ponadto, istotnym zagrożeniem jest chemizacja rolnictwa, polegająca głównie na stosowaniu nawozów mineralnych i pestycydów, oraz obiekty przemysłowe związane z obsługą rolnictwa, przemysłem spożywczym czy też obsługą transportu. Na stan wód podziemnych wpływają również tzw. liniowe ogniska zanieczyszczeń – drogi i związany z nimi ruch transportowy, powodujący powstawanie zanieczyszczeń substancjami ropopochodnymi i produktami ich spalania, oraz zasolenie w okresie zimowym. W Gminie Konopnica stan gospodarki wodno-

⁴² Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXIX/193/09 Rady Gminy Konopnica z dnia 29 grudnia 2009 r. „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Konopnica”, str: 25

⁴³ Ibidem.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

ściekowej w tym zanieczyszczenie wód powierzchniowych jest najważniejszym elementem degradującym stan środowiska przyrodniczego.

Na terenie Gminy Konopnica nie ma praktycznie przemysłowych źródeł hałasu. Obszary uciążliwości akustycznej, czyli strefy przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu, występują wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 481. W obszarze tym należy dążyć do eliminacji funkcji chronionych lub wyposażenia budynków w urządzenia zapewniające ochronę przed hałasem.

Zanieczyszczenie powietrza spowodowane jest głównie przez lokalne paleniska domowe, kotłownie, transport oraz komunikację. Wpływ ich wyraża się w zanieczyszczeniu powietrza szkodliwymi dla środowiska pyłami, gazami oraz nieprzyjemnymi zapachami. Jednakże, ze względu na znaczne rozproszenie zabudowy, niska emisja do atmosfery stanowi na terenie gminy stosunkowo niewielki problem. Nie mniej, ze względu na obszar parku krajobrazowego w ustaleniach planu wskazane jest wprowadzenie zaleceń stosowania w gospodarstwach domowych ekologicznych źródeł energii.

Gmina Wierzchlas jest gminą wiejską, położoną w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego o niskim stopniu uprzemysłowienia, stąd główną rolę odgrywają walory krajobrazowe. Mając powyższe na uwadze, na obszarze Gminy Wierzchlas nie ma zbyt wielu źródeł zanieczyszczeń. W opracowanym Programie Ochrony Środowiska Gminy Wierzchlas na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021 wskazano, iż szkodliwie na środowisko oddziałuje powszechne promieniowanie elektromagnetyczne, które emitowane jest przez sprzęty gospodarstwa domowego, stacje telefonii komórkowej czy też systemy przesyłowe energii elektrycznej. Przez teren gminy Wierzchlas przebiega elektroenergetyczna sieć przesyłowa 110 kV. Występują także sieci średnich (SN 15 kV) i niskich (NN 0,4 kV) napięć oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są 2 stacje bazowe telefonii mobilnej: w Wierzchlesie oraz w Kraszkowicach na terenie OSP. Z badań wykonywanych w 2012 roku i w latach poprzednich przez WIOŚ w Łodzi wynika, że na żadnym z punktów pomiarowo – kontrolnych przy stacjach bazowych telefonii komórkowej w województwie łódzkim nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. Do badań wytypowano tereny w strefie oddziaływania stacji bazowych telefonii komórkowej, ze względu na fakt, że stacje te są obecnie najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych. Podkreślić należy, że w otoczeniu stacji bazowych telefonii komórkowych pole elektromagnetyczne o wartościach granicznych występuje nie dalej niż kilkadziesiąt metrów od samych anten i to na wysokości ich

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

zainstalowania. Z uwagi na fakt, iż Gmina zlokalizowana jest przy rzece Warcie, na jej terenie istnieje zagrożenie powodziowe. Najbardziej narażonymi terenami są te rejon, które znajdują się najbliżej koryta rzeki Warty, pozostałe obszary znajdujące się w bliskiej odległości od mniejszych cieków wodnych, jak Dopływ spod Bronikowa, Kamionka czy też Dopływ z Popowic, narażone są jedynie na okresowe podsiąkanie lub punktowo zagrożone podtopieniami. Możliwości osadniczego i gospodarczego wykorzystania terenów zalewowych są mocno ograniczone, gdyż rzeka Warta na terenie ww. gminy nie posiada wałów przeciwpowodziowych, brak jest również rozbudowanej sieci rowów melioracyjnych i drenarskich w tym rejonie gminy, co nie zwiększa zdolności retencyjnej opisywanego obszaru. Z uwagi na powyższe, jednym z najważniejszych zadań poprawy naturalnej retencji wodnej i wyrównania przepływu wód jest ulepszenie naturalnej retencji wodnej oraz gruntowo – glebowej w dolinach rzecznych poprzez zachowanie i odtwarzanie zadrzewień i zakrzaczeń, podmokłości, bagien oraz pozwalanie na epizodyczne zalewy.

Analizując stan czystości wód powierzchniowych należy pamiętać, iż głównym źródłem zanieczyszczeń jest działalność człowieka, gdyż najwięcej zanieczyszczeń do wód trafia wraz ze ściekami. Ponadto, znaczącym źródłem zanieczyszczeń wód podziemnych są również zanieczyszczenia spłukiwane opadami atmosferycznymi z terenów zurbanizowanych, nieposiadających systemów kanalizacyjnych oraz z obszarów rolnych i leśnych. Spływy powierzchniowe z tych terenów powodują wymywanie związków azotu i fosforu, będących pozostałością po stosowanych nawozach sztucznych oraz środków ochrony roślin. W opracowanym Programie ochrony środowiska Gminy Wierzchlas dokonano oceny czystości wód rzeki Warty oraz pozostały cieków wodnych znajdujących się na tym obszarze. Dużym problemem obszarów wiejskich, a także zabudowy letniskowej, w tym na terenie gminy Wierzchlas, jest niekontrolowane odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych. Istotną presję dla stanu jakości rzeki Warty stanowią również wody deszczowe, wypłukujące zanieczyszczenia z obszarów zurbanizowanych i rolniczych. Na obniżenie jakości wody w zlewni Warty mają wpływ przede wszystkim wskaźniki mikrobiologiczne (ogólna liczba bakterii coli i liczba bakterii coli typu fekalnego), a także barwa, ChZT-Cr, azot Kjeldahla, azotany oraz pojedyncze przypadki metali ciężkich. Wyodrębniona, między innymi w rejonie gminy Wierzchlas, naturalna JCW „Warta od Grabarki do Dopływu spod Bronikowa” przepływa przez obszar bogaty w tereny leśne oraz pozbawiony większych zakładów przemysłowych. Punktowymi źródłami zanieczyszczeń są między innymi: Dom Pomocy Społecznej w Bobrownikach, Ośrodek

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Szkolno – Wypoczynkowy „Nadwarciański Gród” w Załęczu Wielkim i oczyszczalnia ścieków w Krzeczowie.

W przypadku wód podziemnych ich stan zależy między innymi od uwarunkowań geologicznych, stopnia skażenia środowiska naturalnego (powietrza, wód powierzchniowych czy też gleb) oraz zagospodarowania terenu. Na terenie Gminy Wierzchlas czynnikami o największym znaczeniu, wpływającymi na stan wód podziemnych są w szczególności:

- nieracjonalna gospodarka rolna,
- ферmy hodowlane,
- brak sieciowej kanalizacji ściekowej,
- stacje pali,
- bazy, składu i zakłady przemysłowe.⁴⁴

W 2013 r. opublikowano wyniki badań dotyczących jakości wód. Na terenie Gminy Wierzchlas znajdowały się 2 stanowiska badawcze w miejscowościach Łaszew Rządowy i Kamion, gdzie jakość wody oceniona jako „dobra”.

W 2015 roku na terenie Gminy Wierzchlas zrealizowano program "Usuwanie i utylizacja odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Wierzchlas". Azbest składowany u mieszkańców gminy został odebrany i zutylizowany, mieszkańcy nie ponosili w związku z tym żadnych kosztów. W kolejnych latach planuje się kontynuację programu.

Stan czystości powietrza atmosferycznego zależy między innymi od stopnia urbanizacji danego terenu. Na terenie Gminy Wierzchlas dominuje rolnictwo, leśnictwo oraz usługi, w związku z powyższym nie ma licznych źródeł lokalnych zanieczyszczeń. Do głównych, zorganizowanych źródeł emisji zanieczyszczeń zaliczyć można nieliczne obiekty produkcyjne, zakłady górnicze oraz scentralizowane, a przede wszystkim indywidualne, źródła grzewcze dla obsługi osiedli i pojedynczych obiektów użyteczności publicznej. Powyższe źródła wprowadzają do atmosfery zanieczyszczenia charakterystyczne dla procesów energetycznego spalania paliw (pył, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla), a także zanieczyszczenia pochodzące z procesów technologicznych, zwłaszcza pyłowe. Zanieczyszczenia pyłowe w górnictwie odkrywkowym powstają przede wszystkim w otoczeniu taśmociągów oraz zakładów przeróbki

⁴⁴ Program ochrony środowiska Gminy Wierzchlas

kruszyw. Fala emisji nie wykracza jednak poza najbliższe otoczenie.⁴⁵ Ponadto, znaczne ilości zanieczyszczeń na obszarze Gminy Wierzchlas pochodzą z lokalnych źródeł emisji, tj. indywidualnych źródeł grzewczych. Ponadto, w wyniku spalania paliw w spalinowych silnikach samochodowych do powietrza atmosferycznego przedostają się zanieczyszczenia gazowe, zaś na terenie gminy Wierzchlas najsilniej obciążona ruchem tranzytowym jest droga wojewódzka nr 486.

Na terenie Gminy Wierzchlas nie ma uciążliwych akustycznie obiektów, które emitują hałas powyżej dopuszczalnych norm. Dominującym źródłem hałasu w danym środowisku jest ruch drogowy, a lokalnie także ruch kolejowy. Na terenie gminy Wierzchlas ruch pojazdów mechanicznych należy uznać za bardzo zróżnicowany. Największy ruch pojazdów występuje drodze wojewódzkiej nr 486. Trasa obciążona jest znacznym ruchem pojazdów i przebiega w bezpośredniej odległości od zabudowań mieszkalnych. W związku z powyższym negatywny wpływ ruchu transportowego i komunikacyjnego na klimat akustyczny tych rejonów gminy jest znaczny.

W Gminie Pątnów podstawowym źródłem zanieczyszczeń kierowanych do środowiska jest emisja komunikacyjna oraz spalanie energetyczne w szczególności paliw stałych, węgla, koksu, będących podstawowym paliwem dla indywidualnej zabudowy mieszkaniowej. Ze względu na istniejącą sieć monitoringu jakości powietrza nie ma szczegółowych danych z terenu gminy Pątnów. Jednak w raporcie „Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w roku 2014”, wykonanego przez WIOŚ w Łodzi, na podstawie wyników badań (analizowane były emisje następujących substancji: SO₂, NO₂, CO, C₆H₆, O₃, PM_{2,5}, PM₁₀, Pb, As, Ni, Cd, B(a)) z istniejących w województwie punktów pomiarowych i metod modelowania, zaliczył obszar powiatu wieluńskiego (strefa łódzka) do strefy:

- A, czyli obszaru, gdzie poziom stężeń nie przekracza poziomu dopuszczalnego, poziomu docelowego, poziomu celu długoterminowego ze względu na kryterium ochrony zdrowia dla następujących substancji: SO₂, NO₂, CO, C₆H₆, O₃ dla poziomu docelowego, Pb, As, Ni, Cd,
- C, czyli obszaru, gdzie poziom stężeń przekracza poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM₁₀, pyłu zawieszonego PM_{2.5},
- C, czyli obszaru, gdzie poziom stężeń przekracza poziom docelowy wg kryterium ochrony zdrowia dla benzo(a)pirenu

⁴⁵ Ibidem, s. 176

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

– D2, czyli obszaru stężenia substancji przekraczają poziom celu długoterminowego dla ozonu (dla kryterium ochrony zdrowia i ochrony roślin).

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza w województwie łódzkim w 2014 r. stwierdzono potrzebę realizacji programów ochrony powietrza w obu strefach oceny jakości powietrza w województwie łódzkim (aglomeracja łódzka, strefa łódzka), ze względu na kryteria ochrony zdrowia: pył PM_{2,5} (rok), pył PM₁₀ (rok), Pył PM₁₀ (24-godziny), B(a)P w pyle PM₁₀ (rok).⁴⁶ Gmina Pątnów została objęta powyższym Programem ochrony powietrza w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego benzo(a)pirenu zawartego w pyle zawieszonym PM₁₀.

Cały **obszar gminy Siemkowice** położony jest w dorzeczu Warty. Przez teren gminy oprócz głównej rzeki – Warty przepływają rzeki Wierznica, Wierzejka, Wężnica oraz inne mniejsze potoki bez nazwy. Zgodnie z danymi z profili pomiarowych rzeka Warta prowadzi wody pozaklasowe – przewyższające stężenia zanieczyszczeń powyżej dopuszczalnych wartości. Wody powierzchniowe są w głównej mierze zanieczyszczone obecnością azotynów, fosforanów oraz bakterii coli.⁴⁷ Na terenie Gminy brak jest dużych zbiorników wodnych, zlokalizowanych jest jedynie kilka niewielkich zbiorników o charakterze stawów. Na terenie Gminy Siemkowice wody podziemne są z reguły wysokiej jakości. Ze względu na szczególne znaczenie gospodarcze, a jednocześnie zagrożenie degradacją, wyznaczono obszary wymagające wysokiej ochrony (OWO) – na terenie gmin Wierzchlas, Siemkowice i Osjaków.

Do najważniejszych niekorzystnych zjawisk wymuszających działania w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem zalicza się:

- emisję zorganizowaną pochodzącą ze źródeł punktowych, liniowych i powierzchniowych (przemysł, usługi, lokalne kotłownie, z ogrzewania budynków mieszkalnych tzw. niska emisja),
- emisję niezorganizowaną tj. emisję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych np. spawanie, lakierowanie wykonywane poza obrębem warsztatu czy spalanie na powierzchni ziemi jak wypalanie traw, itp.,

⁴⁶ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Pątnów, s. 30

⁴⁷ Program ochrony środowiska gminy Siemkowice , s. 12

- emisję niezorganizowaną ze źródeł liniowych i powierzchniowych (drogi, parkingi).

W gminie Siemkowice poczyniono już począwszy od 1997 roku kroki zmierzające do ograniczenia emisji do powietrza (szczególnie tzw. niskiej emisji), budując kotłownie ekologiczne w obiektach należących do gminy. W pierwszym okresie były to kotłownie olejowe w instytucjach publicznych - Szkołach Podstawowych. Ponadto funkcjonują kotłownie olejowe i gazowe (na gaz płynny) w gospodarstwach domowych – łącznie 2 Program Ochrony Środowiska Gminy Siemkowice 18 olejowe i 3 na gaz płynny. Pewien postęp w modernizacji źródeł ciepła nie zmienia jednak faktu, że większość obiektów (zwłaszcza mieszkalnych) posiada kotłownie opalane węglem.⁴⁸ Drugim źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest wykorzystanie paliw płynnych do napędzania silników spalinowych w pojazdach samochodowych, maszynach L.p. Substancja Emisja przed modernizacją Mg/rok 1 2 3 1. SO₂ 57,6 2. NO₂ 4,5 3. CO 450,0 4. CO₂ 8325,0 5. pył 40,5 Program Ochrony Środowiska Gminy Siemkowice rolniczych, budowlanych, gdzie podczas spalania paliw emitowanych jest wiele zanieczyszczeń.

Uciążliwości akustyczne na obszarze Gminy Siemkowice związane są z działalnością przemysłową oraz transportem drogowym. W Gminie działa kilkadziesiąt podmiotów gospodarczych prowadzących działalność. Na hałas przemysłowy wpływają wszelkie źródła hałasu znajdujące się na terenie zakładu przemysłowego, zarówno na otwartej przestrzeni (punktowe źródła hałasu), jak i w budynkach (wtórne źródła hałasu). Punktowymi źródłami hałasu są wentylatory, czerpnie, sprężarki itp. usytuowane na zewnątrz budynków. Źródłem hałasu wtórnego są obiekty budowlane w tym produkcyjne, w których hałas pochodzący od pracy maszyn i urządzeń emitowany jest do środowiska przez ściany, strop, okna i drzwi. Ponadto prace dorywcze wykonywane poza budynkami produkcyjnymi jak np. cięcie, kucie, a także obsługa zakładów przez transport kołowy stanowią dodatkowe źródło hałasu.⁴⁹ Przez gminę Siemkowice przebiega sieć dróg na którą składają się drogi gminne oraz drogi powiatowe, jednakże na terenie tym odnotowuje się poziom hałasu drogowego odpowiadający małej i średniej uciążliwości.

Obszar Miasta i Gminy Działoszyn leży w całości w zlewni Warty, w dorzeczu Odry. Na całej długości doliny, po obu jej stronach występują bardzo licznie niewielkie dolinki erozyjno-

⁴⁸ Ibidem, s.17-18

⁴⁹ Ibidem, s. 30

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

denudacyjne prowadzące niewielkie ilości wód wysiękowych bądź okresowo wody opadowe. Obszary otaczające dolinki są terenami o dużych predyspozycjach do silnych spływów powierzchniowych oraz wysięków. Występowanie powodzi jest uwarunkowane okresowym, ale bardzo silnym zwiększeniem zasilania rzek opadami atmosferycznymi lub wodą roztopową. Stałymi obszarami występowania zagrożeń powodziowych jest dolina rzeki Warty. Na obszarze gminy Działoszyn na większości dolin rzecznych występuje problem okresowych podtopień. Charakterystyczną cechą dolin w powiecie pajęczańskim i gminie Działoszyn jest bardzo mała ilość wałów przeciwpowodziowych.

Na terenie gminy Działoszyn występują generalnie dwa rodzaje wezbrań powodziowych:

- powódzie roztopowe,
- powódzie opadowo-rozlewowe.

Powódzie roztopowe, mające miejsce głównie w marcu i kwietniu, spowodowane są tajaniem pokrywy śnieżnej i powstawaniem zatorów (stany wysokie rzek).

Powódzie typu opadowo-rozlewowego, występujące głównie w lipcu i w sierpniu, związane są z deszczami o dużej intensywności lub o charakterze nawalnym.⁵⁰

Zgodnie z Raportem o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2005 r. wody Warty w punkcie pomiarowo-kontrolnym Działoszyn zaliczane są do III klasy czystości (wody zadowalającej jakości). Do głównych źródeł zanieczyszczenia jej wód na terenie gminy Działoszyn należą:

- oczyszczone ścieki z Cementowni Warta SA., odprowadzane zgodnie z pozwoleniem wodno-prawnym w czasie czyszczenia zbiornika retencyjnego zakładowej oczyszczalni ścieków,
- oczyszczalnie ścieków w Działoszynie i Trębaczewie, z których ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rzeki Warty,
- wody z kanalizacji deszczowej w Działoszynie,
- ścieki z miejscowości leżących w pobliżu rzeki odprowadzane bezpośrednio do jej wód,
- spływy powierzchniowe z pól.

Cementownia Warta SA. posiada zamknięty obieg wody, w tym również ścieków. Ścieki są odprowadzane do rzeki Warty tylko w czasie czyszczenia zbiornika retencyjnego, raz w roku.

⁵⁰ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Działoszyn,

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Cała gmina znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Częstochowa”. Zbiornik posiada klasę jakości wody Id. Zachodnia część Gminy leży na terenie objętym wysoką ochroną (OWO), wschodni skrawek gminy na obszarze objętym najwyższą ochroną wód podziemnych (ONO). Obliguje to do zastosowania wysokiego reżimu sanitarnego dla użytkowników tych terenów.

Na stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie gminy Działoszyn wpływają obiekty produkcyjne, usługowe, budownictwo mieszkaniowe oraz transport (komunikacja). Zanieczyszczenia mają charakter technologiczny oraz pochodzą z energetycznego spalania paliw do celów ogrzewczo-wentylacyjnych i przygotowania ciepłej wody użytkowej. Na terenie Gminy występują duże zakłady przemysłowe, z których największy to Cementownia „Warta” S.A. w Trębaczewie zajmujący się produkcją materiałów budowlanych.

Najistotniejsze znaczenie dla jakości powietrza na terenach zurbanizowanych ma tzw. „emisja niska”, co prawda o niewielkim zasięgu powierzchniowo-przestrzennym wokół punktów emisji, ale w znacznym stopniu wpływające na wielkość stężeń zanieczyszczeń w ich najbliższym otoczeniu. Głównym źródłem zanieczyszczeń są kotłownie lokalne i indywidualne

Występujące podmioty gospodarcze oraz usługi nie stanowią zagrożenia dla powietrza atmosferycznego dla gminy jako całości. Podobnie zresztą jak i skupiska ludzkie w miastach, osadach i wsiach. Kolejnym źródłem zanieczyszczenia jest komunikacja, której oddziaływanie skupia się głównie przy trasach komunikacyjnych oraz w rejonie miast.

Na terenie gminy Działoszyn istnieją dwa podstawowe typy źródeł hałasu:

- hałas typu stacjonarnego, jakim są zakłady przemysłowe np. Cementownia „WARTA” S.A. lub inne zlokalizowane na terenie gminy np. zakłady przetwórstwa owoców,
- hałasy komunikacyjne związane z siecią dróg na terenie gminy oraz linią kolejową Śląsk – Porty.

Na terenie Gminy znajdują się systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe oraz telefonii komórkowej emitujące fale elektromagnetyczne.

Na terenie gminy można wyróżnić kilka rejonów o nieco odmiennych warunkach środowiska. Najmniej przekształcone, najbardziej cenne pod względem przyrodniczym środowisko posiada zachodnia część gminy. Wpływ na to ma duże zalesienie, słaba urbanizacja terenu, brak obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Część środkowa to tereny upraw polowych z niewielkimi kompleksami leśnymi oraz jednostkami osadniczymi, przy czym część północna jest obszarem o znacznie większym zainwestowaniu niż część południowa. Na terenie tym występują jedynie niewielkie źródła zagrożenia, mające charakter lokalny. Część wschodnia gminy to teren o funkcji przemysłowej. Występują tu największe na terenie gminy złoża wapieni i margli

Zanieczyszczenie powietrza **na terenie Gminy Sieradz** można podzielić na dwie podstawowe grupy: pyły oraz zanieczyszczenia gazowe. Głównymi źródłami zanieczyszczenia atmosfery są dwutlenek oraz tlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu, metan, węglowodory oraz pyły. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza w procesach przemysłowych są procesy spalania paliw dla potrzeb technologicznych oraz grzewczych. Przyczynami tego są przede wszystkim przestarzałe urządzenia wytwórcze, nisko sprawne instalacje ochrony środowiska, jak też spalanie niskiej jakości paliw. Na terenie Gminy znajduje się niewielka liczba punktowych źródeł wysokiej emisji, lecz żaden obiekt na terenie Gminy Sieradz nie został zaliczony do grupy 14 najbardziej uciążliwych zakładów w województwie. Jednak są przedsiębiorstwa stwarzające lokalne uciążliwości dla atmosfery, do których zalicza się m.in. kotłownie lokalne. Natomiast główną przyczyną zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Gminy Sieradz jest niska emisja związana z procesami spalania paliw dla pokrycia potrzeb grzewczych. Drugim ważnym elementem niskiej emisji s zanieczyszczenia komunikacyjne.

W Planie ochrony środowiska dla Gminy Sieradz wskazano, iż na jej obszarze występuje niewielka ilość obiektów charakteryzujących się nadmierną emisją hałasu, brak jest również uciążliwości w zakresie emisji hałasu obiektów rzemieślniczych zlokalizowanych w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych i obiektów chronionych. Największy hałas na terenie gminy odnotowuje się w pobliżu dróg krajowych oraz wojewódzkich. Do dróg przynoszących znacznie mniejszy ruch zaliczamy drogi powiatowe i gminne. Stan sanitarny wód powierzchniowych gminy Sieradz nie jest zadowalający, jednak wykazuje pewne symptomy powolnej i postępującej poprawy. Czystość wód rzeki Żegliny nie odpowiada wymaganym normom sanitarnym (tylko na pewnych odcinkach mieści się w III, najniższej klasie czystości). Dla Warty oraz jej dopływów zakłada się jako docelową I klasę czystości. W przypadku rzeki Warty obserwuje się wyraźną poprawę jakości wody, której wskaźniki fizyczne ± chemiczne odznaczają się I lub II klasą czystości. Wskaźnik decydujący o stanie sanitarnym rzek Warty i Żegliny to wskaźnik fekalny

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

miana Coli. W 2001 roku jakość wód rzeki Warty była lepsza niż w latach wcześniejszych. Znacząco zmniejszyła się zawartość biogenów, zwłaszcza azotu azotynowego oraz nastąpił spadek zanieczyszczenia bakteriami Coli typu fekalnego.⁵¹ Wody podziemne gminy charakteryzują się wysoką jakością.

Zagrożenie powodziowe na obszarze gminy Sieradz związane jest z możliwością wystąpienia powodzi głównie w dolinie rzeki Warty. Największe zagrożenie powodziowe stwarza rzeka Warta, zwłaszcza w ujściowych odcinkach jej dopływów, gdzie kumulują się wody wezbraniowe. Pomiędzy Sieradzem a zbiornikiem retencyjnym Jeziorsko rzeka Warta praktycznie na całym odcinku jest obustronnie obwałowana. Od Sieradza do ujścia rzeki Myji lewostronny wał jest wałem chroniącym użytki zielone w dolinie przed zalaniem wodami letnimi. Rozwiązanie ochrony przeciwpowodziowej doliny Warty dla obszaru gminy Sieradz (oraz miasta) wiązałoby się z budową naturalnych pól zalewowych.

⁵¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sieradz, s. 27

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

Baza noclegowo-gastronomiczna

Wymagany elementem dla stabilnego rozwoju turystyki jest posiadanie rozbudowanej bazy noclegowo – gastronomicznej o zróżnicowanym standardzie. Bliskość dużych ośrodków miejskich powoduje napływ turystów o różnych możliwościach finansowych. W przypadku turystów mniej zamożnych z uwagi na atrakcyjność środowiskową powinna dalej się rozwijać baza agroturystyczna.

Według danych GUS **Gmina Burzenin** znajduje się na 5 miejscu w powiecie sieradzkim oraz na 76 w województwie łódzkim pod względem ilości turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania. Podobne lokaty zajmuje pod względem ilości udzielonych noclegów w 2010 roku (5 miejsce w powiecie oraz 77 w województwie). Tereny atrakcyjne turystycznie zlokalizowane są głównie w miejscowościach: Majaczewice, Jarocice, Strumiany i Antonin (domki wypoczynkowe i kampingowe, stadion sportowy z bieżnią, boiskiem do piłki nożnej i siatkówki plażowej, siłownia). W Burzeninie–Zarzeczu, przy zakolu rzeki znajduje się przystań kajakowa z polem biwakowym. Usytuowany obok dom wypoczynkowy oferuje nocleg i wyżywienie. Istnieje również możliwość organizacji spływów kajakowych oraz wypożyczenia sprzętu (www.kajakiempowarcie.com.pl, www.kajakzone.pl).

W **Gminie Konopnica**⁵² bazę noclegową stanowią obecnie:

- Ośrodek Wypoczynkowy Politechniki Łódzkiej "Dworek",
- Ośrodek Wypoczynkowy ZGK i M - Pabianice,
- Ośrodek Rekreacyjno-wypoczynkowy ZACISZE,
- pole namiotowe,
- domki campingowe,

Na terenie Gminy Konopnica następuje szybka rozbudowa działek letniskowych, zaś indywidualny wypoczynek na działkach stał się właściwie dominującą formą realizacji funkcji rekreacyjnej w całej gminie.

Zaplecze gastronomiczne uzupełniają zlokalizowane na terenie gminy dwa bary:

- Pub "Przy Ruczaju" przy ul. Parkowej 1 z 60 miejscami konsumpcyjnymi;

⁵² Za: <http://www.konopnica.pl/asp/>

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Bar „Paradise” przy ul. Kasztanowej 6 z 15 miejscami konsumpcyjnymi.

W Działoszynie na bazę gastronomiczno-noclegową składają się:

- punkt „Usługi Noclegowe” – dom dysponuje 9 miejscami noclegowymi w trzech pokojach trzyosobowych z dostępem do telewizji oraz Internetu,
- V.I.P. Zakład Usługowo – Gastronomiczny w Działoszynie – 56 miejsc w pokojach 1- i 2-osobowych,
- Hotel „Malibu” w Działoszynie – 25 pokoi z łazienkami,
- Zajazd „DIANA” w Działoszynie,
- Lokal przyjęć okolicznościowych „Perła” w Posmykowiznie,
- Tawerna „Zorba” w Działoszynie,
- Centrum Obsługi Turystycznej w Działoszynie – ok. 45 miejsc noclegowych,
- Przystań Kajakowa zaprojektowana we wschodniej części miasta Działoszyn, w dolinie rzeki Warty, w bezpośrednim kontakcie z korytem rzeki. Przystań Kajakowa została zlokalizowana w rejonie parku, tj. Działoszyńskiego Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego, przy ujściu starorzecza.

Powyższą bazę noclegową uzupełniają gospodarstwa agroturystyczne m.in. w miejscowości Draby 24.

Gmina Osjaków posiada dobrze rozwiniętą bazę noclegową, na którą składają się m.in.:

- Hotel „Symfonia” w Osjakowie dysponujący 70 miejscami noclegowymi oraz restauracją,
- Zajazd „Podjadek” w Osjakowie z 24 miejscami noclegowymi,
- „Oberża Knieja” w Raduckim Folwarku z hotelem na 80 miejsc noclegowych,
- Motel „Łasuch” w Kuźnicy Strobińskiej dysponujący 40 miejscami noclegowymi,
- Ośrodek Wypoczynkowy „Kalina” w Drobnicach zapewniający 130 miejsc noclegowych, w tym 80 miejsc w domkach campingowych. Do dyspozycji turystów korty tenisowe oraz basen zewnętrzny,
- „Osada Osjaków” w Osjakowie – domki i apartamenty rekreacyjno – letniskowe – 30 miejsc noclegowych.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Ofertę uzupełniają kwatery agroturystyczne oferowane przez właścicieli gospodarstw rolnych położonych na terenie gminy:

- Halina i Stanisław Zjawińscy, Felinów (6 miejsc noclegowych),
- Mirosława Marecka, Osjaków (8 miejsc noclegowych),
- Iwona Podgórnica „U Iwony” (8 miejsc noclegowych),
- Wiesława Tokarek, Józefina (6 miejsc noclegowych),
- Wanda Sztajgła, Osjaków (2 miejsca noclegowe),
- Bożena Gibas, Kajdas (2 miejsca noclegowe),
- Urszula Majchrzak „Zofijówka” (8 miejsc noclegowych),
- Ewa Kempa, Felinów (16 miejsc noclegowych),
- Henryka Dubecka, Osjaków (10 miejsc noclegowych),
- Barbara Podgórnica, Felinów (8 miejsc noclegowych),
- Kamil Prusiński, Raducki Folwark (6 miejsc noclegowych).

Pozostała baza gastronomiczna to:

- restauracja na stacji BP w Osjakowie (40 miejsc konsumpcyjnych),
- bar „Oaza” w Drobnicach (100 miejsc konsumpcyjnych),
- pizzeria w Osjakowie (20 miejsc konsumpcyjnych).

Nad rzeką w Osjakowie zlokalizowany jest kompleks sportowo rekreacyjny, na terenie którego znajdują się: stadion sportowy z pełnowymiarowym boiskiem do gry w piłkę nożną i bieżnią lekkoatletyczną, zaplecze sanitarne, urządzenia siłowni zewnętrznej, plac zabaw dla dzieci, miejsca wypoczynku i grillowania a także Punkt Informacji Turystycznej z wypożyczalnią sprzętu sportowego oraz wypożyczalnia kajaków. W miejscowości Osjaków istnieje możliwość wodowania kajaków na rzece Warcie (wyznaczone zostały etapy spływów kajakowych na trasie Krzczów – Osjaków). W bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Warty infrastruktura gminna daje możliwość zorganizowania powierzchni biwakowej. Walorem tego miejsca jest również połączenie z wyspą, na której usytuowany jest park ze ścieżką edukacyjną. Park stanowi dogodne miejsce wypoczynku i rekreacji.

Gmina Pątnów może się pochwalić bazą, do której zalicza:

- Hotel Jurajska Perła, oferujący nocleg z wyżywieniem,

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Ośrodek Stara Wieś – oferujący domki letniskowe, położony na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, który jest znany z czystego powietrza, pięknej przyrody, ciekawych szlaków pieszych oraz rowerowych. Miłośnicy piłki siatkowej mogą skorzystać ze znajdującego się nieopodal pięknej plaży, piaszczystego boiska do piłki siatkowej. W upalne dni mogą Goście skorzystać z odkrytego basenu o powierzchni 50m² i głębokości 1,3 m. Miłośnicy sportów ekstremalnych mogą wypożyczyć quad lub motor typu enduro.
- Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy ZHP Nadwarciański Gród oferujący zakwaterowanie dla 300 osób w budynkach. Do dyspozycji jest również pole namiotowe z sanitariatami.

W gminie Siemkowice znaczącymi punktami noclegowymi są:

- Domek letniskowy, Siemkowice, Zmyślona 18;
- Gospodarstwo Agroturystyczne Urszula i Andrzej Gawędzcy, Siemkowice, ul. Zmyślona 16 oferujące zakwaterowanie grupom do 20 osób.

Najbardziej rozbudowaną siatkę noclegowo-gastronomiczną spotkamy **w gminie Sieradz**. Składają się na nią:

- Gospodarstwo Agroturystyczne Ryszard Mączka, Dzierlin 85 – oferujące 5 pokoi. Gospodarstwo Agroturystyczne znajduje się w dolinie rzeki Warty oraz małej rzeczki Myji. Do dyspozycji Gości są stawy rybne, grill, wędzarnia, duża altana, konie, kuce, sala na imprezy okolicznościowe, a nawet zespół muzyczny;
- Gospodarstwo Agroturystyczne Katarzyna Kałuziak, Sieradz, ul. Główna 15;
- Centrum Edukacji Ekologicznej w Sieradzu, Sieradz, ul. Portowa 2 – funkcjonujące w strukturze Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Sieradzu oferuje 60 miejsc i sale szkoleniowe. Powstało w odpowiedzi na rosnące potrzeby mieszkańców w zakresie rozwijania wrażliwości, a także chęci działania na rzecz kształtowania i ochrony środowiska. Znajduje się w odnowionym budynku przy ul. Portowej, przepięknie położonym nad rzeką Wartą. Otoczenie obiektu stanowi Park Staromiejski o pow 4,5ha - najstarszy park Sieradza, założony w roku 1825. Drzewostan parku składa się z gatunków głównie liściastych (klon zwyczajny, lipa drobnolistna, klon jawor, grab pospolity, lipa szerokolistna), w których gnieźdzą się ptaki: dzięcioł duży, dzięcioł

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

zielony, dzięciołek, sikorki i szpaki. Centralną część parku zajmuje staw z wyspą porośniętą wierzbą białą, płaczącą. W centrum parku zlokalizowany jest również amfiteatr wkomponowany we fragment starodrzewu. W otoczeniu centrum znajdują się również piękne tereny rekreacyjne nadbrzeża rzeki Warty i szerokie, otaczające rzekę łęgi, które stanowią Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu. CEE jest jednostką służącą powszechnej edukacji ekologicznej obejmującej zarówno dzieci, młodzież szkolną jak i dorosłych. Jest miejscem, gdzie można korzystać z profesjonalnie prowadzonych zajęć warsztatowych, przeprowadzić szkolenia dla wszystkich zainteresowanych problematyką ekologiczną i nie tylko.

- Hotel Klimczak***, Sieradz, ul. Wojska Polskiego 99 Hotel Klimczak*** znajduje się na obrzeżach Sieradza przy wylocie drogi krajowej nr 83 w kierunku: Turek, Konin. Dysponuje 14 pokojami 2 osobowymi. Organizuje wszelkie imprezy okolicznościowe.
- Noclegi Sieradz, Sieradz, ul. Topolowa 14d – oferujący pokoje gościnne 2,3 i 5 osobowe.
- Pokoje Gościnne, Sieradz, Mostowa 1B - do dyspozycji oddany dom wolno stojący w Sieradzu, przystosowany do pobytu 8 osób.
- Usługi Noclegowe, Sieradz, ul. Zakładników 15A - tanie, całoroczne pokoje 2, 3, 4, 5 osobowe.
- Baza noclegowa Mistral, Sieradz, ul. Wojska Polskiego 42 - obiekt świadczący usługi noclegowe usytuowany jest w Centrum Szkoleniowym, w spokojnej i cichej okolicy, kilkaset metrów od centrum miasta. W pobliżu znajduje się galeria handlowa DEKADA i restauracja. Zapewniane komfortowe warunki zakwaterowania z dostępem do bezprzewodowego internetu. Standardowe wyposażenie każdego pokoju stanowi telewizor i lodówka. Gościom zamierzającym przygotowywać drobne posiłki we własnym zakresie udostępniany jest aneks kuchenny.
- Pokoje Gościnne „u Piotra”, Sieradz, Stare Miasto, ul. Rynek 6. Oferta kwatery pracowniczej - Pokoje Gościnne "U Piotra" skierowana jest do osób i firm szukających taniego noclegu. Obiekt położony w ścisłym centrum Starego Miasta skąd blisko jest do miejscowych zabytków, lokalnych ośrodków rozrywki, pubów, pizzerii, restauracji, kawiarni i urzędów. Na Rynku odbywają się ciekawe imprezy, koncerty zespołów, spotkania Bractw Rycerskich, festiwal Open Hair i inne.
- "M.J.K" Maria Jolanta Król, Sieradz, Stare Miasto, ul. Kolegiacka 15. Do dyspozycji Gości są komfortowo wyposażone pokoje w zabytkowej części obiektu (stylowe wnętrza,

niepowtarzalna atmosfera, kominek) oraz bardzo wygodne, ciche i eleganckie pokoje w nowej części budynku. Świetne miejsce do wypoczynku, odsunięte od głównych ulic, z własnym podwórzem i ogrodem. Zaprasza zarówno gości indywidualnych, jak i przedstawicieli firm i instytucji, które chciałyby zarezerwować więcej miejsc dla swoich oddelegowanych do Sieradza pracowników lub zorganizować tu konferencję czy szkolenie.

Gmina Wierzchlas:

- Pokoje Gościnne i Bar Gabryś, Wierzchlas – oferujące 7 pokoi wraz z łazienkami oraz TV, parking dla tirów i samochodów osobowych.
- Pokoje King, Wierzchlas - obiekt dysponujący bogatym zapleczem wypoczynkowym (27 miejsc noclegowych), gastronomicznym oraz rozrywkowym.
- Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Kamion - położony na obszarze Załęczańskiego Parku Krajobrazowego nad rzeką Wartą (województwo łódzkie, 20 km od Wielunia) w miejscowości o identycznie brzmiącej nazwie. Piękny krajobraz, przyrodnicze bogactwo, ciekawa kultura i wspaniały, leczniczy klimat to cechy które wyróżniają spośród innych terenów. Oferuje 14 pokoi a w tym, 31 miejsc noclegowych.
- Ranczo Za Mostem w Kamionie - gospodarstwo agroturystyczne powstałe w celu stworzenia wymarzonego miejsca do turystyki i rekreacji. Dysponuje 7 pokojami z łazienkami (26 miejsc noclegowych). Gospodarstwo oferuje między innymi: naukę jazdy konnej o różnych stopniach zaawansowania, hipoterapię, spływy kajakowe, przejażdżki bryczkami konnymi, kuligi, organizowanie pikników dla grup zorganizowanych, wycieczek rowerowych. Na terenie rancza funkcjonuje punkt gastronomiczny z Grillbarem. Można pograć w piłkę plażową oraz siatko-nogę.
- Ranczo nad Wartą - gospodarstwo agroturystyczne położone w Krzeczowie. Cała posiadłość wraz z zabudowaniami i wybiegiem dla koni bezpośrednio przylega do rzeki Warty. Gospodarstwo zajmuje się hodowlą koni, prowadzone są tutaj zielone szkoły, organizowane są konferencje, spotkania integracyjne oraz festyny. Ranczo posiada swoją plażę i molo, znajdują się tam plac zabaw oraz ogródek wypoczynkowy z altaną. Działalność obejmuje również organizację przyjęć i imprez okolicznościowych zarówno na sali bankietowej jak i w plenerze. Ranczo posiada 3 pokoje 4-osobowe z łazienkami.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Zajazd Ritmo, Wierzchlas - zajazd a zarazem ośrodek wypoczynkowy położony blisko rzeki Warty, wśród lasów i stawów na obszarze Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. W zajazdzie znajdują się pokoje hotelowe i restauracja. Na terenie ośrodka można korzystać również z noclegów w domkach kempingowych, przy których znajduje się basen kąpielowy i brodzik dla dzieci z ozonowaną wodą. Obiekt posiada duży teren rekreacyjny ze stawem do wędkowania i boiskami sportowymi oraz bezpiecznym placem zabaw dla dzieci. Do dyspozycji jest 18 miejsc noclegowych w 3 pokojach. Dodatkowo 60 miejsc noclegowych w domkach drewnianych w pokojach dwu- i trzyosobowych wyposażonych w sprzęt turystyczny, na polu caravaningowym z możliwością podłączenia do sieci elektrycznej lub polu namiotowym.
- Gospodarstwo Agroturystyczne Alicja Okrasa, Wierzchlas – oferta przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Oferowanych 15 miejsc noclegowych w pokojach 3 x 2 osób, 3 x 3 osób. Znajduje się tutaj również miejsce na ustawienie namiotów. Pełne wyżywienie, obiady domowe, regionalne potrawy, możliwość zakupu produktów z gospodarstwa.

Szlaki turystyczne

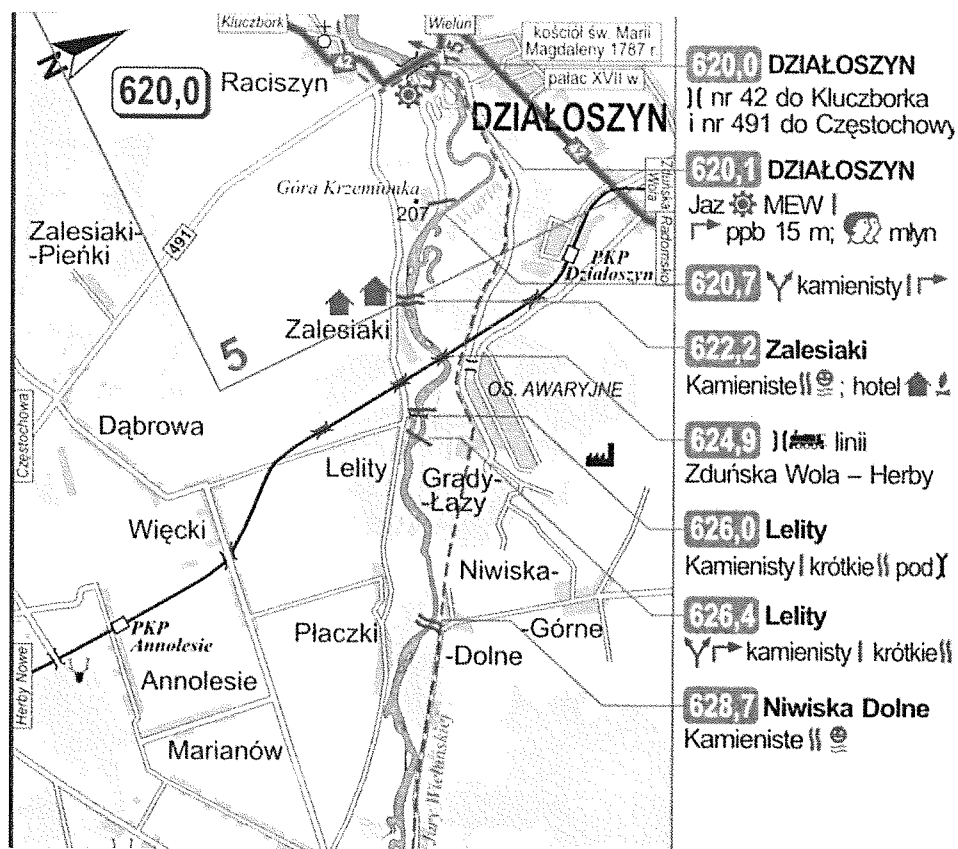
Tereny położone w dolinie rzeki Warty są szczególnie atrakcyjne pod względem przyrodniczym, co zostało dostrzeżone w kierunkach strategicznych rozwoju województwa łódzkiego – obszar dolin rzecznych potraktowany został jako predystynowany do tych funkcji turystyczno-wypoczynkowej. Sprzyja to rozwojowi sieci szlaków turystycznych, których różnorodność jest istotna z uwagi na jak najpełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego regionu. Przebiegające przez teren poszczególnych gmin trasy prezentują zarówno lokalne zasoby przyrodnicze, jak również historyczno – kulturowe, a nawet kulinarne.

Najważniejszym szlakiem łączącym poszczególne Gminy pozostaje **rzeka Warta** wraz z jej dopływami stanowiącymi podstawę do rozwoju turystyki. Dzięki walorom przyrodniczym przyciąga turystów oraz amatorów aktywnego spędzania czasu nad wodą (kajakarstwo, wędkarstwo), a także miłośników przyrody, ekologów. Dla amatorów wędrówek kajakowych najładniejszy odcinek rzeki zaczyna się w okolicach Częstochowy – ten fragment terenu jest chroniony w ramach północnej części Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd. Opływając dookoła Wyżynę Wieluńską rzeka zmienia swój kierunek na południkowy, a następnie na zachodni. Od

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

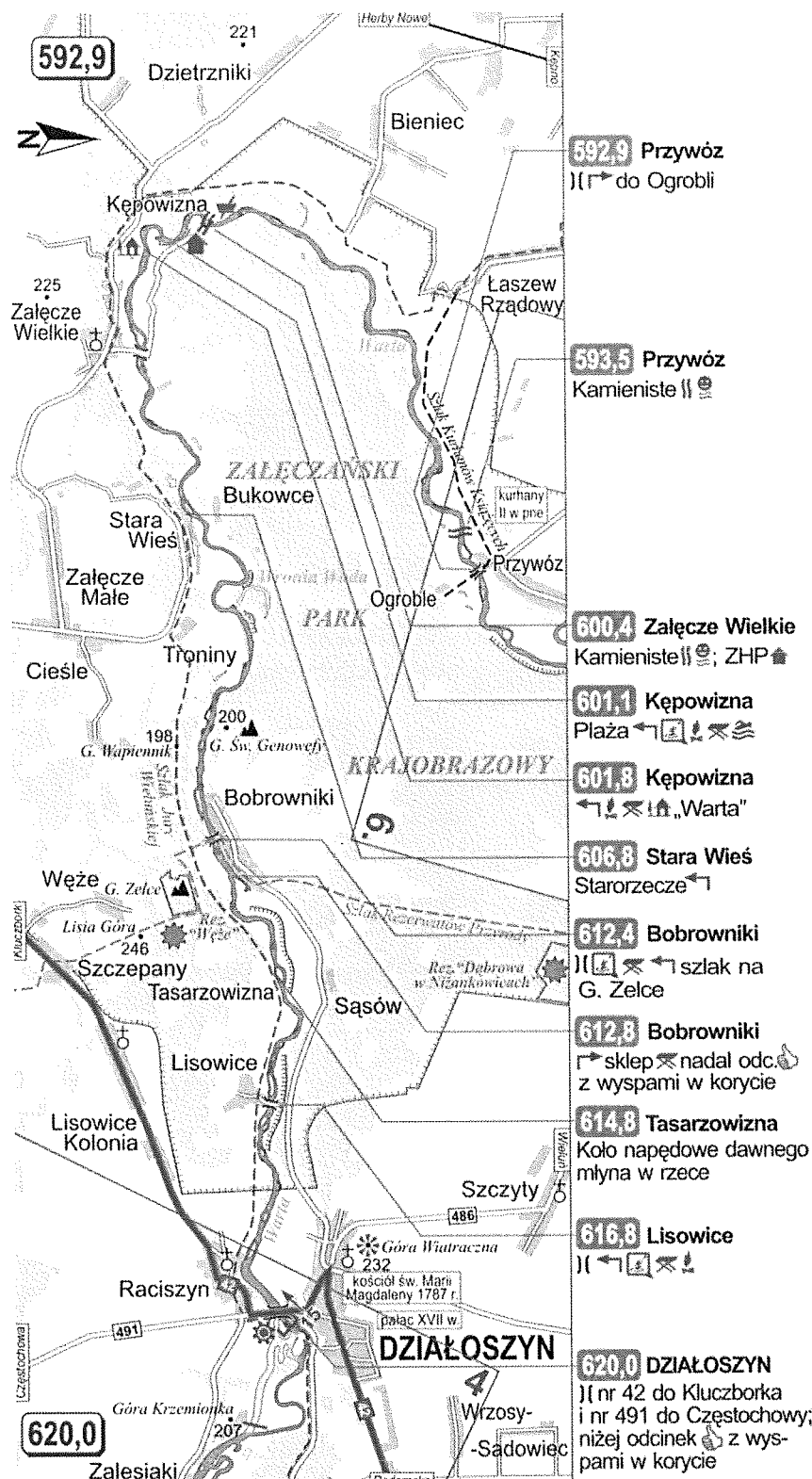
Gowarczowa jej biegowi zaczynają towarzyszyć rozległe kompleksy leśne. Poniżej Działoszyna dolina ponownie się zwęża rozcinając Wyżynę Wieluńską i tworząc na tym najbardziej malowniczym odcinku całego biegu Warty drugi przełom, podlegający ochronie w ramach Załączniańskiego Parku Krajobrazowego.

Rysunek 15 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Niwiska Górne - Działoszyn

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

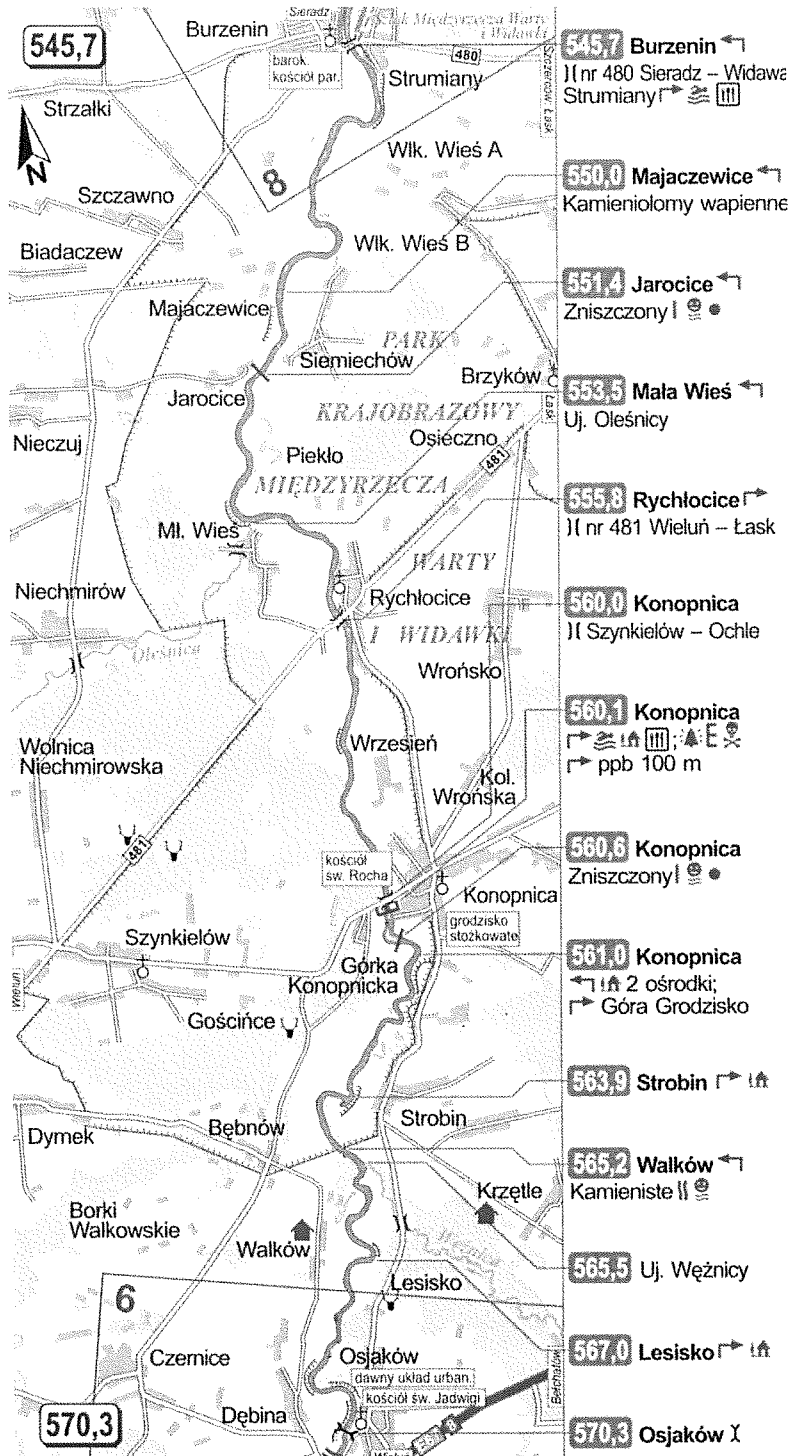
Przez teren parku rzeka przepływa wielkim zakolem – rozległy Łuk Zaleczański – zwracając swój bieg o 180° na wschód. Meandrując koryto wcina się w wapienne podłoże na głębokości 30-60 m, tworząc liczne zakola i starorzecza.

Rysunek 16 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Niwiska Działoszyn - Przywóz

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

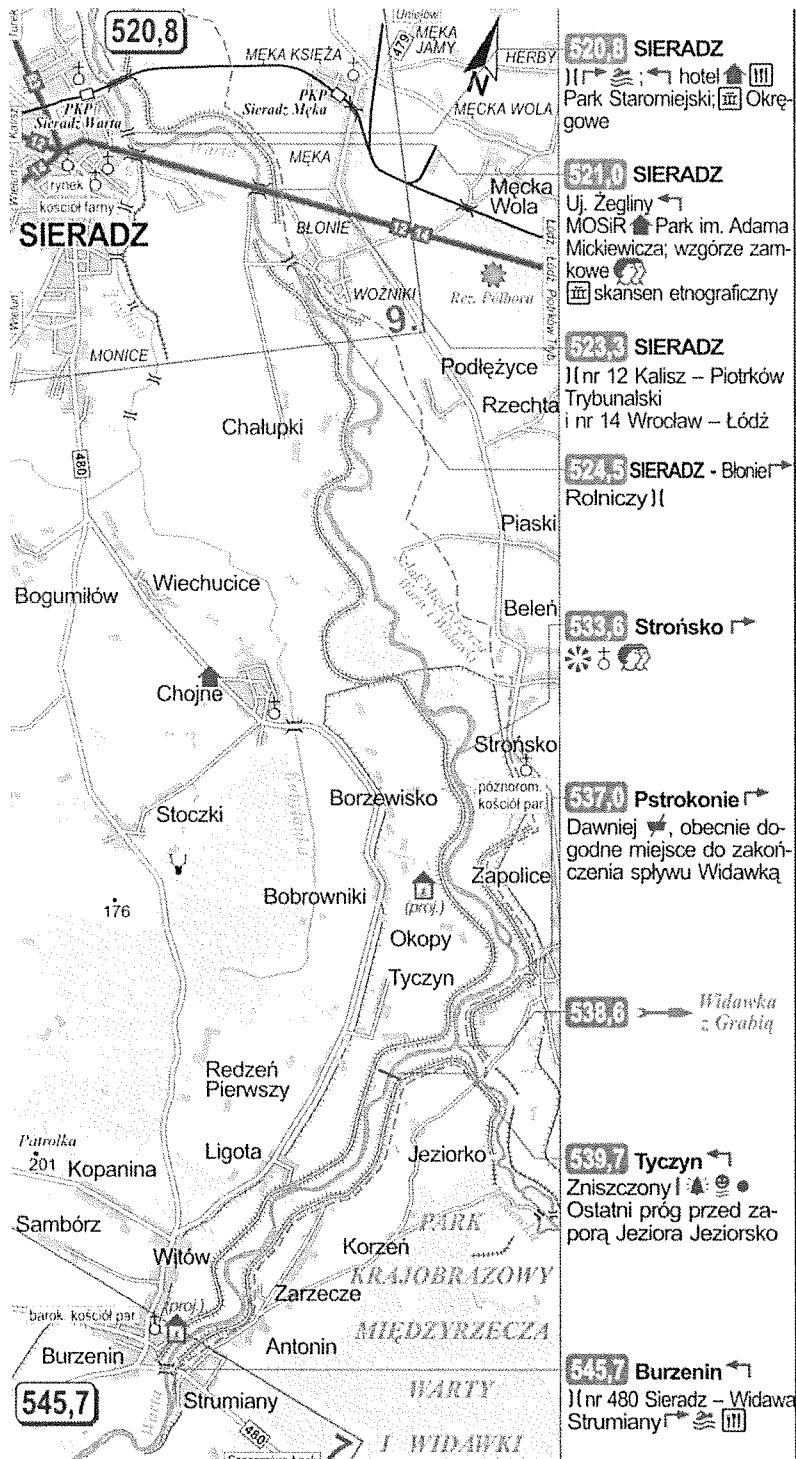
Rysunek 18 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Osjaków - Burzenin

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

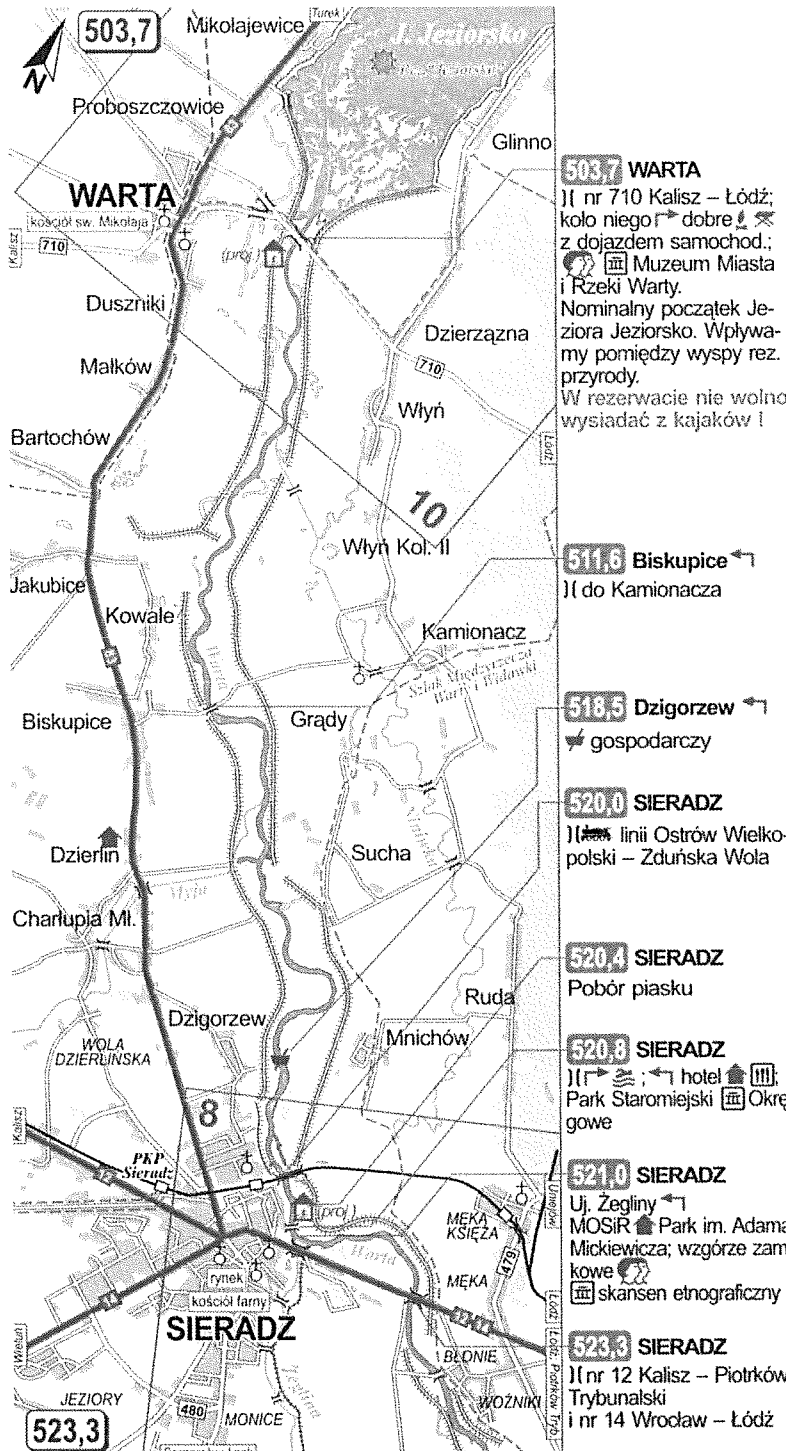
DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 19 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Burzenin - Sieradz

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

W północnej części Kotliny Sieradzkiej na trasie pojawia się sztuczny zbiornik wodny Jezioro. Rzeką przyjazną, bardzo łatwa i bezpieczna dostępna dla wszystkich początkujących i zaawansowanych kajakarzy. Nadaje się do uprawiania masowej turystyki kajakowej przez cały sezon.⁵³

Rysunek 20 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Sieradz – zbiornik Jezioro

Źródło: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, 2010

⁵³ Za: Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, Łódź 2010

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

Okolice Warty to doskonałe miejsce także dla rowerzystów, turystów pieszych czy amatorów przejażdżek konnych. Przez teren poszczególnych gmin przebiega **Łódzki Szlak Konny im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”**. Ten najdłuższy w Europie szlak skierowany jest do miłośników turystyki konnej. Szlak prowadzi łącznie przez około 200 ośrodków jeździeckich poprzez siedem parków krajobrazowych. Podzielone na 20 km odcinki trasy są oznakowane zgodnie z wytycznymi Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego. Oprócz ośrodków jeździeckich działających na terenie gmin powstają również powoli uzupełniające ich ofertę miejsca postojowe. W chwili obecnej na szlaku skorzystać można z następujących obiektów:

- Stajnia Centima (gmina Sieradz)
- Stajnia Mile (gmina Sieradz)
- Ośrodek jeździecki Stajnia Tyczyn (gmina Burzenin)
- Gospodarstwo agroturystyczne – E. Kempa (gmina Osjaków)
- Gospodarstwo agroturystyczne – Kajdas (gmina Osjaków)
- Gospodarstwo agroturystyczne – Zmysłona (gmina Siemkowice)
- Gospodarstwo agroturystyczne – Ranczo nad Wartą (gmina Wierzchlas)
- Gospodarstwo agroturystyczne – Ranczo za mostem (gmina Wierzchlas)
- Wypożyczalnia koni i kajaków w Bieńcu (gmina Pątnów)
- Stajnia – Bobrowniki (gmina Działoszyn)
- Ośrodek jazdy konnej – Malibu (gmina Działoszyn).

Bogate zasoby przyrodnicze oraz historyczne i kulturowe regionu sprzyjają występowaniu licznych szlaków i tras turystyczno – wypoczynkowych. Wśród nich na uwagę zasługują m.in.:

Szlaki rowerowe i piesze⁵⁴:

- Skarby Ziemi Sieradzkiej – umożliwiający zapoznanie się z najciekawszymi zasobami kultury materialnej ziemi sieradzkiej.
- Nadwarciański Szlak Bursztynowy - dawny szlak handlowy, którym kupcy podążali nad Bałtyk po bursztyn zwany „złotem północy”.

⁵⁴ Szlaki rowerowe regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013 oraz www.wsiodle.lodzkie.pl, oraz Strategia Rozwoju Gminy Sieradz 2020

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Niebieski „Szlak walk nad Wartą 1939 - szlak biegnie doliną rzeki i łączy miejscowości związane z walkami 10 DP Armii „Łódź” o utrzymanie głównej pozycji obronnej na rzekach Warcie i Widawce we wrześniu 1939 r. Trasa umożliwia zapoznanie się ze stanem umocnień polowych, ich usytuowaniem i rolą jaką odegrały w działaniach bojowych, a także odwiedzenie miejsc wiecznego spoczynku poległych tutaj żołnierzy. Poznać też można znajdujące się na trasie zabytki oraz charakterystyczny dla dolin rzek Warty i Widawki krajobraz.
- Szlak edukacyjny w Załęczu Małym (Przygotowany z myślą o wypoczywających w Załęczańskim Parku Krajobrazowym. Tworzy niewielką pętlę umożliwiającą zaplanowanie jednodniowego spaceru w okolicach Załęcza Małego).
- Szlak Jury Wieluńskiej (Szlak przeznaczony na kilkudniową wędrowkę. W okolicach Wielunia stwarza możliwość poznania walorów Załęczańskiego Łuku Warty i Wyżyny Wieluńskiej).
- Szlak Kurhanów Książęcych (Szlak pieszy zaprasza na krótki spacer śladami rzymskich kupców. W nadwarciańskiej wsi Przywóz odnaleźć można "kurhany książęce" okresu wpływów rzymskich).
- Szlak przełomu Warty przez Wyżynę Wieluńską (Doskonała trasa piesza, również dla Nordic Walkingu. Prowadzi leśnymi drogami Załęczańskiego Parku Krajobrazowego oraz brzegiem rzeki na malowniczym odcinku Przełomu Krzeczowskiego).
- Szlak rezerwatów przyrody Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (Szlak łączy rezerваты przyrody chroniące zbiorowiska leśne – Mokry Las, Dąbrowę w Niżankowicach oraz wapienny ostaniec jurajski z systemem jaskiń na Górze Zelce. Przebiega częściowo przez obszar Załęczańskiego Parku Krajobrazowego).
- Dydaktyczna ścieżka przyrodnicza „Załęczańskim Łukiem Warty” składająca się z 3 tras pieszo – rowerowych oraz trasy wodnej – spływu kajakiem.
- Szlak rowerowy Dwóch Starych Lip⁵⁵ – biegnący z Pajęczna w kierunku Siemkowic. W samych Siemkowicach po obejrzeniu kompleksu dworskiego oraz parku, w którym znajdują się bardzo ciekawe okazy drzew pomnikowych, droga sama zaprowadzi do rezerwatu Mokry Las. Dalej leśna droga prowadzi przez Pustkowie, tam znajduje się rozlewisko wodne nazwane Białym Ługiem, ciekawostką tego miejsca są lilie wodne.

⁵⁵ Dane UG Siemkowice

- Jadąc dalej docieramy do wsi Mokre, Szczyty, Sadowiec Niwa, Sadowiec Pieńki, Podgórze, Dylów Szlachecki, i wracamy do Pajęczna.
- Szlak dworków ziemi Sieradzkiej, który biegnie z Sieradza do Błaszek pozwala poznać interesujące przykłady architektury rezydencjonalnej wraz z ciekawym parkowym otoczeniem.
- Szlak im. Władysława Reymonta, który biegnie z Warty do Sieradza.
- Śląski Szlak Rezerwatów Przyrody (Gmina Działoszyn).

Szlak atrakcji przyrodniczych⁵⁶:

- Nadwarciański Obszary Chronionego Krajobrazu.
- Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki.
- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Osjaków.
- Załęczański Park Krajobrazowy.
- Rezerваты: Półboru, Korzeń, Winnica, Hołda, Mokry Las, Dąbrowa.

Szlak obiektów militarnych⁵⁷:

- schrony bojowe na linii brzegowej rzeki Warty i Widawki,
- schrony bojowe na linii brzegowej rzeki Warty (tzw. Twierdza Himmlera),
- poligony i schrony obserwacyjne.

Szlak geoturystyczny⁵⁸:

Szlak turystyki kwalifikowanej przyciągający do regionu ludzi zafascynowanych historią Ziemi, jej ukształtowaniem, miłośników skamieniałości i minerałów. Na terenie dolny rzeki Warty odnaleźć można szereg ciekawych obiektów geologicznych, w większości objętych różnymi formami ochrony przyrody. Wśród nich wymienić należy m.in.: liczne ostańce (np. Draby – gmina Działoszyn), wzgórza morenowe, odsłonięcia geologiczne (np. Góra Wapienna w Burzeninie) kamieniołomy i żwirownie, jaskinie, grotty i leje krasowe (np. jaskinia Ewy na zboczach Góry Draby, Węże – 10 jaskiń krasowych w gminie Działoszyn), starorzecza i pradoliny (Krzeczowski Przełom Wart – gmina Wierzchlas).

⁵⁶ Szlakiem atrakcji przyrodniczych regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013

⁵⁷ Szlakiem obiektów militarnych regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013

⁵⁸ Obiekty geoturystyczne w regionie łódzkim, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013

Szlak produktów naturalnych⁵⁹:

Gmina Konopnica:

- Racuchy, które są uwzględnione w daniach regionalnych promowanych przez LGD Krainy Wielkiego Łuku Warty⁶⁰

Gminy Osjaków:

- Chrzan Nadwarciański po staropolsku
- ogórki kwaszone spod Wielunia (produkt wpisany na listę Produktów Tradycyjnych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi)⁶¹
- ćwikła z chrzanem⁶²
- produkty mięsno-wędliniarskie „U Jacka” bez konserwantów⁶³

Gmina Siemkowice:

- Chrzan Nadwarciański po staropolsku
- Jagły na Zakwasie z Chrzanem
- Chrzanówka Wielkanocna z Siemkowic⁶⁴

Gmina Burzenin:

- Smalec Kazimierzy)
- Gołąbki będkowskie
- Prażuchy z Prażmowa
- Kapusta Prażmowska
- Plendze Szczawno
- Kwasica z Majaczewic
- Gofry wuja Konrada
- Rogaliki Ani
- Strucla jarzębinowa
- Wino owocowe ze Szczawna
- Nalewka na podbiale

⁵⁹ Kulinarne Szlaki Regionu Łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2010

⁶⁰ danie regionalne promowane przez LGD Kraina Wielkiego Łuku Warty

⁶¹ Dane za UG Osjaków

⁶² j/w

⁶³ j/w

⁶⁴ Dane za: UG Siemkowice

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Napój z miodu
- Tort Irena

Gmina Wierzchlas:

- Placki ziemniaczane z Jajczaków i Strug
- Mierzyckie Pampuchy
- Wierzchlejska zupa cebulowa
- Zalewajka z Kraszkowic

Miejsca atrakcyjne wędkarzy⁶⁵:

- Charłupia Mała, Dzierlin, Męcka Wola (gmina Sieradz),
- Zbiornik Antonin (gmina Burzenin),
- Walków, Felinów, Piskornik Czernicki (gmina Osjaków),
- Radoszewice, Zmysłona, Siemkowice (gmina Siemkowice)
- Krzeczów (gmina Wierzchlas)
- Starorzecze Działoszyn.

Obiekty sportowe i rekreacyjne

Baza sportowo- rekreacyjna skupia się głównie wokół głównych miejscowości będących siedzibami poszczególnych jednostek samorządowych.

Gmina Burzenin (powiat sieradzki)

Infrastruktura sportowo- rekreacyjna to przede wszystkim stadion sportowy z bieżnią, boiskiem do piłki nożnej i siatkówki plażowej oraz siłownią znajdujący się w Strumianach. Na stawie w Strumiennach organizowane są przez PZW zawody wędkarskie. Wszystkie szkoły zlokalizowane na terenie Gminy wyposażone są w sale gimnastyczne. W Burzeninie -Zarzeczu (na prawym brzegu Warty) przy malowniczym zakolu rzeki znajduje się stara przystań kajakowa z dużym polem biwakowym. Około 100 metrów dalej zlokalizowany jest duży ośrodek wypoczynkowy („Sportowa Osada”), gdzie można skorzystać m.in. z boisk do piłki nożnej,

⁶⁵ Łowiska wędkarskie w regionie łódzkim, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2011

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

kortów tenisowych, odkrytego basenu, trasy linowej, ścianki wspinaczkowej, strzelnicy, wypożyczalni quadów. W gminie można wypożyczyć kajaki i zamówić zorganizowane spływy kajakowe.

Gmina Sieradz (powiat sieradzki) ⁶⁶

W gminie zlokalizowanych jest 9 boisk sportowych do gry w piłkę nożną, we wsiach: Kłocko, Bogumiłów, Dąbrowa Wielka (boisko przy szkole z pełno wymiarową salą gimnastyczną), Rzechta (boisko przy szkole), Dzigorzew, Chojne, Podłężyce, Wiechucice. Obecnie gmina posiada 2 zespoły sportowe (sekcje piłki nożnej): LZS Charłupia Mała i Chojne.

Gmina Konopnica (powiat wieluński) ⁶⁷

Na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną zlokalizowaną w gminie składają się obiekty zlokalizowane przy lokalnych szkołach oraz:

- Ośrodek Klubu Sportowego w Konopnicy - z siłownią, z możliwością wypożyczenia kajaków, hotelikiem klubowym, pełnowymiarowym boiskiem do piłki nożnej, boiskiem do siatkówki plażowej i kortami tenisowymi;
- Ośrodek Rekreacyjno-wypoczynkowy ZACISZE (oferujący kort tenisowe oraz sprzęt do rekreacji);
- pole namiotowe;
- domki campingowe.

Gmina Osjaków (powiat wieluński) ⁶⁸

Działalność sportowa na terenie Gminy prowadzona jest przede wszystkim przez Gminny Ludowy Klub Sportowy „Warta” (istniejący od 1949 roku). GLKS „Warta” posiada pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej wraz z trybunami, który otoczony jest ziemną bieżnią. Klub ma do dyspozycji stadion oraz zaplecze gospodarczo-sanitarne. W pobliżu stadionu znajduje się łowisko dla wędkarzy na rzece Warcie oraz miejsce do grillowania.

⁶⁶ Strategia Rozwoju Gminy Sieradz 2020

⁶⁷ Plan Rozwoju Lokalnego gminy Konopnica 2005 - 2018

⁶⁸ Strategia rozwoju Gminy Osjaków 2015-2022 i dane UG Osjaków

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Do dyspozycji wszystkich mieszkańców Gminy pozostają przyszkolne boiska sportowe, w tym boisko o nawierzchni z trawy syntetycznej i poliuretanowej oraz bieżnia przy Szkole Podstawowej w Osjakowie oraz sala gimnastyczna przy Publicznym Gimnazjum w Osjakowie.

Inne obiekty sportowo-rekreacyjne zlokalizowane na terenie Gminy to:

- kort tenisowy i boisko do piłki siatkowej i basen kąpielowy - ośrodek Kalina w Drobnicach,
- place zabaw przy obiektach szkolnych i przedszkolnych,
- ogólnodostępny plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Osjakowie, nad rzeką Wartą przy kompleksie sportowym.

Na uwagę zasługuje działalność Stowarzyszenia Cyklistów „Kółeczko” z siedzibą w Osjakowie, które propaguje i promuje zdrowy styl życia poprzez wycieczki rowerowe. Systematycznie w okresie wiosenno-jesiennym Stowarzyszenie organizuje wycieczki rowerowe nie tylko po terenie gminy Osjaków, ale również po terenach gmin sąsiednich.

Gmina Wierzchlas (powiat wieluński)⁶⁹

Infrastruktura rekreacyjno – sportowa związana jest przede wszystkim z działalnością lokalnych klubów sportowych, szkół oraz ośrodków wypoczynkowych:

- kompleks boisk rekreacyjno – sportowych wraz z budynkami zaplecza „Orlik” w Wierzchlesie;
- Wiejskie Centrum Kultury i Sportu w Łaszewie Rządowym (boisko trawiaste do piłki nożnej, boisko wielofunkcyjne o nawierzchni polipropylenowej do koszykówki, siatkówki, tenisa ziemnego, badmintona, boisko do siatkówki plażowej, plac zabaw, stół betonowy do tenisa stołowego)
- Trawiaste boiska sportowe i boiska wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią w poszczególnych miejscowościach;
- Nowoczesne place zabaw dla dzieci usytuowane przy przedszkolach i szkołach;
- Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy KAMION (boisko do siatkówki plażowej, kajaki);
- Ranczo za mostem w Kamionie (jazda konno, boisko do piłki plażowej, kajaki)

⁶⁹ Dane UG Wierzchlas

- Ranczo nad Wartą (jazda konno, wypożyczalnia kajaków).

Gmina Pątnów (powiat wieluński)⁷⁰

Baza sportowo – rekreacyjna terenie gminy skupiona jest wokół przyszkolnych kompleksów sportowych, ośrodków wypoczynkowych, obiektów agroturystyki i pól namiotowych.

Do najważniejszych z tych obiektów należą:

- Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy Chorągwi Łódzkiej ZHP „Nadwarciański Gród” w Załączu Wielkim wyposażony w stadion z bieżnią oraz kort tenisowy;
- Ośrodek Wczasowy „Warta” w Kałużach – Kępowicznie wyposażony w boiska, basen, świetlicę, plac zabaw dla dzieci;
- Ośrodek „Stara Wieś” w miejscowości Załęczce Małe dysponujący sprzętem turystycznym oraz organizujący spływy kajakowe.

Gmina Siemkowice (powiat pajęczański)⁷¹

- Kompleks boisk sportowych „Orlik”,
- Hala Sportowa (namiotowa) w Siemkowicach,
- Place zabaw przy OSP w Siemkowicach i 4 szkołach podstawowych;
- 4 boiska sportowe do piłki nożnej,
- Altana turystyczna w miejscowości Zmyślona w pobliżu rzeki Warty oraz w parku w Siemkowicach.

Miasto i Gmina Działoszyn (powiat pajęczański)

- Hala Sportowa w Działoszynie,
- Boisko Orlik w Działoszynie,
- Stadion Miejski w Działoszynie,
- Hala Sportowa w Raciszynie,

⁷⁰ Plan Rozwoju Lokalnego dla gminy Pątnów, 2005

⁷¹ Dane z UG Siemkowice

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

- Boisko sportowe w miejscowości Raciszyn,
- Nowoczesne i wyposażone place zabaw dla dzieci, np. w Działoszynie, Bobrownikach, Raciszynie, Niżankowicach, Kiedosach,
- Miejsca wodowania w miejscowościach Działoszyn, Bobrowniki oraz Lisowice,
- Wypożyczalnia kajaków.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZĘKI WARTY

Informacja turystyczna i promocja

Dolina rzeki Warty ze względu na swoje walory przyrodnicze i kulturowe przyciąga rzesze turystów zainteresowanych wypoczynkiem zarówno aktywnym, jak również stacjonarnym. Przez teren przebiega wiele szlaków i tras (kajakowych, pieszych, rowerowych, konny). Gminy położone nad Wartą, to miejsce idealne do rozwoju turystyki kwalifikowanej, której celem jest wypoczynek, rekreacja, doskonalenie sprawności i wydolności, zdrowia połączone z poznaniem regionu. Ważny element udostępniający informację na temat wszechstronnej oferty stanowią odpowiednio funkcjonujące punkty informacji turystycznej. Obecnie na omawianym terenie do dyspozycji turystów istnieją następujące punkty informacji turystycznej (IT)⁷²:

- Punkt Informacji Turystycznej przy Powiatowej Bibliotece Publicznej w Sieradzu.
- Punkt Informacji Turystycznej przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Burzeninie.
- Punkt Informacji Turystycznej przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Konopnicy.
- Punkt Informacji Turystycznej przy Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Działoszynie.
- Centrum Informacji Turystycznej w Działoszynie. W gminie działa również Regionalne Centrum Rozwoju i Turystyki mieszczące się w odremontowanym XVII w. pałacu, posiadające szeroką ofertę imprez o charakterze kulturalnym.
- Punkt Informacji Turystycznej wraz z wypożyczalnią sprzętu turystycznego przy Gminnym Ośrodku Kultury w Osjakowie.

W ocenie Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROTWŁ) zróżnicowanie poziomu poszczególnych punktów IT w województwie jest bardzo duże i wymaga standaryzacji. Większość punktów informacji turystycznej nie stanowi oddzielnych wyspecjalizowanych jednostek podlegających samorządom, często przypisuje się jedynie funkcje IT i nakłada obowiązek informowania turysty np.: gminnym bibliotekom, gminnym ośrodkom kultury. Stąd konieczność podnoszenia standardu obsługi technik informacyjnych ruchu turystycznego nakierowanych nie tylko na przekazanie informacji, ale pozwalającą również na budowanie względnie stałych relacji z odbiorcą treści wzmacniającym jego przywiązanie do regionu.

⁷² Wg danych Polskiej Federacji Campingu i Caravaningu - <http://www.pfcc.eu> oraz Regionalnej Organizacji Turystycznej WŁ <http://www.rotwl.pl>

ANALIZA RUCHU TURYSTYCZNEGO W REGIONIE

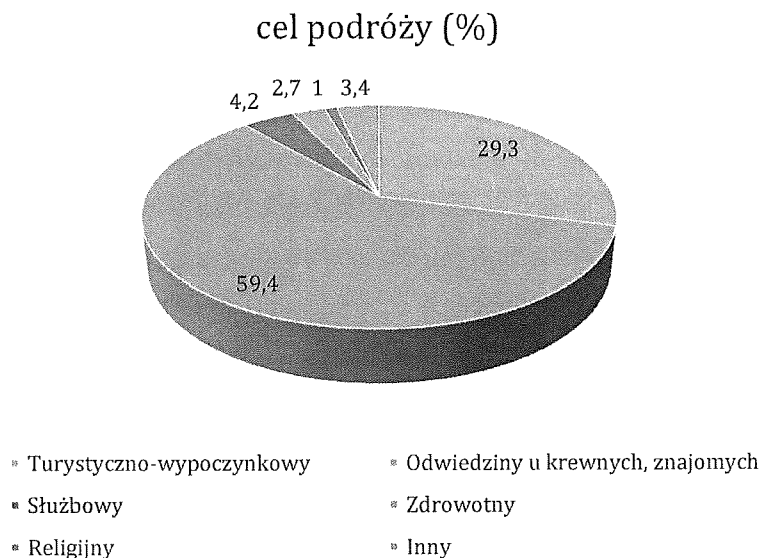
Poniższa analiza ruchu turystycznego w regionie przeprowadzona została w celu odpowiedzi na podstawowe pytanie o popyt na usługi, które stanowią uzasadnienie działań podejmowanych w ramach projektu pn. „Wielki Łuk Doliny Rzeki Warty obszarem atrakcyjnym dla rozwoju gospodarki turystycznej przyjaznej środowisku naturalnemu”. Pozwoli ona na wskazanie podstawowych grup docelowych odbiorców dla działań związanych z rozwojem tego sektora. W opracowaniu wykorzystano informacje z cyklicznie publikowanych wyników badań wykonywanych na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki (Podróże Polaków, Przyjazdy do Polski), opracowań Instytutu Geografii i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego (Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim) oraz wyniki badań sondażowych przeprowadzanych na potrzeby opracowania lokalnych strategii rozwoju (Gmina Osjaków, Gmina Burzenin).

Według szacunków Ministerstwa Sportu i Turystyki⁷³ w pierwszych sześciu miesiącach 2015 r. Polacy wzięli udział w **16,2 mln krajowych podróży turystycznych**. Udział wyjazdów długookresowych w wyjazdach krajowych ogółem wyniósł 27,6%, a wyjazdów krótkookresowych – 72,4%. Struktura krajowych wyjazdów turystycznych nie zmienia się od wielu lat. Pod względem natężenia krajowego ruchu turystycznego województwo łódzkie znalazło się w 2015 r. na 9. miejscu w kraju. Zdecydowany cel krajowych podróży stanowiły odwiedziny u krewnych lub znajomych, natomiast blisko 30% wszystkich wyjazdów związanych było z wypoczynkiem (w stosunku do roku 2014 **odnotowano wzrost o 4,1 pp**⁷⁴).

⁷³ Charakterystyka krajowych i zagranicznych podróży mieszkańców Polski w I półroczu 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa grudzień 2015 r.

⁷⁴ Charakterystyka krajowych i zagranicznych podróży mieszkańców Polski w 2014 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa maj 2015 r.

Wykres 3 Cel podróży krajowych

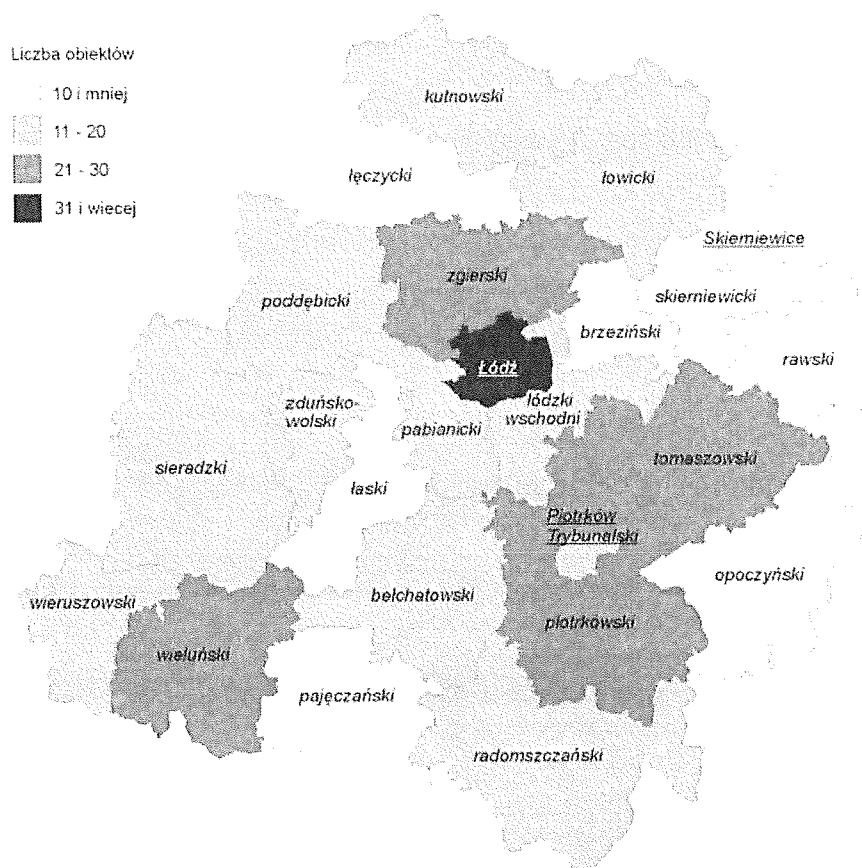
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Charakterystyki krajowych i zagranicznych podróży mieszkańców Polski w I półroczu 2015 roku

Wg danych GUS dot. turystyki w województwie łódzkim wynika, iż w 2014 roku liczba osób korzystających z noclegów **wzrosła o 5,9%** w stosunku do roku poprzedniego. Również stopień wykorzystania miejsc noclegowych był wyższy niż w roku 2013 – o 1,1%. Choć najliczniejsza grupa obiektów noclegowych zlokalizowana była w Łodzi (18% ogółu), to relatywnie wysoka ich liczba znajdowała się np. w powiecie wieluńskim (5,8%). **Najmniej obiektów odnotowano m. in. w powiecie pajęczańskim (1,1%)**. Bazę noclegową turystyki wg powiatów prezentuje zamieszczona poniżej grafika (stan na 31.07.2014 r.).⁷⁵

⁷⁵ Turystyka w województwie łódzkim w 2014 r., Urząd Statystyczny w Łodzi

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Rysunek 21 Baza noclegowa wg powiatów w 2014 r.

Źródło: Turystyka w województwie łódzkim w 2014 r., Urząd statystyczny w Łodzi

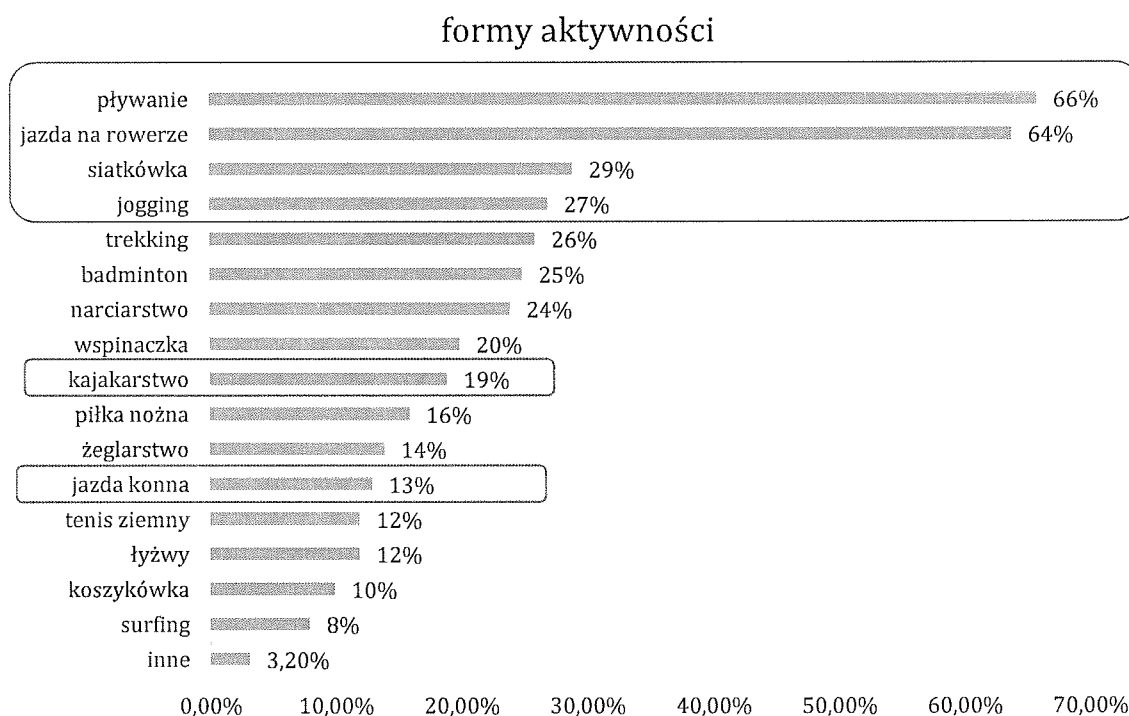
Analiza danych dot. krajowego rynku turystycznego opublikowanych w lipcu 2014 r. przez Polską Organizację Turystyczną⁷⁶ wskazuje, iż turyści krajowi z reguły samodzielnie planują wyjazdy (60%). Inspiracji w zakresie pomysłów na wyjazd szukają przede wszystkim w Internecie (76%) oraz wśród najbliższego otoczenia (opinie znajomych, rodziny – 63%), na kolejnych miejscach wymieniano: przewodniki turystyczne (27%), biura podróży/ ulotki/ foldery (21%), prasę turystyczną (13%). Przeciętny turysta z wyprzedzeniem planuje swój budżet na wyjazd. Oprócz noclegu, transportu i wyżywienia, które stanowią podstawowe pozycje w strukturze budżetu, 57% przeznaczają środki na dodatkowe atrakcje. Zdecydowana

⁷⁶ Raport z badania krajowego rynku turystycznego, POT, Warszawa lipiec 2014 r.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

większość turystów podróżuje w towarzystwie rodziny (87%), mniej więcej co druga osoba wyjeżdża na wczasy ze znajomymi i przyjaciółmi (56%). Najczęściej używanym **środkiem transportu jest samochód osobowy** (81%), mniej osób korzysta z transportu zbiorowego (pociąg – 50%, autobus – 47%). Aż 83% turystów twierdzi, że z wyprzedzeniem rezerwuje przynajmniej część swoich noclegów, a najczęstszym źródłem poszukiwania miejsc noclegowych jest Internet. Biorąc pod uwagę formy aktywności preferowane przez turystów prym wiodą zwiedzanie i obcowanie z kulturą (34%) oraz wypoczynek i rekreacja (25%), na trzecim miejscu plasują się rozrywka i kontakty towarzyskie (15%). Wśród form aktywnego wypoczynku przeciętny turysta zainteresowany jest najbardziej: pływaniem (66%), jazdą na rowerze (64%), siatkówką (29%) i joggingiem (27%).

Wykres 4 Preferowane formy aktywności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu z badania krajowego rynku turystycznego”

W 2015 roku Polska znalazła się na 18. miejscu w rankingu najchętniej odwiedzanych państw na świecie i na 11. miejscu w Europie. Została również zaliczona do grona 10 krajów na świecie, i tylko dwóch w Europie, które zasłużyły na tytułu „Best in Travel 2016” przyznawany przez Lonely Planet - największego na świecie wydawcę przewodników turystycznych. Panel

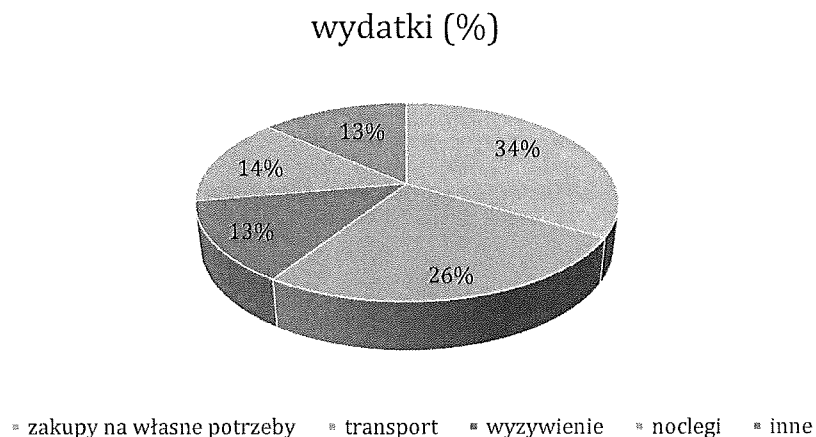
specjalistów z Lonely Travel poleca na wakacje 2016 r.: Wrocław, który szykuje się do roli Europejskiej Stolicy Kultury 2016, Kraków jako miejsce światowego spotkania młodzieży katolickiej, Wieliczkę, **Łódź**, Szczecin, Zachodniopomorskie, Gdańsk, Mazury i Puszcze Białowieską.⁷⁷ Uwzględnienie Łodzi wśród najciekawszych miejsc turystycznych na najbliższe wakacje stwarza to niepowtarzalną okazję do wypromowania walorów całego regionu – a szczególnie obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i rekreacyjnie takich jak Wielki Łuk Doliny Rzeki Warty.

Badania statystyczne w zakresie zagranicznej turystyki przyjazdowej pokazują, iż w pierwszym półroczu 2015 r. odnotowano prawie 37,7 mln przyjazdów cudzoziemców do Polski, czyli o 5% więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Liczbę turystów oszacowano na 7,781 mln, tj. o 4,7% więcej niż w I półroczu roku 2014. **Wzrosła również liczba udzielonych noclegów** (o 5,7%). W strukturze przyjazdów analizowanych pod kątem celów dominują przyjazdy do krewnych i znajomych, w stosunku do roku poprzedniego wzrósł jednak udział przyjazdów turystycznych i służbowych. W pierwszym półroczu 2015 r. o 1 dzień uległa skróceniu średnia **długość pobytu** w Polsce (w 2015 wynosiła **średnio 5,1 noclegu**). Najdłużej przebywali w Polsce turyści z krajów zamorskich i tzw. „starej Unii”, najkrócej sąsiedzi ze wschodu i turyści z „nowej Unii”. **Zdecydowana większość turystów odwiedzających nasz kraj organizuje swój wyjazd samodzielnie** (89,1%), choć należy zauważyć, że procent ten zmalał w stosunku do roku 2014. Przeciętne wydatki turystów poniesione na terenie Polski ukształtowały się na średnim poziomie 423 \$ na osobę, co stanowiło o 9% więcej niż w roku 2014. Rodzajowa **struktura wydatków** nieznacznie różniła się od oszacowanej dla roku 2014. W 2015 r. statystyczny turysta przeznaczył więcej na **środków na transport** (o 1,8 pp) oraz **wyżywienie** (o 0,7 pp). Spadł natomiast udział wydatków przeznaczanych na własne potrzeby (o 6,5 pp).⁷⁸

⁷⁷ <http://www.pot.gov.pl/polecane/polska-w-czolowce-swiatowych-destynacji-turystycznych> [data dostępu: 12.02.2016]

⁷⁸ Charakterystyka przyjazdów do Polski w I półroczu 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa listopad 2015

Wykres 5 Struktura wydatków turystów zagranicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Charakterystyki przyjazdów do Polski w I półroczu 2015 roku

Wg danych Urzędu Statystycznego w Łodzi w 2014 roku województwo łódzkie odwiedziło 170 tys. turystów zagranicznych, stanowili oni 14,2% ogółu wszystkich turystów przybyłych do województwa. W porównaniu z rokiem 2013, **liczba turystów zagranicznych**, którym udzielono noclegów w obiektach noclegowych, **zwiększyła się o 21,5 tys. czyli aż o 14,5%**. Pośród turystów zagranicznych odwiedzających województwo łódzkie zdecydowanie dominowali Europejczycy (84,1%), kolejną grupą byli turyści z Ameryki Północnej (8,7%).⁷⁹

Analizując dane statystyczne z poziomu powiatów: wieluńskiego, sieradzkiego oraz pączęńskiego, w skład których wchodzi gminy partnerskie projektu związanego z zagospodarowaniem turystycznym Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty, można zauważyć, iż od lat **region ten jest najchętniej odwiedzany przez turystów z Niemiec (16%), Rosji (11%), Ukrainy, Litwy (po 10%) i Białorusi (8%)**. W związku z tym należy uwzględnić szczególnie te grupy językowe i kulturowe przy budowaniu kompleksowej oferty turystycznej.

⁷⁹ Turystyka w województwie łódzkim w 2014 r., Urząd Statystyczny w Łodzi

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Tabela 13 Turyści zagraniczni w powiatach: wieluńskim, sieradzkim i pajęczanckim

POWIAT	WIELUŃSKI			SIERADZKI			PAJĘCZAŃSKI			RAZEM	
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014		
ogółem	4629	4976	4748	1218	1391	1366	168	86	103	18685	100%
Austria	61	105	76	40	32	25	7	0	0	346	2%
Belgia	98	75	58	20	20	4	4	0	3	282	2%
Białoruś	373	498	499	24	35	44	7	0	0	1480	8%
Cypr	7	2	0	1	0	0	0	0	0	10	0%
Czechy	156	76	132	120	103	55	33	3	5	683	4%
Dania	56	159	17	59	44	32	12	0	3	382	2%
Estonia	138	126	140	0	0	0	0	0	0	404	2%
Finlandia	60	65	38	14	9	12	0	0	0	198	1%
Francja	223	165	155	17	49	57	3	0	1	670	4%
Grecja	1	9	22	0	2	14	0	0	0	48	0%
Hiszpania	62	25	45	17	5	2	0	0	5	161	1%
Irlandia	22	20	24	6	58	0	0	0	0	130	1%
Japonia	0	7	0	2	1	0	0	0	0	10	0%
Kanada	16	2	4	5	7	1	0	0	0	35	0%
Litwa	499	631	593	50	71	49	0	0	0	1893	10%
Luksemburg	21	0	3	1	0	0	0	0	0	25	0%
Łotwa	128	75	115	4	5	13	0	0	0	340	2%
Holandia	46	105	45	29	25	61	0	0	0	311	2%
Niemcy	665	630	667	249	294	259	68	53	65	2950	16%
Norwegia	16	18	13	8	2	11	0	0	0	68	0%
Portugalia	17	13	3	0	22	46	0	0	0	101	1%
Rosja	694	616	419	50	58	110	12	2	8	1969	11%
Słowacja	58	24	72	15	14	14	0	0	0	197	1%
Słowenia	49	31	31	7	9	3	0	0	0	130	1%
USA	26	74	78	6	13	12	0	0	0	209	1%
Szwajcaria	37	48	11	0	0	1	0	0	0	97	1%
Szwecja	88	34	52	107	107	88	0	15	0	491	3%
Ukraina	432	476	474	155	120	111	4	0	4	1776	10%
Węgry	35	34	50	14	15	24	0	0	0	172	1%
Wielka Brytania	105	23	34	36	96	148	17	7	0	466	2%
Włochy	133	133	114	76	66	111	0	0	0	633	3%

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

POWIAT	WIELUŃSKI			SIERADZKI			PAJECZAŃSKI				
ROK	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	RAZEM	
pozostałe kraje	307	677	764	86	109	59	1	6	9	2018	11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Istotnym elementem mającym wpływ na kierunki ruchu turystycznego są kwestie związane z szeroko rozumianym bezpieczeństwem w regionie. Bezpieczeństwo indywidualne i zbiorowe w turystyce wyraża się zagrożeniami dla zdrowia, życia oraz mienia i jest jednym z głównych kryteriów wyboru docelowego miejsca pobytu. Wydarzenia ostatnich lat (tzw. „arabska wiosna”; destabilizacja sytuacji w Syrii, Iraku; kryzys migracyjny, konflikt rosyjsko – ukraiński) sprawiają, iż Polska jest miejscem coraz bardziej atrakcyjnym do spędzania czasu wolnego jako region bezpieczny i stabilny wewnętrznie. Badanie satysfakcji z pobytu w Polsce pokazuje, że bezpieczeństwo jest jednym z najważniejszych aspektów wskazywanych zarówno przez turystów krajowych (88%), jak i zagranicznych (82%). Jak podają analizy, wykonane na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej, Polska jest dobrze postrzegana pod względem czynników istotnych przy wyjazdach turystycznych, szczególnie w aspekcie bezpieczeństwa, kultury i zabytków. Turyści zagraniczni uważają także, że Polska odgrywa coraz ważniejszą rolę w Europie, a wyjazd tam mogłaby ich pozytywnie zaskoczyć.⁸⁰

⁸⁰ Badanie satysfakcji turystów krajowych i zagranicznych. 2015 Raport, PBS Sp. z o.o. [raport dostępny na stronie www.pot.gov.pl]

ANALIZA SWOT

Założenia do analizy SWOT opracowano na podstawie analizy sił pola K. Lewina w latach 50-tych XX wieku. Metoda sił pola służy do badania uwarunkowań zmian w organizacji. Czynniki kształtujące zmiany dzieli się na grupę czynników sprzyjających i niesprzyjających zmianom, z podziałem na wewnętrzne i zewnętrzne w każdej z tych grup. W ten sposób powstaje czteropolowa macierz.

Analiza SWOT na poziomie ogólnym jest procedurą analityczną pozwalającą na gromadzenie i porządkowanie danych oraz przejrzystą ich prezentację. Najczęściej traktowana jest jako narzędzie analizy strategicznej służące do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obszaru ze względu na cel działania, w wyniku przeprowadzenia badania otoczenia oraz wnętrza danego obszaru poprzez identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych czynników oraz zależności między nimi. Istotą analizy SWOT jest przede wszystkim identyfikacja czynników, które mogą wpływać na funkcjonowanie danego obszaru oraz posegregowanie ich na cztery grupy:

1. **mocne strony - S (Strengths)** - mocna strona to **czynnik wewnętrzny** (cecha obszaru), czyli to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
2. **słabe strony - W (Weaknesses)** - słaba strona to **czynnik wewnętrzny** (cecha obszaru), czyli to, co stanowi słabość, barierę, wadę obiektu,
3. **szanse - O (Opportunities)** - szansa to **czynnik zewnętrzny** (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,
4. **zagrożenia - T (Threats)** - zagrożenie to **czynnik zewnętrzny** (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla danego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej. W poniższej analizie zostały one przedstawione również jako **wyzwania** stojące przed jednostkami skupionymi w dolinie rzeki Warty, czyli czynniki których nieuwzględnienie może stanowić w przyszłości poważne bariery dla rozwoju obszarów w Wielkim Łuku Warty.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

Kolejnym krokiem w analizie jest wskazanie najlepszego rozwiązania, kierunku działań do osiągnięcia celów danego obszaru przy minimalizacji zagrożeń, ograniczaniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron⁸¹.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Rzeka Warta wraz z dopływami (spływy kajakowe)	Nierównomiernie rozwinięta infrastruktura wypoczynkowo-rekreacyjna
Walory przyrodnicze – czyste środowisko tereny atrakcyjne dla wycieczek pieszych, rowerowych	Brak strzeżonych kąpielisk na rzeką
Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki	Stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
Załęczański Park Krajobrazowy	Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej
Dziedzictwo kulturowe i historyczne (zabytki, tradycje i związane z nimi trasy i szlaki)	Brak parkingów
Potencjał ludzki (liczne ngo's)	Bezrobocie
Brak przemysłu uciążliwego dla środowiska	Ujemny przyrost naturalny i migracja mieszkańców do innych ośrodków
Poziom bezpieczeństwa	Słabe zaplecze związane z rozrywką, kulturą
Działalność LGD „Kraina Wielkiego Łuku Warty”	Informacja turystyczna
Łódzki Szlak Konny	Ograniczony dostęp do Internetu
Produkty lokalne	Brak wspólnej promocji
Współpraca samorządów lokalnych	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Funkcjonujące ośrodki wypoczynkowo-rekreacyjnej	Słabo rozwinięta infrastruktura lokalnych szlaków i tras turystycznych
Doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych	Niski poziom dochodów mieszkańców regionu
	Brak środków na remonty i modernizacje obiektów zabytkowych
	Ograniczona liczba terenów inwestycyjnych
	Rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych i niska bonitacja gleb

⁸¹ Jeżerys, Beata M. 2000. *Metoda SWOT. W: Analiza strategiczna*. Gołaszewska-Kaczan (red.). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.

DIAGNOZA OBSZARU DOLINY RZEKI WARTY

SZANSE	ZAGROŻENIA/WYZWANIA
Położenie w centrum Polski Łódzka Kolej Aglomeracyjna docierająca do Sieradza (bliskość dużych rynków zbytu usług turystycznych)	Starzejące się społeczeństwo Niski poziom wód (suche lato)
Trasa S-8 (bliskość dużych rynków zbytu usług turystycznych), Linia kolejowa (Pątnów)	Ograniczenia inwestycyjne wynikające z obecności obszarów chronionych
Pozytywny obraz oraz zainteresowanie turystyką aktywną wśród cudzoziemców i Polaków	Zagrożenie powodziowe (1x100 lat)
Rozwój rynku produktów ekologicznych	Konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
	Spadek dochodowości rolnictwa
	Sezonowość funkcji turystycznej obszaru Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty

Strategia rozwoju turystyki

MISJA I WIZJA

Misja i wizja porządkują przyszłość obszaru położonego w dolinie rzeki Warty. Wyznaczają ramy, w których ma być realizowana koncepcja rozwoju oraz stanowią wzorzec określający jej tożsamość, charakter oraz sposób postępowania. Określenie misji i wizji przedsięwzięcia pozwala stworzyć fundamenty dla zamierzonych działań i opcji.

Analiza sytuacji obecnej dokonana na podstawie informacji dostarczonych przez jednostki samorządowe oraz dokumentacji dotyczącej rynku usług turystycznych, pozwoliła na zebranie danych niezbędnych do opracowania misji i wizji omawianego obszaru na najbliższe lata, z uwzględnieniem szczególnego znaczenia omawianego obszaru dla rozwoju województwa łódzkiego.

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju turystycznego obszaru Wielkiego Łuku Doliny rzeki Warty w przyszłości oraz wyznaczenie ram dla działań realizowanych w koncepcji rozwoju. Wizja określa stan docelowy, do osiągnięcia, którego należy dążyć w perspektywie najbliższych lat. Jest ona generalną deklaracją obrazującą planowany proces rozwoju, który służyć ma poprawie sytuacji omawianego obszaru i jego mieszkańców w tej perspektywie czasowej. Warunkiem realizacji ustalonej misji jest podjęcie szeregu działań, które spowodują systematyczny, trwały wzrost gospodarczy i rozwój instytucjonalny, co w efekcie doprowadzi do podniesienia poziomu życia mieszkańców oraz świadczonych na ich rzecz usług publicznych. Misja określa sposób osiągnięcia stanu docelowego. Zdefiniowanie misji i wizji jest kluczowym elementem, któremu podporządkowane są główne cele realizowane przez wszystkie podmioty zaangażowane w realizację projektu oraz podejmowane w jego ramach działania.

Celem zdefiniowania misji jest określenie roli, jaką podmioty zaangażowane w realizację projektu mają pełnić w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego jego kształtu - wizji, w oparciu o posiadane zasoby i z uwzględnieniem wszystkich potrzeb. Poniżej sformułowana wizja określa wytyczne dotyczące kierunku i sposobu działania władz samorządowych.

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI

WIZJA:

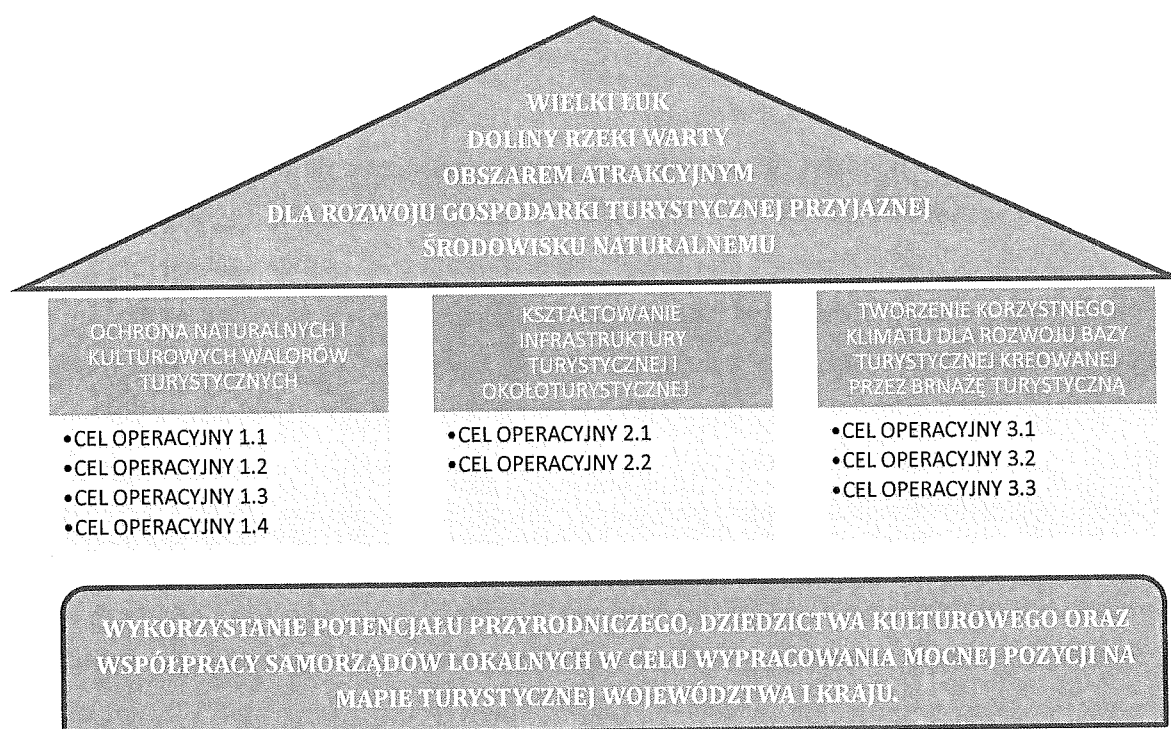
WIELKI ŁUK DOLINY RZEKI WARTY OBSZAREM ATRAKCYJNYM DLA ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ PRZYJAZNEJ ŚRODOWISKU NATURALNEMU.

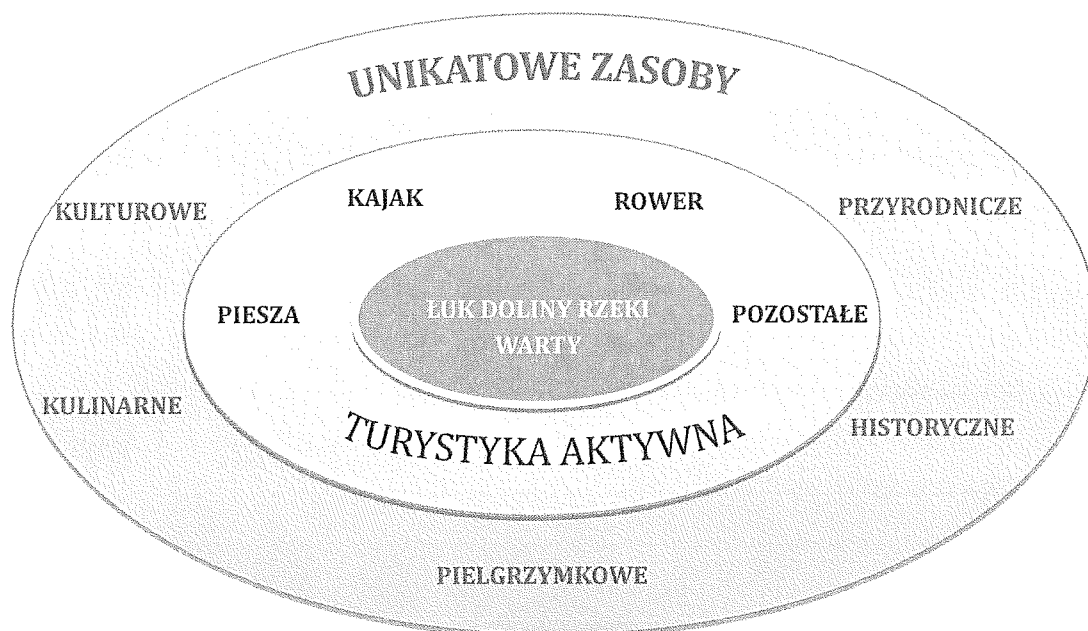
MISJA:

WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU PRZYRODNICZEGO, DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ WSPÓŁPRACY SAMORZĄDÓW LOKALNYCH W CELU WYPRACOWANIA MOCNEJ POZYCJI NA MAPIE TURYSTYCZNEJ WOJEWÓDZTWA I KRAJU.

Diagnoza społeczno-gospodarcza, ocena potencjału turystycznego w wymiarze zasobów naturalnych i kulturowych pozwoliły na określenie trzech strategicznych celów rozwoju turystycznego obszaru Wielkiego Łuku Doliny rzeki Warty.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Rozwój turystyki w obszarze Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty jest dostosowany do rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego regionu. Wykorzystując potencjał rzeki Warty, rzeźby terenu, powierzchni zielonych oraz unikatowe w skali regionu zasoby historyczno – kulturowe obszar predystynowany jest do rozwoju turystyki aktywnej oraz kulturowej. Ponieważ zdecydowana większość gmin położonych w obszarze Wielkiego Łuku Rzeki Warty ma charakter rolniczy ożywienie działalności w sektorze turystycznym będzie miało pozytywny wpływ na rozwój społeczno – gospodarczy całego regionu. Wzrastające koszty produkcji i brak stabilności cenowej produktów rolnych sprawiają, że wielu rolników rezygnuje bądź znacząco ogranicza dotychczasową działalność rolną poszukując dodatkowych źródeł dochodu poza rolnictwem. Takie działanie często wiąże się ze wzrostem bezrobocia na wsi i emigracją zarobkową. Alternatywą dla rolnictwa i dodatkowym (a niejednokrotnie podstawowym) źródłem utrzymania może stać się turystyka. Rozwój turystyki wiejskiej pozwala na tworzenie nowych miejsc pracy na wsi bez konieczności emigracji zarobkowej i całkowitej rezygnacji z dotychczasowej działalności rolnej.⁸²

⁸² Ekoturystyka Szansą Zrównoważonego Rozwoju Terenów Wiejskich, B. Woś, w: Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich nr 5/2009, PAN, Kraków

Cel strategiczny 1.

OCHRONA NATURALNYCH I KULTUROWYCH WALORÓW TURYSTYCZNYCH OBSZARU WIELKIEGO ŁUKU DOLINY RZEKI WARTY → OCHRONA ŚRODOWISKA, ZABYTEKÓW, TRADYCJI

- 1.1 Rozwój gospodarki odpadami
- 1.2 Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- 1.3 Rozwój i promocja Odnawialnych Źródeł Energii
- 1.4 Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu

Wielki Łuk doliny Rzeki Warty ze względu na swoje cechy przestrzenne i potencjał endogeniczny sklasyfikowano w województwie łódzkim jako obszar funkcjonalny do rozwoju turystyki aktywnej oraz kulturowej. Potencjał do turystyki aktywnej stanowią głównie zasoby przyrodnicze, w tym przede wszystkim: rzeka Warta, parki krajobrazowe i obszary chronione, walory geologiczne. Bogactwo regionu stanowią również liczne obiekty zabytkowe i atrakcje kulturowe (w tym m.in. kościoły typu wieluńskiego, dwory i pałace, obiekty archeologiczne związane z najstarszym osadnictwem, lokalne tradycje i zwyczaje) i historyczne (bitwa nad Wartą 1939). Pozostają one wyjątkowo cenne zarówno dla regionu, jak również całego województwa łódzkiego. Z tego też względu zachowanie ich dla przyszłych pokoleń wymaga działań nakierowanych na szczególną ochronę oraz pielęgnację i kultywowanie. Niezbędne jest podejmowanie działań nakierowanych na utrzymanie czystości obszarów zielonych, gospodarki odpadami, jak również poprawę i utrzymywanie dobrej jakości wód (inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową). Z myślą o poprawie stanu środowiska naturalnego zaplanowano również przedsięwzięcia związane z rozwojem - na terenie Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty - Odnawialnych Źródeł Energii. Wpłyną one pozytywnie na redukcję gazów cieplarnianych, ale także tzw. współtowarzyszących zanieczyszczeń, takich jak pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, czyli zanieczyszczeń, które bezpośrednio i pośrednio wpływają na zdrowie mieszkańców i turystów. Wszystkie poniższe inwestycje pozwolą nie tylko na szybszy rozwój społeczno-gospodarczy, ale również umożliwią wypełnienie wymogów dyrektyw wspólnotowych, istotnych dla życia i zdrowia ludzi. Rozbudowa infrastruktury bezpośrednio i pośrednio przyczyni się do osiągnięcia wymogów wynikających z dyrektyw środowiskowych UE. Osobną grupą działań są zadania związane z poprawą stanu obiektów i obszarów zabytkowych oraz szczególnie cennych z perspektywy dziedzictwa kulturowego regionu.

Podsumowanie działań przewidzianych do realizacji:

- Działania nakierowane na utrzymanie w czystości obszarów zielonych (w szczególności likwidacja dzikich wysypisk):
 - zakup pojazdów do kompleksowego oczyszczania
- Rozwój infrastruktury służącej do zbiórki i segregowania odpadów oraz odbioru nieczystości, w tym:
 - kosze na śmieci,
 - toalety
- Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków w poszczególnych Gminach partnerskich na terenach rozproszonych
- Budowa oczyszczalni ścieków na terenie poszczególnych Gmin partnerskich
- Rozwój kanalizacji sanitarnej oraz remont istniejących elementów sieci w poszczególnych Gminach partnerskich,
- Budowa, rozbudowa oraz modernizacja sieci wodociągowej na terenie poszczególnych Gmin partnerskich (w tym również modernizacja SUW, budowa zdalnego systemu monitoringu pracy sieci wodociągowej)
- Współpraca z RZGW Poznań w zakresie działań mających na celu utrzymanie w porządku terenów oraz utrzymanie w dobrym stanie technicznym obiektów i urządzeń leżących bezpośrednio nad rzeką/na rzece Warcie (wycinka, porządkowanie terenów, koszenie wałów, remont obiektów i urządzeń itp.)
- Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i użyteczności indywidualnej zlokalizowanych na terenie poszczególnych Gmin partnerskich np. poprzez termomodernizację, alternatywne źródła ciepła, promocję budownictwa pasywnego
- Wspieranie inwestorów prywatnych w realizacji działań nakierowanych na ograniczenie zużycia energii
- Wspieranie działań związanych z instalacją oraz promocją wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii (np. ubieganie się o dofinansowanie na rozwój instalacji dla Beneficjentów instytucjonalnych i indywidualnych)
- Wspieranie działań lokalnych jednostek OSP (np. doposażenie, remont/modernizacja strażnic)

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI

- Wspieranie działań służących minimalizowaniu ryzyka powodziowego (w tym również np. budowa obiektów przeciwpowodziowych)
- Prace konserwatorskie, przebudowa, remont, rewitalizacja budynków/ obiektów zabytkowych oraz instytucji kultury i dziedzictwa regionalnego oraz terenów pozostających w otoczeniu tych obiektów, w tym np:
 - remont budynków kościołów wraz z rewitalizacją otoczenia tych obiektów
 - remont pomników oraz zagospodarowanie ich otoczenia
 - rewitalizacja układów przestrzennych
 - rewitalizacja i modernizacja kompleksów dworsko-parkowych, placów, itp.
- Doposażanie i wspieranie rozwoju instytucji kultury i dziedzictwa regionalnego (w tym np. poprzez zakup sprzętu: informatycznego, kinowego, muzycznego, estradowego, strojów, wyposażenia sal służących szerzeniu kultury lub organizacji imprez na wolnym powietrzu, prowadzeniu działalności publicystycznej, informacyjnej, organizacji czasu wolnego, szerzeniu walorów kulturowych, dziedzictwa i elementów tradycji; digitalizację zasobów)
- Kultywowanie tożsamości kulturowej regionu i jej upowszechnianie (np. poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych, artystycznych prezentujących kulturowy dorobek regionu; wspieranie lokalnych twórców; edukację regionalną – np. autorskie ścieżki edukacyjne, warsztaty)

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI

Cel strategiczny 2

KSZTAŁTOWANIE INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I OKOŁOTURYSTYCZNEJ → GMINA/GOSPODARKA LOKALNA (MAŁA INFRASTRUKTURA, SZLAKI, DRÓGI)

2.1 Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjno-wypoczynkowej

2.2 Poprawa stanu infrastruktury drogowej

Kolejnym filarem rozwoju funkcji turystycznej obszaru Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty są działania związane z przygotowaniem i rozwojem zaplecza infrastrukturalnego niezbędnego do obsługi ruchu turystycznego. Istotne jest zarówno zapewnienie dostępności komunikacyjnej do terenów stanowiących główne atrakcje turystyczne w regionie, jak również rozwój bazy sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowej. Główne szlaki umożliwiające przedostanie się do południowo zachodniej części województwa łódzkiego to droga ekspresowa S8 oraz DK 12/14 i DK 42 łączące się bezpośrednio z autostradą A1/DK 1. Pomimo szeregu inwestycji mających na celu modernizację lokalnej infrastruktury podejmowanych przez gminy wiele z dróg nie posiada nadal nawierzchni uszlachetnionej, w wielu miejscach brak jest chodników oraz zagospodarowanych poboczy umożliwiających bezpieczne poruszanie się pieszych i rowerzystów. Konieczna jest poprawa stanu infrastruktury drogowej szczególnie tej stanowiącej trasy prowadzące w bezpośrednie sąsiedztwo głównych atrakcji turystycznych (rzeka Warta, parki krajobrazowe, zabytki itp.). Biorąc pod uwagę, iż głównym środkiem lokomocji dla statystycznego turysty pozostaje samochód istotne jest również zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych. Konieczne jest również tworzenie spójnej sieci ścieżek rowerowych i pieszych zapewniających dostęp mieszkańców i turystów do najważniejszych atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych, historycznych oraz kulturowych zlokalizowanych w obszarze Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty. Dla celów związanych z działalnością turystyczną ważne są również obiekty sportowo-rekreacyjne. Przyczyniają się nie tylko do wzrostu aktywności ruchowej i zdrowia mieszkańców, ale stanowią atrakcyjną ofertę spędzania wolnego czasu przy wykorzystaniu walorów turystycznych miejscowości.

Podsumowanie działań przewidzianych do realizacji:

- Modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowej, w tym np. stadionów, boisk wielofunkcyjnych, miejsc spotkań
- Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowej, w tym np. stanic kajakowych, przebudowa pawilonów sportowych, budowa siłowni zewnętrznych, krytej pływalni, placów zabaw
- Budowa i zagospodarowanie przystanków kajakowo-rowerowych, wiat/altan turystycznych, zatok rowerowych, tarasów widokowych
- Budowa parkingów
- Zagospodarowanie terenów nadrzecznych pod plaże, miejsca rekreacji, pola namiotowe, miejsca postoju (campery)
- Zagospodarowanie i wyposażenie w małą infrastrukturę lokalnych parków
- Zagospodarowanie do celów turystycznych wysp oraz pozostałości istniejących na rzece Warcie budowli (np. mostów, młynów itp.)
- Zagospodarowanie miejsc i budowa/rozbudowa infrastruktury dla kajaków umożliwiające organizowanie spływów i zmianę kajaków w miejscach postojów, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości:
 - Działoszyn – Lisowice – Bobrowniki (gm. Działoszyn)– Załęcze Wielkie,
 - Załęcze Wielkie – Kępowizna – Przywóz – Kamion ,
 - Kamion – Krzczów – Drobnice – Zmyślona (gm. Siemkowice),
 - Zmyślona – Kajdas – Osjaków ,
 - Osjaków – Strobin – Konopnica,
 - Konopnica -- Rychłocice – Mała Wieś – Jarocice – Majaczewice – Burzenin/Strumiany,
 - Burzenin/Strumiany – Ligota – Bobrowniki (gm. Sieradz)
- Adaptacja budynków użyteczności publicznej do potrzeb przyjmowania i obsługi zorganizowanych grup oraz turystów indywidualnych (np. były zabudowania szkolne)
- Rewitalizacja (oznakowanie) szlaków i tras przebiegających przez Załęczański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki oraz pozostałych tras wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, geologiczne i kulturowe
- Spójne oznakowanie Szlaku Wodnego Rzeki Warty

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI

- Zagospodarowanie korony wałów rzeki Warty na trasę rowerową i pieszą
- Rozwój sieci ścieżek rowerowych na terenie Gmin partnerskich, ze szczególnym uwzględnieniem tras łączących poszczególne Gminy partnerskie np:
 - Grądy – Działoszyn – Lisowice – Bobrowniki
 - Łaszew Rządowy – Przywóz – Toporów - Krzeczów
 - Burzenin – Majaczewice – Jarocice – Mała Wieś – Rychłocice
- Współpraca z dyrekcją parków krajobrazowych (np. w kwestii wytyczania i zagospodarowania ścieżek i szlaków, publikacji materiałów informacyjnych, edukacji ekologicznej itp.)
- Budowa/ rozbudowa infrastruktury służącej do obsługi łódzkiego szlaku konnego
- Rozbudowa/przebudowa ciągu dróg, obiektów mostowych z uwzględnieniem elementów bezpieczeństwa ruchu oraz sieci teleinformatycznych w poszczególnych miejscowościach Gmin partnerskich

Cel strategiczny 3

TWORZENIE KORZYSTNEGO KLIMATU DLA ROZWOJU BAZY TURYSTYCZNEJ KREOWANEJ PRZEZ BRANŻĘ TURYSTYCZNĄ → PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

3.1 Promocja atrakcyjności regionu

3.2 Działania pobudzające przedsiębiorczość lokalną

3.3 Budowa atrakcyjności inwestycyjnej regionu

Trzeci główny segment działań związanych z rozwojem funkcji turystycznej obszaru Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty dotyczy jej kluczowej roli jakie będzie miała ona dla ożywienia społeczno- gospodarczego regionu. Każdy turysta jest potencjalnym odbiorcą-konsumentem usług komunikacyjnych, gastronomicznych, noclegowych, handlowych, rozrywkowych, rzemieślniczych (np. pamiątek), czy kulturalnych (wydarzenia lokalne) świadczonych przez lokalne podmioty. W efekcie przyczyniać będzie się do utrzymania już funkcjonujących, jak również powstawania nowych miejsc pracy w regionie. Z tego względu istotne są wszelkie działania zmierzające ku wspieraniu i lokalnej przedsiębiorczości bazującej na wykorzystaniu turystycznej funkcji obszaru (np. rozwoju ośrodków wypoczynkowych, wspieranie właścicieli cennych dla regionu obiektów lub miejsc), aktywizacji gospodarczej (np. agroturystycznej), jak również podejmowanie inicjatyw promocyjno-informacyjnych (w tym np.: stworzenie wspólnej marki regionalnej, profesjonalna i spójna informacja o dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym regionu, zintegrowane oferty turystyczne). Usprawnienie systemu lokalnej informacji turystycznej nie będzie możliwe bez odpowiedniego zaplecza technicznego, kadrowego oraz zaangażowani i współpracy wszystkich samorządów oraz funkcjonujących i na ich obszarze podmiotów prywatnych. W erze urządzeń mobilnych istotne jest udostępnienie części informacji w postaci np. mobilnego przewodnika po regionie (umożliwiającego np. przygotowanie trasy, identyfikację najciekawszych miejsc i obiektów, informacji gdzie można uzyskać pomoc w razie wypadku itp.). W związku z konieczności realizacji wielu działań i zadań inwestycyjnych warto rozważyć kwestie powołania spółek celowych oraz zaangażowania do współpracy na zasadzie PPP kapitału prywatnego.

Podsumowanie działań przewidzianych do realizacji:

- Rozwój systemu informacji turystycznej (IT w każdej gminie)
- Utworzenie aplikacji na telefon lokalizującej odbiorcę na szlakach i trasach Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty
- Stworzenie wspólnego systemu identyfikacji wizualnej Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty
- Zakup, opracowanie i instalacja elementów promocji, identyfikacji i informacji, np. tablice, oznakowanie, infomaty, stoiska wystawiennicze, witacze, ulotki, publikacje, mapy, informatory itp.)
- Wspólna promocja marki regionalnej (np. nadwarciański chrzan, miód i mleko, szlak geologiczny), w tym produktów regionalnych
- Rozwój i promocja imprez kulturalnych i rekreacyjno – sportowych, tradycyjnych i charakterystycznych dla obszaru partnerstwa
- Wspieranie rozwoju lokalnego rolnictwa
- Utworzenie wspólnego komplementarnego kalendarza wydarzeń związanych z regionem (planowanie wydarzeń również pod kątem ruchu turystycznego)
- Powołanie organu (np. spółki celowej)/ zlecenie stałej usługi do prowadzenia wspólnej promocji obszaru i jego oferty turystycznej
- Działania wspierające realizację przedsięwzięć prywatnych wpisujących się w rozwój zaplecza noclegowo-gastronomicznego na obszarze Wielkiego Łuku doliny Rzeki Warty, w tym np. projektowane już inicjatywy:
 - w miejscowościach Burzenin, Strumiany, Antonina, Ligota, Tyczyn, Jarocice i Majaczewice, gm. Burzenin (obiekt z ilością miejsc noclegowych ok. 50 + baza gastronomiczna z salą na max. 100 os.)
 - w miejscowości Działoszyn i Zalesiaki, Bobrowniki
- Działania wspierające realizację przedsięwzięć prywatnych wpisujących się w rozwój infrastruktury wypoczynkowo – turystyczno-rekreacyjnej na obszarze Wielkiego Łuku doliny Rzeki Warty, w tym np. projektowane już inicjatywy:
 - w miejscowości Majaczewice, gm. Burzenin (np.: miejsca parkingowe, miejsce na grill, stojaki na rowery, wypożyczalnia kajaków, itp.; infrastruktura umożliwiająca rozwój turystyki konnej oraz wędkarstwa)

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI

- w miejscowościach Tyczyn, Ligota, Antonina, Burzenin, Strumiany, Majaczewice i Jarocice, Działoszyn i Zalesiaki, Bobrowniki
- Integrowanie ofert typowo turystycznych z pakietami obejmującymi usługi hotelarskie i usługi biznesowe/ „kolonijne”/ edukacyjne – „zrzeszenie firm nadwarciańskich”,
- Działania promujące prowadzenie działalności gospodarczej w formie agroturystyki, wsparcie informacyjne w zakresie pozyskiwania dofinansowania, dywersyfikacji oferty (turystyka konna, rowerowa, piesza, kajakowa i in.)
- Modernizacja/rozbudowa lokalnych i tradycyjnych targowisk
- Stworzenie wspólnej oferty inwestycyjnej
- Wspieranie inwestycji realizowanych w formule PPP
- Aktywizacja społeczności lokalnej
- Wspieranie działań związanych z podnoszeniem kompetencji (doskonalenie zawodowe, przekwalifikowanie, kształcenie kadr)
- Promocja i rozwój sektora ekonomii społecznej
- Wspieranie inicjatyw klastrowych (klastr turystyczny)
- Zwiększanie poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie Gmin partnerskich poprzez:
 - rozwój systemu monitoringu
 - rozwój/ modernizację systemu oświetlenia.

Potencjalne źródła finansowania projektów

Zadania samorządów w Polsce realizowane są przede wszystkim ze środków własnych i subwencji należnych z tytułu prawa oraz ze środków otrzymanych z innych źródeł finansowania, których pozyskanie zależy od inwencji i zaangażowania władz danej jednostki samorządowej.

Sformułowane w niniejszej koncepcji zagospodarowania obszaru wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty, stanowiące podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, cele strategiczne i operacyjne, mogą być finansowane zarówno z dochodów własnych poszczególnych partnerów porozumienia na rzecz rozwoju, jak i ze źródeł zewnętrznych. Wśród środków zewnętrznych wyróżnić możemy m.in.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego,
- środki z programów krajowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki,
- pożyczki i kredyty bankowe,
- instrumenty zwrotne – JEREMIE,
- środki inwestorów prywatnych, w tym w inwestycje realizowane w formule PPP,
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- środki z Powiatowego Urzędu Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Projekt pozostaje zgodny z założeniami dokumentów strategicznych i operacyjnych szczebla lokalnego, studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, wojewódzkiego, jak również krajowego. Tabela poniżej zawiera dane dotyczące zgodności zadań w niniejszej koncepcji z dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym i ponad regionalnym.

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

Powiązanie celów strategicznych z dokumentami wyższego rządu na poziomie krajowym i regionalnym

	<p>1. OCHRONA WALORÓW TURYSTYCZNYCH</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój gospodarki odpadami • Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej • Rozwój i promocja Odnawialnych Źródeł Energii • Ochrona dziedzictwa kulturowego regionu
STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020	<p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</p> <p>Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</p>
DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2030	<p>Cel główny Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju</p> <p>Cel szczegółowy 2 Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej Priorytet 2.1 Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich</p> <p>Cel szczegółowy 5 Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich Priorytet 5.5 Zwiększenie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich</p>
STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I ŚRODOWISKO	<p>Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii 2.2. Poprawa efektywności energetyczne 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich</p>
PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014 – 2020	<p>Osł prioritytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

	<p>Priorytet inwestycyjny 4.III. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania OZE w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</p> <p>Priorytet inwestycyjny 4.VI. Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe.</p> <p>Oś priorytetowa II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6.I. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6.II Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie</p> <p>Oś priorytetowa VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury</p> <p>Priorytet Inwestycyjny 6. C Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020</p>	<p>Działanie VII Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich</p> <p>Podziałanie 1: Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszeniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii</p> <p>Podziałanie 2: Badania zw. Z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dot. powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej.</p>
<p>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2014 - 2020</p>	<p>Oś Priorytetowa V Ochrona środowiska</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU KULTURY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2014-2020</p>	<p>Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p> <p>Cel strategiczny V Instytucje otwarte dla wszystkich</p> <p>V.1 Zwiększenie dostępności instytucji kultury</p> <p>Cel strategiczny VII Wykorzystanie obszarów i obiektów zabytkowych na cele związane z działalnością kulturalną/ zabytki dla kultury i turystyki</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

	<p>VII.1 Szlaki kulturowe – reaktywacja istniejących szlaków oraz tworzenie nowych i włączenie ich w obieg kultury</p> <p>VII.4 Systemowa rewitalizacja przestrzeni miejskich</p> <p>Cel strategiczny VIII Estetyczna przestrzeń publiczna / spójność przestrzenna</p> <p>VIII.1 Wspólne wartości i zasady dbałości o przestrzeń publiczną</p>
<p>WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2016-2019 [projekt]</p>	<p>Cel operacyjny: Atrakcyjność krajobrazu kulturowego</p> <p>Cel operacyjny Tożsamość wielokulturowa regionu</p> <p>Cel operacyjny: Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym</p> <p>Działanie: Rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi</p> <p>Działanie: Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych</p> <p>Działanie: Kreowanie różnorodności kulturowej</p> <p>Działanie: Cyfryzacja zasobów ewidencyjnych</p> <p>Działanie: Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych</p> <p>Działanie: Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym</p>
<p>ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WIELUŃSKIEGO 2014 -2020</p>	<p>Cel strategiczny III Spójny terytorialnie i atrakcyjny przyrodniczo powiat</p> <p>III.1 Zintegrowana infrastruktura techniczna</p> <p>III.2 Zadbane środowisko przyrodnicze</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU POWIATU SIERADZKIEGO NA LATA 2015 -2020</p>	<p>Cel strategiczny 5 Integracja samorządów i mieszkańców Ziemi Sieradzkiej, dbanie o jej dziedzictwo kulturowe, wspieranie aktywności obywatelskiej mieszkańców</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PAJĘCZAŃSKIEGO 2014 -2020</p>	<p>Cel strategiczny: atrakcyjne osadniczo obszary wiejskie, wykorzystujące potencjały wewnętrzne dla rozwoju wielofunkcyjnego (Wspieranie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, w tym rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia oraz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii; Wspieranie rozwoju systemów wodno – ściekowych)</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY BURZENIN NA LATA 2013-2020</p>	<p>Cel strategiczny A Rozwój turystyki i rekreacji</p> <p>Cel operacyjny A.5 Wspieranie ochrony środowiska (w tym w szczególności na potrzeby turystyki)</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY SIERADZ DO 2020 ROKU</p>	<p>Cel strategiczny 2. Uporządkowana struktura funkcjonalna – przestrzenna.</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Czyste i zadbane środowisko naturalne gminy.</p> <p>Cel strategiczny 3 Wzrost dostępności komunikacyjnej oraz rozwój techniczny infrastruktury sieciowej.</p> <p>Cel operacyjny 3.2. Rozwój infrastruktury komunalnej.</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY OSIAKÓW NA LATA 2015 -2022</p>	<p>Cel strategiczny 1 Rozwój infrastruktury Cel operacyjny B Rozwój pozostatej infrastruktury komunalnej Cel strategiczny 2 Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Cel operacyjny F Ochrona przyrody i zasobów naturalnych, w tym rozwój i promocja OZE</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY PĄTNÓW NA LATA 2015-2022</p>	<p>Cel strategiczny III. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń gminy Pątnów Cel operacyjny 1 Ochrona zasobów przyrodniczych oraz poprawa stanu środowiska naturalnego</p>
<p>2. KSZTAŁTOWANIE INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I OKOŁOTURYSTYCZNEJ → GMINA /GOSPODARKA LOKALNA (MAŁA INFRASTRUKTURA, SZLAKI, DROGI)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury turystyczno- rekreacyjno- wypoczynkowej • Poprawa stanu infrastruktury drogowej
<p>STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012-2020</p>	<p>Cel szczegółowy 5 Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich Priorytet 5.2 Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego Cel szczegółowy 2 Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej Priorytet 2.4 Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2020</p>	<p>Filar 3 Spójność przestrzenna Cel strategiczny Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązanym systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego. Obszary wiejskie i wiejskie Atrakcyjne osadniczo obszary wiejskie, wykorzystujące potencjały wewnętrzne dla rozwoju wielofunkcyjnego Obszary funkcjonalne Obszary turystyczne dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020</p>	<p>Działanie VII Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich Poddziałanie 1: Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszeniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii Poddziałanie 3: Inwestycje w tworzenie, ulepszenie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury.</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2007 – 2020</p>	<p>Priorytet 1. Rozwój produktów turystycznych Cel strategiczny 1. Rozwój produktów turystycznych wpływających na kształtowanie turystycznego wizerunku województwa łódzkiego</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

	<p>Cel operacyjny 1.2 Zagospodarowanie atrakcji, rozbudowa istniejących produktów turystycznych oraz podnoszenie ich jakości</p> <p>Priorytet 4. Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej województwa łódzkiego</p> <p>Cel strategiczny 4 Kształtowanie przestrzeni turystycznej województwa do pełnienia funkcji turystycznych oraz rozwój infrastruktury turystycznej</p> <p>Cel operacyjny 4.1 Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zgodnie z oczekiwaniami rynku odbiorców</p> <p>Cel operacyjny 4.2 Kształtowanie i rozwój mikroprzestrzeni turystycznych – rozwój infrastruktury wspierającej budowę produktów turystycznych</p> <p>Cel operacyjny 4.3 Podniesienie dostępności komunikacyjnej województwa łódzkiego, w tym ułatwienie dostępu do atrakcji turystycznych</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DO 2020 ROKU</p>	<p>Cel główny „Wzmocnienie rozwoju konkurencyjnej i innowacyjnej turystyki poprzez wspieranie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji oraz inicjatyw sektora turystyki, z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju</p> <p>Cel Operacyjny 4 Zagospodarowanie i modernizacja przestrzeni dla rozwoju turystyki i infrastruktury turystycznej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów ochrony środowiska</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU KULTURY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2014-2020</p>	<p>Cel strategiczny VII Wykorzystanie obszarów i obiektów zabytkowych na cele związane z działalnością kulturalną/ zabytki dla kultury i turystyki</p> <p>VII.1 Szlaki kulturowe – reaktywacja istniejących szlaków oraz tworzenie nowych i włączenie ich w obieg kultury</p> <p>VII.3 Wsparcie właścicieli zabytków prowadzących działalność kulturalną w obiektach zabytkowych</p> <p>VII.4 Systemowa rewitalizacja przestrzeni miejskich</p> <p>Cel strategiczny VIII Estetyczna przestrzeń publiczna/ spójność przestrzenna</p> <p>VIII.1 Wspólne wartości i zasady dbałości o przestrzeń publiczną</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU POWIATU SIERADZKIEGO NA LATA 2015 -2020</p>	<p>Cel strategiczny 2 Rozwój powiatu w oparciu o zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych w ramach obszarów funkcjonalnych</p>
<p>ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WIELUŃSKIEGO 2014 -2020</p>	<p>Cel strategiczny I Dynamiczna i konkurencyjna gospodarka powiatu</p> <p>I.3 Turystyka czerpiąca z różnorodności zasobów</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PAJĘCZAŃSKIEGO 2014 -2020</p>	<p>Cel strategiczny nr I Wzmacnianie atrakcyjności turystycznej powiatu</p> <p>Cel operacyjny 2 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej</p> <p>Cel strategiczny nr II Rozwój gospodarczy powiatu</p> <p>Cel operacyjny 3 Zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY BURZENIN NA LATA 2013-2020</p>	<p>Cel strategiczny A Rozwój turystyki i rekreacji Cel operacyjny A.1 Rozwój infrastruktury turystycznej Cel operacyjny A.2 Rozwój infrastruktury transportowej (w tym w szczególności na potrzeby turystyki)</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY SIERADZ DO 2020 ROKU</p>	<p>Cel strategiczny 1. Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój gospodarczy podstawą wysokiej jakości życia w gminie. Cel operacyjny 1.4 Gospodarce wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego oraz rozwój przemysłów czasu wolnego. Cel strategiczny 3 Wzrost dostępności komunikacyjnej oraz rozwój techniczny infrastruktury sieciowej. Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury drogowej.</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY OSJAKÓW NA LATA 2015 -2022</p>	<p>Cel strategiczny 1 Rozwój infrastruktury Cel operacyjny A Rozwój infrastruktury drogowej (w tym okołodrogowej) Cel strategiczny 3 Rozwój turystyki i rekreacji Cel operacyjny G Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY PĄTNÓW NA LATA 2015-2022</p>	<p>Cel strategiczny I Atrakcyjna i przedsiębiorcza gmina Pątnów Cel operacyjny 3 Stworzenie warunków do rozwoju turystyki Cel strategiczny III. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń gminy Pątnów Cel operacyjny 2 Budowa infrastruktury technicznej oraz obiektów użyteczności publicznej</p>
<p>3. TWORZENIE KORZYSTNEGO KLIMATU DLA ROZWOJU BAZY TURYSTYCZNEJ KREOWANEJ PRZEZ BRANŻĘ TURYSTYCZNA → PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja atrakcyjności regionu • Działania pobudzające przedsiębiorczość lokalną • Budowa atrakcyjności inwestycyjnej regionu
<p>STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020</p>	<p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>DEŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2030</p>	<p>Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna Cel 4 Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

<p>STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2020</p>	<p>Spójność gospodarcza Cel strategiczny Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców</p> <p>Spójność społeczna Cel operacyjny „Wysoki standard i dostęp do usług publicznych” Strategiczne kierunki działań „Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji.”</p>
<p>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2014 – 2020</p>	<p>Osł priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu Priorytet inwestycyjny VI-8b Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój.</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DO 2020 ROKU</p>	<p>Cel główny „Wzmocnienie rozwoju konkurencyjnej i innowacyjnej turystyki poprzez wspieranie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji oraz inicjatyw sektora turystyki, z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju</p> <p>Cel Operacyjny 1 Rozwój innowacyjności, atrakcyjności, jakości usług i produktów turystycznych, jako czynnik konkurencyjnej gospodarki</p> <p>Cel Operacyjny 2 Wzmocnienie aktywności społecznej i przedsiębiorczości w sektorze turystyki oraz zwiększenie kompetencji kadr</p> <p>Cel Operacyjny 3 Promocja priorytetowych obszarów produktów turystycznych kraju i regionów oraz specjalizacji gospodarczych opartych na turystyce</p>
<p>PROGRAM ROZWOJU KULTURY W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2014-2020</p>	<p>Cel strategiczny I Wzmocnienie identyfikacji regionalnej</p> <p>I.1 Wspólne wartości, korzenie, dziedzictwo</p> <p>I.2 Współpraca sektorowa</p> <p>I.3 Dobre rządzenie w sektorze kultury (good governance)</p> <p>Cel strategiczny II Rozwój kompetencji kulturowych</p> <p>II.1 Rozwój szkolnych i pozaszkolnych form edukacji kulturalnej</p> <p>II.2 Rozwój formalnej i nieformalnej edukacji kulturalnej</p> <p>II.3 Wsparcie wybitnych talentów i umożliwienie ich rozwoju</p> <p>Cel strategiczny III Partycypacja</p> <p>III.1 Współodpowiedzialność mieszkańców za budowanie oferty kulturalnej</p> <p>III.2 Aktywny udział mieszkańców w przedsięwzięciach kulturalnych</p> <p>Cel strategiczny VII Wykorzystanie obszarów i obiektów zabytkowych na cele związane z działalnością kulturalną/ zabytki dla kultury i turystyki</p>

**POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM**

	<p>VII.1 Szlaki kulturowe – reaktywacja istniejących szlaków oraz tworzenie nowych i włączenie ich w obieg kultury</p> <p>VII. 2 Profesjonalna i spójna informacja o dziedzictwie materialnym regionu</p> <p>VII. 3 Wsparcie właścicieli zabytków prowadzących działalność kulturalną w obiektach zabytkowych</p> <p>VII.4 Systemowa rewitalizacja przestrzeni miejskich</p> <p>Cel strategiczny VIII Estetyczna przestrzeń publiczna/ spójność przestrzenna</p> <p>VIII.1 Wspólne wartości i zasady dbałości o przestrzeń publiczną</p>
WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2016-2019 [projekt]	<p>Cel operacyjny: Atrakcyjność krajobrazu kulturowego</p> <p>Cel operacyjny: Tożsamość wielokulturowa regionu</p> <p>Cel operacyjny: Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym</p> <p>Działanie: Rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi</p> <p>Działanie: Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych</p> <p>Działanie: Kreowanie różnorodności kulturowej</p> <p>Działanie: Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych</p> <p>Działanie: Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym</p>
PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2007 – 2020	<p>Priorytet 1. Rozwój produktów turystycznych</p> <p>Cel strategiczny 1. Rozwój produktów turystycznych wpływających na kształtowanie turystycznego wizerunku województwa łódzkiego</p>
ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WIELUŃSKIEGO 2014 -2020	<p>Cel strategiczny I Dynamiczna i konkurencyjna gospodarka powiatu</p> <p>I.1 Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki</p>
STRATEGIA ROZWOJU POWIATU SIERADZKIEGO NA LATA 2015 -2020	<p>Cel strategiczny 1 Tworzenie atrakcyjnych warunków dla rozwoju osadnictwa, konkurencyjności przedsiębiorstw oraz nowych inwestycji na terenie powiatu</p> <p>Cel strategiczny 3 Wzrost zatrudnienia i aktywizacja lokalnego rynku pracy</p>
STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PAJĘCZAŃSKIEGO 2014 -2020	<p>Cel strategiczny nr I Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej powiatu</p> <p>Cel operacyjny 1 Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu</p> <p>Cel strategiczny nr II Rozwój gospodarczy powiatu</p> <p>Cel operacyjny 1 Wspieranie przedsiębiorczości</p>
STRATEGIA ROZWOJU GMINY BURZENIN NA LATA 2013-2020	<p>Cel strategiczny A Rozwój turystyki i rekreacji</p> <p>Cel operacyjny A.3 Kreowanie marki regionalnej oraz stworzenie i promocja zintegrowanej oferty turystycznej</p> <p>Cel operacyjny A.4 Polityka finansowa i podatkowa w Gminie</p>
STRATEGIA ROZWOJU GMINY SIERADZ DO 2020 ROKU	<p>Cel strategiczny 1. Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój gospodarczy podstawa wysokiej jakości życia w gminie.</p>

POWIĄZANIE CELÓW STRATEGICZNYCH Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU
NA POZIOMIE KRAJOWYM I REGIONALNYM

	<p>Cel operacyjny 1.1. Kreowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Cel operacyjny 1.2. Tworzenie warunków sprzyjających inwestowaniu oraz inicjowanie działań w zakresie inwestycji strategicznych..</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY OSIĄKÓW NA LATA 2015 -2022</p>	<p>Cel strategiczny 2 Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Cel operacyjny D Wsparcie rolnictwa i promocja lokalnej przedsiębiorczości (w tym agroturystyki) Cel strategiczny 3 Rozwój turystyki i rekreacji Cel operacyjny H Zintegrowane działania promocyjne</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU GMINY PĄTNÓW NA LATA 2015-2022</p>	<p>Cel strategiczny I Atrakcyjna i przedsiębiorcza gmina Pątnów Cel operacyjny 1: Stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości</p>

Proces monitorowania i ewaluacji

Osiągnięcie zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymaga stworzenia efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne monitorowanie i ewaluację założonych efektów.

Strategia projektu partnerskiego „Wielki Łuk doliny Rzeki Warty obszarem atrakcyjnym dla rozwoju gospodarki turystycznej przyjaznej środowisku naturalnemu” jest dokumentem otwartym, w związku z tym reagującym na potrzeby wynikające ze zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Aby elastycznie reagować na nowe sytuacje oraz oceniać czy planowane i realizowane działania przynoszą, w zastanych warunkach, zamierzone rezultaty należy systematycznie monitorować i przeprowadzać ewaluację wdrażania celów strategicznych. W procesie realizacji koncepcji ważna jest kontrola tego procesu oraz ocena uzyskanych efektów społecznych i gospodarczych, a także zmian w środowisku przyrodniczym.

Monitorowanie to proces polegający na analizie postępów w osiągnięciu zakładanych celów strategicznych. Proces ten składa się z szeregu działań m.in. zbierania danych i informacji, analizy uzyskanych danych, wyznaczania wartości określonych wskaźników efektywności (ang. KPIs – key performance indicators) oraz ich porównania z przyjętymi celami efektywnościowymi, oceny finalnych wyników i przygotowywania cyklicznych raportów z oceny realizacji zapisów planu.

W przypadku negatywnej oceny procesu realizacji określonych celów strategicznych, należy zidentyfikować źródła ewentualnych odchyłeń od ustalonych celów efektywnościowych oraz wypracować założenia działań korekcyjnych, a następnie je wdrożyć. W praktyce proces monitorowania warto przeprowadzać w cyklach corocznych, a do jego realizacji oddelegować osobę lub zespół osób reprezentujący władze danego samorządu partnerskiego. Główną funkcją takiego zespołu ds. monitoringu i ewaluacji będzie pozyskiwanie informacji na temat realizowanych działań/projektów oraz ocena dotychczasowych rezultatów wdrażania koncepcji wraz z rekomendacjami niezbędnych działań naprawczych.

Efektywna realizacja strategii wymaga więc kontrolowania skuteczności wdrażania przedsięwzięć.

Pomiar i kontrola działań strategicznych powinny odpowiadać na dwa zasadnicze pytania:

1. Czy opracowana koncepcja jest faktycznie realizowana?
2. Czy opracowana koncepcja przynosi zamierzone skutki?

Monitoring powinien więc obejmować zagadnienia:

- oceny przebiegu realizacji koncepcji (jej celów i działań),
- oceny uzyskiwanych efektów rozwoju społecznego i gospodarczego.

PROCES MONITOROWANIA I EWALUACJI

W poniższym zestawieniu tabelarycznym ujęto przykład wskaźników efektywności (KPIs), które zdefiniowane zostały dla wszystkich założonych celów operacyjnych.

Zaproponowane wskaźniki efektywnościowe (KPIs) stanowią zbiór otwarty, tj. w trakcie realizacji celów strategicznych, operacyjnych i poszczególnych działań mogą ulegać one zmianom, korektom, rozszerzeniom o dodatkowe wskaźniki.

Wskaźnik	Zródło danych	Jednostka miary	Zakładany poziom w roku n	Rzeczywisty poziom w roku n	Odchylenie od zakładanego poziomu [%]
CEL I					
<ul style="list-style-type: none"> • Długość sieci kanalizacyjnej • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków • Liczba nawiązanych porozumień ws. współpracy (RZGW Poznań, parki krajobrazowe) • Liczba /powierzchnia zrewitalizowanych obiektów zabytków /obszarów 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane UG 	KM SZT.			
CEL II					
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych • Liczba nowopowstałych urządzeń infrastruktury turystycznej • Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg powiatowych/gminnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane UG • Podmioty świadczące usługi turystyczno - rekreacyjne 	SZT. KM			WZÓR
CEL III					
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów gospodarczych działających w sekcjach PKD związanych z turystyką • Liczba osób, które otrzymały wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej • Liczba utworzonych centrów informacji turystycznej • Liczba stworzonych aplikacji mobilnych • Liczba zmodernizowanych szlaków turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Dane UG • Podmioty świadczące usługi turystyczno – rekreacyjne • GUS 	SZT.			

Określenie trwałości projektu

Okres monitorowania zasady trwałości projektów zintegrowanych jest zawarty w umowie ramowej, określającej warunki realizacji projektu zintegrowanego lub uchwale w sprawie określenia warunków realizacji projektu zintegrowanego. Termin zakończenia monitorowania okresu trwałości projektów składających się na projekt zintegrowany kończy się z upływem 5 lat od daty zakończenia ostatniego z projektów. Beneficjent jest zobowiązany złożyć pierwsze oświadczenie o przestrzeganiu zasady trwałości za okres, który upłynął od daty zakończenia realizacji projektu określonej w umowie o dofinansowanie do końca danego roku kalendarzowego. Obowiązek ten spoczywa na Beneficjencie również w sytuacji, gdy w powyższym okresie nie został zatwierdzony wniosek o płatność końcową. Należy mieć na względzie fakt, iż trwałość projektu to tylko jedno z zagadnień kontrolowanych po zakończeniu realizacji projektu.

Do pozostałych należą w szczególności:

- osiągnięcie i utrzymanie wskaźników,
- wygenerowany przychód,
- zasada zakazująca podwójnego finansowania
- archiwizacja dokumentacji związanej z projektem.

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

Załącznik 1

Lista projektów - harmonogram

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
Cell I			
OCHRONA NATURALNYCH I KULTUROWYCH WALORÓW TURYSTYCZNYCH OBSZARU WIELKIEGO ŁUKU DOLINY RZEKI WARTY			
1	Modernizacja i rozbudowa gospodarki wodno – ściekowej	Gmina Burzenin	2016-2022
2	Modernizacja lokalnych obiektów użyteczności publicznej poprzez zakup i montaż mikroinstalacji ograniczających emisję spalin i/lub wykorzystujących odnawialnych źródeł ciepła	Gmina Burzenin	2016-2017
3	Zakup ciągnika z przyczepą do obsługi komunalnej obiektów turystycznych	Gmina Burzenin	2017-2018
4	Zakup zamiatarki samojezdnej do obsługi komunalnej obiektów turystycznych	Gmina Burzenin	2017-2018
5	Zakup toalet, koszy, ławek niezbędnych do obsługi komunalnej obiektów turystycznych	Gmina Burzenin	2017-2018
6	Termomodernizacja Gminnego Ośrodka Zdrowia	Gmina Burzenin	-
7	Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Szczawno	Gmina Burzenin	2016
8	Remont budynku kościoła wraz z otoczeniem w miejscowości Burzenin,	Gmina Burzenin	-
9	Remont budynku kościoła wraz z otoczeniem w miejscowości Niemichrów	Gmina Burzenin	-
10	Odnowienie pomnika oraz zagospodarowanie terenu wokół: Burzenin, Szczawno	Gmina Burzenin	-
11	Zakup sprzętu informatycznego do GBP w Burzeninie	Gmina Burzenin	-

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
12	Poprawa efektywności energetycznej – Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna oraz Dom Nauczyciela	Gmina Konopnica	-
13	Remont budynku kościoła w Konopnicy oraz Rychłocicach	Gmina Konopnica	-
14	Prace konserwatorskie/restauratorskie oraz ochrona spichlerza w Konopnicy przed zagrożeniami	Gmina Konopnica	-
15	Inwestowanie w odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publ. i modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina Osjaków	2016-2022
16	Przebudowa technologii stacji uzdatniania wody w Drobnicach	Gmina Osjaków	2019
17	Budowa kanalizacji w miejscowościach Gabrielów, Nowa Wieś, Raduczyce, Kolonia Raducka wraz z lokalnymi oczyszczalniami ścieków,	Gmina Osjaków	2018-2020
18	Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy	Gmina Osjaków	2018-2022
19	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (100 szt.) na terenie gminy Osjaków	Gmina Osjaków	2019
20	Ukształtowanie przestrzeni publicznej w strefa konserwatorska ochrony układu rozplanowania B	Gmina Osjaków	2021-2023
21	Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP w Czernicach	Gmina Osjaków	2019
22	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Osjakowie	Gmina Osjaków	2021

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
23	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Osjaków	Gmina Osjaków	-
24	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie gminy	Gmina Osjaków	2017-2020
25	Promocja i rozwój działań proekologicznych na terenie gminy Osjaków	Gmina Osjaków	2017-2023
26	Termomodernizacja budynku ZSS w Pątnowie	Gmina Pątnów	2016-2017
27	Termomodernizacja budynku wraz z wymianą pokrycia dachowego ZSS w Dietrznikach	Gmina Pątnów	2016-2018
28	Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni lub budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,	Gmina Pątnów	-
29	Rozbudowa sieci wodociągowej	Gmina Pątnów	2017-2020
30	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci	Gmina Pątnów	-
31	Rozwój bazy lokalowej dla kultury, np. GOK	Gmina Pątnów	-
32	Budowa oczyszczalni wraz z częścią kanalizacyjną	Gmina Siemkowice	2017-2018
33	Rewitalizacja i modernizacja kompleksu dworsko-parkowego w Siemkowicach	Gmina Siemkowice	2017-2018
34	Rozbudowa 3 odcinków sieci wodociągowej w miejscowościach Bogumiłów, Chojne, Charłupia Mała	Gmina Sieradz	2017-2023
35	Budowa gminnego wodociągu w Dąbrówce	Gmina Sieradz	2017-2023
36	Modernizacja SUW w miejscowościach Stoczki Bogumiłów, Charłupia Mała	Gmina Sieradz	2017-2023

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
37	Rozwój kanalizacji deszczowej w miejscowości Charłupia Mała	Gmina Sieradz	2017-2023
38	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Wierzchlas i Przycłapy	Gmina Wierzchlas	2016-2018
39	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy rozproszonej w gm. Wierzchlas	Gmina Wierzchlas	2018
40	Instalacje OZE (kolektory, fotowoltaika, pompy ciepła) na terenie gm. Wierzchlas	Gmina Wierzchlas	2018-2019
41	Zakup lekkiego samochodu ratowniczo – gaśniczego dla OSP w Wierzchlesie	Gmina Wierzchlas	2020
42	Modernizacja wodociągów na terenie gminy	Gmina Wierzchlas	2019-2022
43	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Działoszynie	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2019
44	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miasta i gminy Działoszyn	Miasto i Gmina Działoszyn	-
45	Zakup ciągnika z przyczepą, zamiatarki samojezdnej, toalet, koszy, ławek niezbędnych do obsługi komunalnej obiektów turystycznych	Miasto i Gmina Działoszyn	2018
46	Uzbrojenie nowych terenów osiedli mieszkaniowych w podstawowe sieci infrastruktury komunalnej (tereny wzdłuż DK 42, Wiatrakowa Góra, Raciszyn)	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2021
47	Instalacja OZE na terenie miasta i gminy Działoszyn	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2022

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
48	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, które nie mogą być objęte zbiorową kanalizacją	Miasto i Gmina Działoszyn	-
49	Termomodernizacja budynków komunalnych na terenie miasta i gminy Działoszyn (Szczyty, Trębaczew, Raciszyn, Działoszyn, Kiedosy, Szczepany, Zalesiaki, Bobrowniki, Niżankowice, Kolonia Lisowice)	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2019
50	Wzmocnienie potencjału OSP w Działoszynie	Miasto i Gmina Działoszyn	-
51	Rewitalizacja Placu Wolności w Działoszynie – remont pomnika i fontanny	Miasto i Gmina Działoszyn	2017
Cel II			
KSZTAŁTOWANIE INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I OKOŁOTURYSTYCZNEJ			
1	Budowa altany turystycznej z małą infrastrukturą w miejscowości Wola Będkowska	Gmina Burzenin	2016
2	Budowa altany turystycznej z małą infrastrukturą w miejscowości Marianów	Gmina Burzenin	2017
3	Budowa altany turystycznej z małą infrastrukturą w miejscowości Jarocice (na potrzeby przystanku rowerowo-kajakowego)	Gmina Burzenin	2018
4	Zagospodarowanie przyczółków po starym moście w miejscowości Burzenin	Gmina Burzenin	-
5	Zagospodarowanie przyczółków po starym moście w miejscowości Strumiany	Gmina Burzenin	-
6	Utwardzenie zejścia dla kajaków w Burzeninie	Gmina Burzenin	-
7	Zagospodarowanie korony wałów dla celów turystycznych i rekreacyjnych	Gmina Burzenin	-
8	Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego ze siłownią zewnętrzną w Burzeninie	Gmina Burzenin	2016-2018

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
9	Budowa infrastruktury siłowni zewnętrznej na stadionie w Strumianach	Gmina Burzenin	2017-2019
10	Modernizacja boiska przy ZS w Burzeninie	Gmina Burzenin	-
11	Centrum Kultury i Integracji – Rynek Burzenin	Gmina Burzenin	2016-2021
12	Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne nabrzeży Warty w miejscowości Jarocice	Gmina Burzenin	2017-2019
13	Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne nabrzeży Warty w miejscowości Burzenin	Gmina Burzenin	2017-2019
14	Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne nabrzeży Warty w miejscowości Ligota	Gmina Burzenin	2017-2019
15	Zagospodarowanie plaży w Burzeninie (uporządkowanie terenu, okresowe nawożenie pisaku, mała infrastruktura)	Gmina Burzenin	2017-2019
16	Zagospodarowanie terenu w celu stworzenia sezonowego pola biwakowego	Gmina Burzenin	2018-2019
17	Modernizacja i wyposażenie gminnego obiektu sportowo-rekreacyjnego i domków wypoczynkowych w Strumianach	Gmina Burzenin	2017-2018
18	Stworzenie ścieżki przyrodniczo-leśnej nad Wartą obok ośrodka „Sportowo Osada”	Gmina Burzenin	2017-2019
19	Budowa ścieżki rowerowej z oznakowaniem (1: rezerwat Korzeń – rzeka Widawka – tereny leśne; 2: stworzenie ścieżki wzdłuż wałów rzeki Wart)	Gmina Burzenin	2017-2019
20	Budowa sieci ścieżek rowerowych	Gmina Burzenin	2018
21	Przystosowanie istniejących obiektów do pełnienia funkcji turystycznych:	Gmina Burzenin	-
22	Termomodernizacja budynków, wymiana stolarki okiennej i remont dachów w celu uzyskania większej ilości miejsc – Ośrodek Sportowa Osada.	Gmina Burzenin	-
23	Modernizacja i rozbudowa sieci dróg gminnych z uwzględnieniem elementów bezpieczeństwa ruchu oraz sieci teleinformatycznych (Burzenin, Strumiany, Majaczewice, Waszkowskie, Ligota)	Gmina Burzenin	2016-2022

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
24	Przebudowa dróg gminnych: ul. Broniewskiego i Wojska Polskiego jako alternatywnego ciągu komunikacyjnego omijającego centrum Burzenina w relacji Żłoczew - Burzenin wraz z ulicami bezpośrednio podlegającymi	Gmina Burzenin	2016-2022
25	Remont drogi powiatowej Burzenin- Szyńkielów wraz z remontem mostów w Niechmirowie połączenie z gminą Konopnica	Gmina Burzenin	2016-2022
26	Remont drogi powiatowej Burzenin - Żłoczew.	Gmina Burzenin	2016-2022
27	Remont drogi dojazdowej wraz z parkingiem do obiektów historycznych Gminy Burzenin	Gmina Burzenin	2016-2022
28	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy	Gmina Burzenin	-
29	Dostosowanie sanitariatów oraz ciągów pieszych do potrzeb osób niepełnosprawnych w budynku Urzędu Gminy	Gmina Burzenin	2016
30	Termomodernizacja Domu Kultury połączona z remontem wewnątrz budynku oraz Domu Nauczyciela	Gmina Konopnica	-
31	Budowa altany, wyznaczenie trasy szlaku rowerowego w miejscowościach Szyńkielów, Strobin, Anielin, Sabinów, Głuchów, Kamyk, Piaski, Rychłocice, Mała Wieś (34 km)	Gmina Konopnica	-
32	Budowa tarasu widokowego na grodzisku	Gmina Konopnica	-
33	Inwentaryzacja drzewostanu, rewitalizacja małej architektury oraz budowa trasy spacerowej w Parku Starowiejskim	Gmina Konopnica	-
34	Prace konserwatorskie/restauratorskie Kościoła w Konopnicy oraz Kościoła w Rychłocicach	Gmina Konopnica	-
35	Budowa/przebudowa/rozbudowa lokalnych dróg:	Gmina Konopnica	-
36	Przystosowanie budynków znajdujących się na stadionie do pełnienia funkcji turystycznych, utworzenie stacji kajakowej, budowa domków	Gmina Konopnica	-

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
37	Modernizacja budynku SZP w miejscowości Bębnow w celu utworzenia bazy noclegowej dla archeologów.	Gmina Konopnica	-
38	Przebudowa istniejącej infrastruktury dla potrzeb stacji kajakowej w Konopnicy	Gmina Konopnica	-
39	Zagospodarowanie i wyposażenie w małą infrastrukturę parku w Konopnicy	Gmina Konopnica	-
40	Budowa nowoczesnych siłowni zewnętrznych i placów zabaw	Gmina Osjaków	2017
41	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina Osjaków	2020-2022
42	Rozwój placówek oświatowych na terenie gminy Osjaków	Gmina Osjaków	2017
43	Remont zabytkowego kościoła w Osjakowie wraz z zagospodarowaniem terenu	Gmina Osjaków	2023
44	Budowa stacji kajakowej w Osjakowie	Gmina Osjaków	2020
45	Budowa dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Osjaków	2017-2023
46	Przebudowa drogi gminnej nr 117311E Raduczyce – Szyszczyna – Drobnice	Gmina Osjaków	2020-2021
47	Przebudowa i remont stadionu sportowego w Osjakowie	Gmina Osjaków	2018
48	Przebudowa części pawilonu sportowego z przeznaczeniem na centrum obsługi turysty	Gmina Osjaków	2017

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

Lp.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
49	Turystyczne zagospodarowanie terenu nad rzeką Wartą w Osjakowie	Gmina Osjaków	2016
50	Budowa altan turystyczno-wypoczynkowych na terenie gminy Osjaków, w tym w miejscowości Osjaków, Raduczyce i Drobnice	Gmina Osjaków	2018-2021
51	Zagospodarowanie miejsca rekreacji w miejscowości Drobnice	Gmina Osjaków	2023
52	Remont świetlic wiejskich i budynków strażnic ochotniczych straży pożarnych	Gmina Osjaków	-
53	Budowa boisk sportowych (Drobnice, Czernice, Chorzyna)	Gmina Osjaków	2018-2021
54	Przebudowa drogi – Załęczce Małe – Zamłynie Stara Wieś 117163E i 117163Es	Gmina Pątnów	2016-2017
55	Przebudowa drogi Dzietrzniki – Budziaki 117156E (odcinek 2,100 km)	Gmina Pątnów	2019-2020
56	Przebudowa drogi Załęczce Wielkie most – Ośrodek ZHP (odcinek 2,00 km)	Gmina Pątnów	2020-2021
57	Przebudowa drogi Pątnów – Bieniec – Kępowizna 1171156E (odcinek 0,300 km)	Gmina Pątnów	2017-2018
58	Przebudowa drogi Salamony (dz. 277, 471/1 i 487/1) (odcinek 3,380)	Gmina Pątnów	2017-2019
59	Przebudowa drogi Kamionka Parcela 117168E, 117151E, 117205E (odcinek 2,850 km+0,255 km)	Gmina Pątnów	2016-2017

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
60	Przebudowa drogi Załęcze Wielkie (odcinki: 0,852 km)	Gmina Pątnów	2017-2018
61	Przebudowa drogi Grabowa (dł. 1.200 km)	Gmina Pątnów	2018-2019
62	Przebudowa drogi powiatowej 4516E (odcinek 3,00 km)	Gmina Pątnów	2018-2020
63	Przebudowa drogi powiatowej Dzietrzniki – Załęcze Małe – Giętkowizna (woj. śląskie) 4521E (odcinek 4,00 km)	Gmina Pątnów	2018-2019
64	Przebudowa drogi powiatowej Od dr. 4519E do Pątnowa 4520E (odc. 1,040 km) Pątnów – Łaszew Rządowy – Mierzyce 4525E (odcinek 0,728 km)	Gmina Pątnów	2017-2019
65	Przebudowa drogi powiatowej Morzykobyła – Grębień -do K43 4517E (odcinek 3,00 km)	Gmina Pątnów	2018-2020
66	Rozbudowa oświetlenia ulicznego	Gmina Pątnów	-
67	Rozbudowa istniejącej infrastruktury turystycznej oraz wytyczenie nowych tras rekreacyjnych , właściwie ich oznakowanie	Gmina Pątnów	-
68	Rozbudowa zaplecza sportowego – Modernizacja Stadionu w Pątnowie	Gmina Pątnów	2018
69	Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół Samorządowych w Załęczu Małym	Gmina Pątnów	2019
70	Siłownia napowietrzna, lokalizacja : Pątnów, Grębień, Dzietrznik, Załęcze Małe	Gmina Pątnów	2017-2020

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
71	Budowa placów zabaw	Gmina Pątnów	2019
72	Zagospodarowanie istniejących świetlic	Gmina Pątnów	2017-2020
73	Budowa przystani kajakowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą nad rzeką Wartą w miejscowości Załęcze Wielkie	Gmina Pątnów	2018
74	Rewitalizacja szlaków i tras przebiegających przez Załęczański Park Krajobrazowy	Gmina Pątnów, Gmina Wierzchnas, Gmina Działoszyn	-
75	Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Wartą	Gmina Siemkowice	-
76	Uporządkowanie przestrzeni w miejscowości Zmyślona (chodniki)	Gmina Siemkowice	2017-2018
77	Rozbudowa infrastruktury na łódzkim szlaku konnym	Gmina Siemkowice	2018
78	Budowa zatoczek przystankowych na trasie szlaku rowerowego	Gmina Siemkowice	2017
79	Adaptacja do celów noclegowo-gastronomicznych budynku dawnej szkoły w miejscowości Zmyślona	Gmina Siemkowice	2017-2019
80	Uporządkowanie przestrzeni wokół miejsca wodowania kajaków w miejscowości Zmyślona	Gmina Siemkowice	2018
81	Adaptacja miejsca w centrum Siemkovic, na którym zostanie umieszczona mapa turystyczna regionu z naniesionymi ważniejszymi atrakcjami regionu	Gmina Siemkowice	2018
82	Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Wartą	Gmina Sieradz	2017-2023

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
83	Rozbudowa i modernizacja ciągu dróg na odcinku Chojne – Wiechucice	Gmina Sieradz	2016-2017
84	Modernizacja boisk wielofunkcyjnych w miejscowościach Dąbrowa Wielka, Kłocko, Rzechta	Gmina Sieradz	2017-2023
85	Budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych w Gminie Sieradz	Gmina Sieradz	2017-2023
86	Budowa Centrum Kultury i Rekreacji w Wierzchlesie	Gmina Wierzchlas	2017-2019
87	Zagospodarowanie turystyczne wsi Toporów (parking przy rzece Warcie, boisko wielofunkcyjne)	Gmina Wierzchlas	2016-2017
88	Budowa boiska wielofunkcyjnego wraz z placem zabaw w Jajczakach	Gmina Wierzchlas	2017
89	Modernizacja boiska do piłki nożnej w Kraszkowicach	Gmina Wierzchlas	2017
90	Modernizacja boiska do piłki nożnej w Mierzycach	Gmina Wierzchlas	2018
91	Odtworzenie parku w Mierzycach	Gmina Wierzchlas	2016
92	Utworzenie szlaku rowerowego Przyciapy – Mierzyce – Toporów – Krzeczów – Kochlew (szlak kapliczek drewnianych)	Gmina Wierzchlas	2017-2018
93	Przebudowa drogi Łaszew Rządowy – Przywóz wzdłuż rzeki Warty	Gmina Wierzchlas	2017
94	Kontynuacja projektu „Tradycja i współczesność w rzeźbie zaklęte” (wykonanie przydrożnych kapliczek drewnianych)	Gmina Wierzchlas	2017-2018

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
95	Budowa tarasu widokowego w Kamionie	Gmina Wierzchlas	2017-2018
96	Budowa deptaka spacerowego wzdłuż rzeki Warty w Kamionie	Gmina Wierzchlas	2018-2021
97	Opracowanie i wykonanie map turystycznych do zamieszczenia w wybranych miejscowościach gminy Wierzchlas	Gmina Wierzchlas	2018
98	Modernizacja sieci dróg gminnych uwzględnieniem elementów bezpieczeństwa ruchu	Gmina Wierzchlas	2017-2022
99	Budowa ścieżki geologicznej obejmującej kamieniołomy, wapienniki, stanowiska geologiczne oraz miejsca widokowe	Miasto i Gmina Działoszyn	2019
100	Geoturystyczne atrakcje MiG Działoszyn – utworzenie nowoczesnych ekspozycji historycznych, archeologicznych i etnograficznych w miejscowości Działoszyn, Lisowice, Bobrowniki (z wykorzystaniem multimedialnych technik muzealnych)	Miasto i Gmina Działoszyn	2018-2019
101	Utworzenie szlaku militarnego – wyznaczenie i oznakowanie ścieżki pieszo-rowerowej obejmującej strategiczne miejsca i ślady działań z okresu II wojny światowej	Miasto i Gmina Działoszyn	2019
102	Zagospodarowanie turystyczne wzdłuż rzeki Warty – poprzez: urządzenie pola namiotowego, plaży, boiska do piłki siatkowej; zagospodarowanie wysp (budowa kładek, pomostów, odtworzenie fos); odtworzenie i oznakowanie szlaków przebiegających przez Załęczański PK	Miasto i Gmina Działoszyn	2016-2020
103	Budowa i przebudowa dróg gminnych na terenie Miasta i Gminy Działoszyn: Gliży – Młynki; Lisowice – Kolonia Lisowice; Działoszyn – Bobrowniki; Trębaczew ul. Lipowa; Raciszyn osiedle Ogrody; Szczyty ul. Szkolna – Sadowiec Wrzosey – DK 42	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2021
104	Zagospodarowanie terenów zielonych miasta i gminy Działoszyn: Plac Wolności, Plac Rumiankowy, Park Miejski, Plac Geodetów, Góra Św. Jana	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2021
105	Zagospodarowanie działki przy ul. Wieluńskiej na cele społeczne poprzez utworzenie Izby Regionalnej przybliżającej tradycję i kulturę regionu	Miasto i Gmina Działoszyn	2018

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
106	Budowa krytej pływalni w Działoszynie	Miasto i Gmina Działoszyn	-
107	Utworzenie Centrum Rekreacyjno – Sportowego poprzez: budowa obiektu w którym zlokalizowane będą Punkt Informacji Turystycznej, Sala dydaktyczna, punkt gastronomiczny, pomieszczenia dla trenerów i sportowców, wypożyczalnia sprzętu sportowego; modernizację boiska do piłki nożnej, bieżni i kortów tenisowych; budowę siłowni zewnętrznej i placu zabaw; budowa pumptrack	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2018
Cel III			
TWORZENIE KORZYSTNEGO KLIMATU DLA ROZWOJU BAZY TURYSTYCZNEJ KREOWANEJ PRZEZ BRANŻĘ TURYSTYCZNĄ			
1	Wsparcie na rzecz rozwoju działalności rozwoju obszarów wiejskich, przedsiębiorczości ukierunkowanej na turystykę i agroturystykę, przetwórstwo rolne i usługi	Miasto i Gmina Działoszyn	2016-2020
2	Modernizacja targowiska w Działoszynie	Miasto i Gmina Działoszyn	2017
3	Przygotowanie terenu inwestycyjnego dla inwestorów (I etap) : Działoszyn, Lisowice, Bobrowniki, Raciszyn, Zalesiaki, Kolonia Lisowice	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2018
4	Przygotowanie terenu inwestycyjnego dla inwestorów (II etap) : Działoszyn, Lisowice, Bobrowniki, Raciszyn, Zalesiaki, Kolonia Lisowice	Miasto i Gmina Działoszyn	2018-2021
5	Promocja i rozwój produktów regionalnych oraz promocja produkcji ekologicznej i przetwórstwa rolno-spożywczego	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2021
6	Poprawa jakości kształcenia ogólnego w gminie, w tym w zakresie wsparcia kompetencji kluczowych na rynku pracy	Miasto i Gmina Działoszyn	2017
7	Programy aktywizacji zawodowej mieszkańców miasta i gminy Działoszyn poprzez organizację szkoleń i kursów	Miasto i Gmina Działoszyn	2017-2019
8	Program włączenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (ekonomia społeczna)	Miasto i Gmina Działoszyn	2018-2020

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
9	Podniesienie atrakcyjności i przedsiębiorczości Gminy Pątnów poprzez działania ułatwiające rozpoczęcie działalności gospodarczej, promocje przedsiębiorczości oraz potencjału Gminy , pozyskanie nowych inwestorów	Gmina Pątnów	-
10	Działania umożliwiające przekwalifikowanie, modernizację i powiększenie areалу gospodarstw rolnych	Gmina Pątnów	-
11	Rozwój nowoczesnego rolnictwa, poprzez ułatwienie dostępu do najnowszej wiedzy, zewnętrznych źródeł finansowania, dostosowanie gospodarstw do wymogów sanitarno-weterynaryjnych i wymogów ochrony środowiska, rozwój gospodarstw ekologicznych	Gmina Pątnów	-
12	Wykreowanie i promocja produktów lokalnych	Gmina Pątnów	-
13	Budowa targowiska wraz z otoczeniem jako element tradycji i obiekt wspierający sprzedaż produktów regionalnych	Gmina Burzenin	-
14	Doposażenie Gminy Burzenin w zasoby niezbędne do stałej promocji regionu – opracowanie, zakup/ instalacja elementów promocji, identyfikacji i informacji (w tym infomatów, stoisk wystawienniczych, ulotek, publikacji, map itp.)	Gmina Burzenin	-
15	Budowa centrum targowego w Osjakowie	Gmina Osjaków	-
16	Wsparcie i promocja na rzecz rozwoju obszarów wiejskich	Gmina Osjaków	2017-2022
17	Wsparcie przedsiębiorczości, w tym w zakresie branży turystycznej, w zakresie ułatwiającym rozwój i promocję prowadzonej działalności	Gmina Osjaków	-
18	Warsztaty rzeźbiarskie dla dzieci i młodzieży	Gmina Wierzchlas	2016-2017
19	Wydanie albumu historycznego gminy Wierzchlas oraz utworzenie szlaku militarnego	Gmina Wierzchlas	2017

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PROJEKTÓW - HARMONOGRAM

L.p.	Nazwa działania	Partner	Perspektywa czasowa
20	Opracowanie i wykonanie map turystycznych do zamieszczenia w wybranych miejscowościach gminy Wierzchlas	Gmina Wierzchlas	2018
21	Opracowanie i wykonanie map turystycznych do zamieszczenia w wybranych miejscowościach gminy Siemkowice	Gmina Siemkowice	2018
22	Instalacja monitoringu szkoły, parku, pasażu, stadionu oraz skweru w celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego	Gmina Konopnica	-

ZAŁĄCZNIK 2
MAPKA PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Załącznik 2
Mapka planowanych działań

Bibliografia

Dokumenty:

1. Kierunki rozwoju turystyki do roku 2015
2. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 -2020
4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego
5. Plan operacyjny ochrony przed powodzią dla województwa łódzkiego, Łódź 2010
6. Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014 – 2020
7. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016 – 2019
[projekt]
8. Województwo Łódzkie 2015. Podregiony, powiaty, gminy.
9. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego
10. Mapy akustyczne dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów. Województwo Łódzkie, GDDKiA, Kielce 2012
11. LSR Lokalnej Grupy Działania „Kraina Wielkiego Łuku Warty” na lata 2014 – 2020, Osjaków 2015
12. Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych za rok 2014 (PUP: pajęczański, wieluński, sieradzki)
13. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2015. Województwo Łódzkie, SGH, Warszawa 2015
14. Strategia Rozwoju Gminy Burzenin na lata 2013 -2020
15. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Burzenin
16. Strategia Rozwoju Gminy Sieradz do 2021 r. Załącznik nr 1 – diagnoza stanu istniejącego charakterystyka i diagnoza stanu rozwoju gminy Sieradz
17. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sieradz
18. Strategia Rozwoju Gminy Osjaków na lata 2016 – 2020
19. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Osjaków, Kwiecień 2010 r.
20. Program Usuwania Azbestu z terenu Gminy Osjaków
21. Plan Rozwoju Lokalnego gminy Konopnica 2005 – 2018
22. Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXIX/193/09 Rady Gminy Konopnica z dnia 29 grudnia 2009 r. „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Konopnica”
23. Strategia Rozwoju Gminy Sieradz do 2020 r.

BIBLIOGRAFIA

24. Plan rozwoju lokalnego Gminy Wierzchlas
25. Program Ochrony Środowiska Gminy Wierzchlas na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021
26. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Pątnów
27. Program Ochrony Środowiska Gminy Siemkowice
28. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Siemkowice
29. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego MiG Działoszyn
30. Przewodnik kajakowy, Urząd Marszałkowski w Łodzi, Łódź 2010
31. Produkt turystyczny, J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, PWE, Warszawa 2005,
32. Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań. Badania Activ Group na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki
33. Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2012 roku (prezentacja pdf)
34. Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2011 roku, Włodarczyk B. (red.), Łódź 2012
35. Przyjazdy do Polski w 2013 roku – synteza wyników badań. Activ Group na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki
36. Charakterystyka krajowych i zagranicznych podróży mieszkańców Polski w I półroczu 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa grudzień 2015 r.
37. Charakterystyka krajowych i zagranicznych podróży mieszkańców Polski w 2014 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa maj 2015 r.
38. Charakterystyka przyjazdów do Polski w I półroczu 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa listopad 2015
39. Turystyka w województwie łódzkim w 2014 r., Urząd Statystyczny w Łodzi
40. Raport z badania krajowego rynku turystycznego, POT, Warszawa lipiec 2014 r.
41. Badanie satysfakcji turystów krajowych i zagranicznych. 2015 Raport, PBS Sp. z o.o
42. Szlaki rowerowe regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013 oraz www.wsiodle.lodzkie.pl, oraz Strategia Rozwoju Gminy Sieradz 2020
43. Szlakiem atrakcji przyrodniczych regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013
44. Szlakiem obiektów militarnych regionu łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013
45. Obiekty geoturystyczne w regionie łódzkim, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2013

BIBLIOGRAFIA

46. Kulinarne Szlaki Regionu Łódzkiego, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2010
47. Łowiska wędkarskie w regionie łódzkim, Departament Kultury Fizycznej, Sportu i turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, 2011
48. Ekoturystyka Szansą Zrównoważonego Rozwoju Terenów Wiejskich, B. Woś, w: Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich nr 5/2009, PAN, Kraków
49. Metoda SWOT, Jeżerys, Beata M., [w:] *Analiza strategiczna*. Gołaszewska-Kaczan (red.). Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 2000.

Strony internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/>
- <http://www.ugburzenin.pl/>
- <http://www.konopnica.pl/>
- <http://www.osjakow.pl/>
- <http://www.wierzchlas.pl/>
- <http://www.patnow.pl/>
- <http://www.gminasiemkowice.pl/>
- <http://www.dzialoszyn.pl/>
- <http://www.ugsieradz.pl/>
- <http://www.pot.gov.pl>
- <http://www.rotwl.pl>
- <http://www.pfcc.eu>
- <http://www.kp.org.pl/>
- <http://www.konopnica.pl/>
- <http://www.kosciolydrewniane.pl>
- <http://www.turystyka.wielun.pl/>
- <http://www.map4u.pl>
- <http://geoserwis.gdos.gov.pl/>
- <http://www.wielun.lodz.lasy.gov.pl/>
- <http://www.szpitale.lodzkie.eu/>
- <http://www.wsiodle.lodzkie.pl/>

Ilustracje

Rysunek 1 Obszar turystyczny rzeki Warty	3
Rysunek 2 Elementy potencjału turystycznego	5
Rysunek 3 Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna gmin woj. łódzkiego z uwzględnieniem sekcji	19
Rysunek 4 Mapa zagrożenia powodziowego	22
Rysunek 5 Powiaty wg liczby popełnionych przestępstw w województwie łódzkim	24
Rysunek 6 . Załęczański Park Krajobrazowy z lotu ptaka	26
Rysunek 7 Szlak kajakowy rzeki Warty	30
Rysunek 8 Pałac w Działoszynie	34
Rysunek 9 Dwór obronny w Siemkowicach	35
Rysunek 10 Dwór w Witowie (gmina Burzenin)	36
Rysunek 11 Kościół w Grębieniu (gmina Patnów)	37
Rysunek 12 Dwór w Rychłowicach	38
Rysunek 13 Młyn w Kochlewie	39
Rysunek 14 Główne drogi na obszarze Wielkiego Łuku Doliny Rzeki Warty	43
Rysunek 15 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Niwiska Górne - Działoszyn	91
Rysunek 16 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Niwiska Działoszyn - Przywóz	92
Rysunek 17 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Przywóz – Osjaków	93
Rysunek 18 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Osjaków - Burzenin	94
Rysunek 19 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Burzenin - Sieradz	95
Rysunek 20 Szlak kajakowy rzeki Warty: odcinek Sieradz – zbiornik Jeziorsko	96
Rysunek 21 Baza noclegowa wg powiatów w 2014 r.	109
Tabela 1 Stan ludności	7
Tabela 2 Przyrost naturalny	8
Tabela 3 Struktura wiekowa ludności	9
Tabela 4 Saldo migracji	10
Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych w 2014 r.	11
Tabela 6 Podmioty gospodarcze	13
Tabela 7 Podmioty gospodarcze w 2014 roku	14
Tabela 8 Ilość popełnionych i stwierdzonych przestępstw w podziale na poszczególne powiaty	23
Tabela 9 Formy ochrony przyrody na analizowanym obszarze	29
Tabela 10 Zabytki wpisane do rejestru zabytków na terenie Gmin	30
Tabela 11. Punkty poboru wody i ich wydajność	63
Tabela 12 Gospodarka odpadami – Gmina Wierzchlas	68
Tabela 13 Turyści zagraniczni w powiatach: wieluńskim, sieradzkim i pączęzańskim	113

ILUSTRACJE

Wykres 1 Ogólna liczba ludności analizowanego obszaru	8
Wykres 2 Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności.....	16
Wykres 3 Cel podróży krajowych	108
Wykres 4 Preferowane formy aktywności	110
Wykres 5 Struktura wydatków turystów zagranicznych	112

Przewodniczący Rady
Małgorzata Plóciennik
Małgorzata Plóciennik